

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
МҲЛИЙ ИТТИҚ ПАЛАТАСИ

Kuch – bilim va tafakkurda

Ma'rifat

МАЪРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ •

1931 йилдан чиқа бошлаган 2000 йил 22 апрель, шанба Баҳоси сотувда эркин нархда № 32 (7227)

ТОШКЕНТ: ПРЕЗИДЕНТЛАРНИНГ ТАРИХИЙ УЧРАШУВИ

21 апрель куни Дўрмон қароргоҳида Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон ва Тожикистон Президентларининг учрашуви давом этди.

Музокараларда минтақавий ҳамкорлик ва мамлакатлараро муносабатларга доир масалалар муҳокама қилинди. Бунда Президентларнинг диққат-эътиборини тортган асосий масала террорчилик, диний экстремизм ҳамда халқаро уюшган жиноятчиликка қарши кураш, минтақага таҳдид солаётган бошқа хавф-хатарларнинг олдини олишдаги ўзаро ҳамкорликни мустақамлаш бўлди.

Музокаралар натижасида иккита ҳужжат имзоланди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов ва Қозоғистон Республикаси Президенти Нурсултон Назарбоевнинг Қўшма баёноти икки мам-

лакат ўртасидаги муносабатларга соя солиш учун сўнгги пайтларда атайлаб тарқатилаётган айрим асоссиз мишмишларларга чек қўйса, тўрт мамлакат раҳбарлари имзолаган террорчилик, сиёсий ва диний экстремизм, халқаро уюшган жиноятчиликка қарши кураш ва минтақа давлатларига таҳдид соладиган бошқа хавф-хатарнинг олдини олишга қаратилган ҳамкорлик тўғрисидаги битим ҳар қандай таъши таъсирдан ягона фронт бўлиб ҳимояланишни кўзда тутди.

Тўрт томонлама битимнинг ўзига хос жиҳатлари шундаки, у ўта амалий аҳамиятга эга бўлиб, Марказий Осиё мамлакатлари ўртасида хавфсизлик борасида бундай ҳужжат илгари қабул қилин-

маган. Битим ташқаридан келадиган хавфни бартараф этишда мамлакатларимизнинг куч-қудратини бирлаштириш, тезкор чоралар кўриш имкониятларини кенгайтиради. Президент Ислон Каримов учрашув сўнггида ўтказилган матбуот анжуманида ушбу ҳужжатнинг аҳамиятига тўхталар экан, унинг минтақамиз давлатларига террорчилик, уюшган жиноятчилик, наркобизнес, ақидапарастлик сингари офатлар таҳдид солиб турган ҳозирги шароитда бир ёқадан бош чиқариб иш кўришда муҳим ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилишини алоҳида таъкидлади.

Маълумки, ҳозир Ўзбекистон билан Қозоғистон ўртасида чегараларни делимитация қилиш, соддарок

айтганда, белгилаш жараёни бошланган. Шу масала билан шуғулланувчи икки томонлама комиссия аввал Остонада, кейин Тошкентда мажлис ўтказди. Иш рисоладагидек кетяпти. Бироқ сўнгги вақтларда Ўзбекистон билан Қозоғистон ўртасида чегара масаласи бўйича келишмовчиликлар юзага келадигани ҳақида асоссиз овозаю мишмишлар пайдо бўла бошлади. Президентлар — Ислон Каримов ва Нурсултон Назарбоевнинг Қўшма баёноти ана шундай ифвогарлик ўйинларини уюштирувчи кучларга қарши жиддий зарба бўлди ва ҳар хил миш-мишларга чек қўйди. Матбуот анжуманида таъкидланганидек, Президентлар икки кун давомида мамлакатларимиз ўрта-

сидаги муносабатларга тааллуқли барча масалаларни кўриб чиқди ва энди Қўшма баёнот имзоланганидан кейин бундай гапларга умуман ўрин қолмади.

Матбуот анжуманида, Ўзбекистон ва Қозоғистон фуқаролари ўзаро бордикелди қилиши учун энди виза олиши керак бўлармиш, қабилидаги гап-сўзлар шунчаки уйдирма эканлиги алоҳида таъкидланди. Мамлакатимиз Президенти Ислон Каримовнинг айтишича, бундай бордикелди учун ҳеч қандай виза талаб қилинмайдди. Фақат, давлатлараро замонавий муносабатлар

(Давоми 2-бетда)

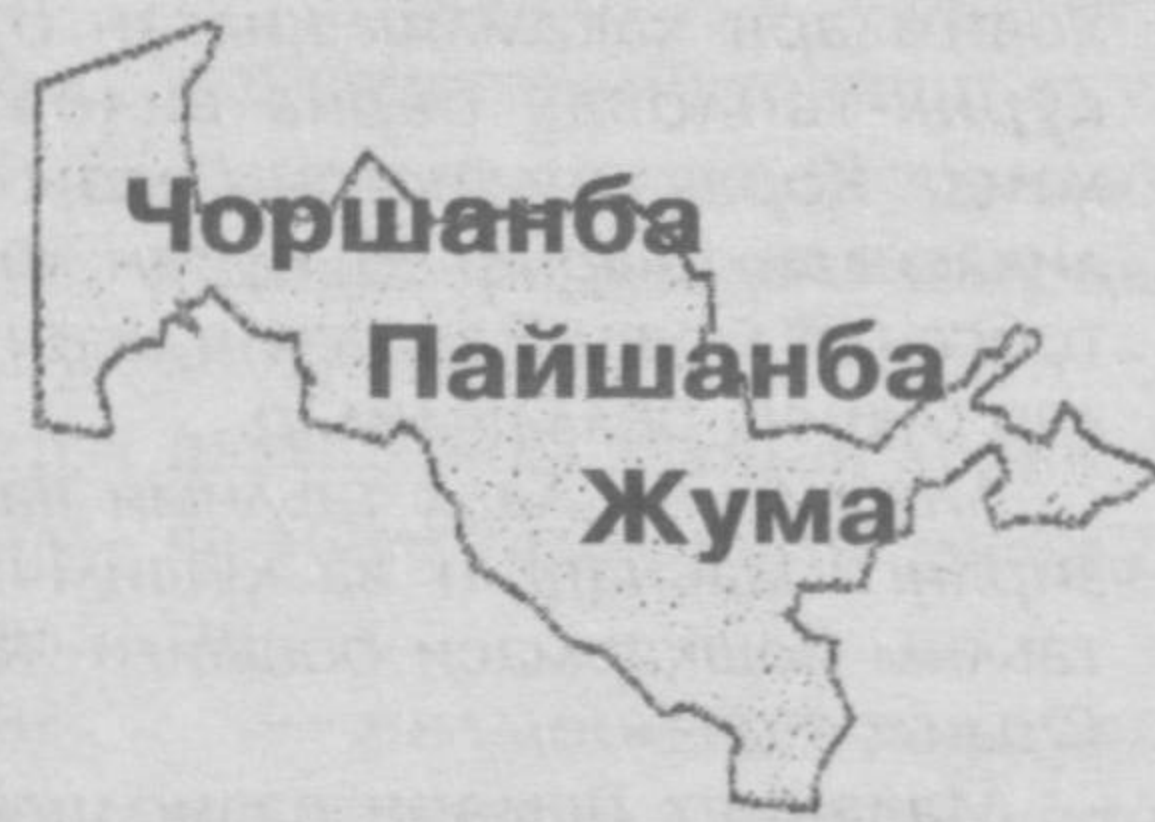
ҲИСОБОТ

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгашининг навбатдаги мажлисини Олий Мажлис Раиси Э.Халилов олиб борди. Конституциявий талабларга ҳамда Парламент фаолиятининг таркиб топган амалиётига мувофиқ, Кенгаш Мажлисида Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг 1999 йилги иши тўғрисидаги ҳисоботи кўриб чиқилди.

ТАЪКИД

АҚШ Давлат котиби Мадлен Олбрайт мамлакатимизга расмий ташрифи чоғида Тошкентдаги Аёлларни соғломлаштириш марказининг очилиш маросимида иштирок этди. У маросимда сўзга чиқиб, мазкур марказнинг очилиши Ўзбекистон билан АҚШ ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик тобора ривожланиб бораётганининг ёрқин мисоли эканини таъкидлади.

СЎНГГИ УЧ КУН МУЖДАЛАРИ

УРГАНЧНИНГ ХАЛҚАРО АЭРОПОРТИ

“Ўзбекистон ҳаво йўллари” миллий авиакомпаниясининг “Бонинг-667” замонавий ҳаво лайнери “Лондон—Урганч—Тошкент” янги трансконтинентал йўналиши бўйича учиб, Хоразм аэропортига келиб қўнди. Бу билан Урганч аэропортининг халқаро мақомга эга эканлиги амалда исботланди.

КИНОАНЖУМАН

Британия Кенгаши ваколатхонасида ўтказилган матбуот анжуманида маълум қилинишича, шу йилнинг 19-28 май кунлари Тошкентда Европа киноси кунлари бўлиб ўтади.

ХУШҲАБАР

Бу йил мамлакатимизда қарийб бир ярим миллион гектар майдонга чигит экилади. Айтиш керакки, 1 миллион 200 минг гектардан ортиқ майдонга барака уруғи қадаб бўлинди — Андижон, Сурхондарё, Самарқанд, Фарғона ва Тошкент вилоятлари деҳқонлари экиш мавсумини муддатидан олдин тугаллади.

ТОШКЕНТ: ПРЕЗИДЕНТЛАРНИНГ ТАРИХИЙ УЧРАШУВИ

21 апрель куни Дўрмон қароргоҳида Ўзбекистон, Қозғоғистон, Қирғизистон ва Тожикистон Президентларининг учрашуви давом этди.

(Боши 1-бетда)

тамоийллариға кўра, фуқаролар бир мамлакатдан иккинчи мамлакатга ўтаётганда, чегарада паспорт текшируви ўтказилади. Мантиқан олиб қаралганда ҳам, бир давлатдан иккинчи давлатга ўтган фуқаро текширувдан ўтиши шарт. Бундай тадбир икки томонлама муносабатларга путур етказиши мумкин бўлган ҳолатларнинг олдини олишда ҳам қўл келади. Масалан, ўтган йили 16 феврал куни Тошкентда портлаш уюштирган террорчилар чегарадан бемалол ўтиб, Қозғоғистонда яширинишга уринган. Бунинг учун Қозғоғистон томонини айблаб бўладими? Йўқ. Аксинча, қўшни мамлакат махсус хизматлари ходимларига жиноятчиларни ушлашда катта ёрдам кўрсатгани учун ташаккур айтиш керак. Лекин

масаланинг бошқа жиҳати бор. Чегараларимизда аввалдан қатъий назорат бўлганида, террорчилар чиқиб кета олмасди.

Қозғоғистон Президенти Ўзбекистон раҳбарининг чегарада назоратни кучайтириш борасидаги фикрини қўллаб-қувватлади. Энг муҳими, ҳар икки томон учун ҳам зарурат юзасидан кўриладиган бундай тадбирлардан ваҳимали шовшув ясамаслик, уларнинг негизидан қандайдир сиёсий сабаблар қидирмаслик керак. Давр шуни талаб қиляптими, демак шундай йўл тутиш керак. Қолаверса, чегара масалалари жуда нозик иш бўлиб, бу борада, ҳатто яқдиллиги дунёга намуна сифатида кўрсатиладиган Европа Иттифоқида ҳам мукамалликка эришилмаган. Хабарларга кўра, мазкур иттифоққа аъзо айрим давлатлар Шенген битимидан чиқишни кўзлаб ту-

рибди. Бу визасиз борди-келдини бекор қилиш, деган гап.

Аслида, ҳамма гап хавфсизлик муаммоларига бориб тақалади. Қўшни Афғонистонда нотинчлик ҳукм сураётган экан, аввало шу муаммони ечиш устида ҳамкорликда бош қотириш керак. Афсуски, халқаро ҳамжамият Афғонистон муаммосига ҳамон жиддий эътибор бермаяпти. Тўғри, Президентимиз ташаббуси билан тузилган «6+2» гуруҳининг фаолияти изчил давом эттириляпти. Унга БМТ Хавфсизлик кенгашининг уч аъзоси — Россия, АҚШ ва Хитой қўшилган. Айни пайтда Франция билан Буюк Британия ҳам унга қўшилиш истагида. Қабул қилинган Тошкент декларацияси эса БМТнинг ҳужжати мақомини олмоқда. Лекин амалда Афғонистондаги икки қарама-қарши кучга ташқи, аниқроғи ўзга мамлакатлардан, ёрдам келишда давом

этяпти. Йўқса, матбуот анжуманида Тожикистон Президенти Имомали Раҳмонов таъкидлаганидек, қурол-яроғ заводига эга бўлмаган, қашшоқ мамлакат замонавий ҳарбий-техника, қурол-аслаҳа ва ўқ-дорини қаердан олади?

Афғонистон аллақачон нарқобизнес ва террорнинг уясига айланиб бўлган. У ерда гиёҳвандлик ўсимликлари етиштириладиган майдонлар ва уларни қайта ишловчи лабораториялар, қўпоровчилар тайёрлайдиган лагерлар мавжудлиги бугун ҳеч кимга сир эмас. Ўша наркотик моддалар ва террорчилар дунёнинг исталган мамлақатида пайдо бўлиши мумкин. Демак, бу хавф фақат Афғонистоннинг қўшниларигагина эмас, бутун дунёга таҳдид солмоқда. Унинг олдини олиш учун эса жаҳон ҳамжамияти бирга-

ликда чора-тадбирлар қўриши лозим.

Шундай қилиб, Марказий Осиё мамлакатлари раҳбарларининг Тошкентдаги учрашуви ниҳоясига етди. Президент Ислам Каримов ташаббуси билан ташкил этилган бу тадбирни, ҳеч иккиланмай, тарихий учрашув, деб аташ мумкин. Зеро, унда имзоланган тўрт томонлама Битим мамлакатларимиз мустақиллиги, чегараларимиз дахлсизлиги ва халқларимиз ҳаётининг осудалигини таъминлашга қаратилган жуда муҳим ҳужжатдир. Унинг шу кунгича минтақамизда ташқи хавфга қарши яратилган ягона ва мустақам фронт ҳамда мудофаа соҳасидаги иттифоқчилик асоси, деб баҳо олгани бежиз эмас.

Анвар БОБОЕВ
(Ўза)

“ТАЪЛИМ БАРЧА УЧУН” : УМУМЖАҲОН АНЖУМАНИ

Париж: ЮНЕСКО Бош қароргоҳида ўтказилган матбуот анжуманида ЮНЕСКО Бош директори Куачиро Матсуура шу йилнинг 26-28 апрелида Сенегал пойтахти Дакарда уюштирилажак йирик халқаро анжуман — “Таълим барча учун” умумжаҳон йиғинида кўриб чиқиладиган масалалар юзасидан журналистларга ахборот берди.

ЮНЕСКО раҳбари 1990 йил Таиланднинг Жомтен шаҳрида жаҳоннинг 150 дан ортиқ давлат вакиллари иштирокида таълим масалаларига бағишлаб ўтказилган халқаро анжуманининг мантикий давоми ҳисобланган Дакар анжуманини таълим соҳасида йилимизнинг энг улкан воқеаси деб баҳолади. Юздан ортиқ давлат вакиллари иштирокида ўтказиладиган бу тадбирда бир қатор давлатларнинг Президентлари, БМТ Бош қотиби Кофи Аннан ҳам қатнашади.

Умумжаҳон тараққиётига тўсқинлик қилаётган асосий тўғаноқлардан бири саводсизлик экани барчага аён. Статистика маълумотларига кўра, Ер юзида бошланғич таълимга муҳтожларнинг сони 1 миллиардга яқин бўлиб, шундан 870 миллионини катта ёшдаги кишилар, 120 миллиондан ортигини эса мактабларга жалб қилинмаган болалар ташкил этади. Мазкур муаммо айниса, Африка ва Осиёдаги қашшоқ давлатларда анча сезиларлидир.

Ҳисоб-китобларга кўра, Республикаимиз аҳолисининг умумий саводхонлик даражаси 96 фоиздан зиёдрокни ташкил этади. Бу жиҳатдан бизга жаҳоннинг энг тараққий этган давлатлари ҳам ҳавас қилса арзийди. Боз устига, Президентимиз Ислам Каримов ташаббуси билан қабул қилинган “Таълим тўғрисидаги” Қонун ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастури мамлакатимизда таълим соҳасини ислоҳ этиш борасида қилинаётган саъй-ҳаракатлар ривожланаётган мамлакатлар учун ўрнак бўларли эканини исботлайди.

Ш. ТҶУХТАБОВЕВА,
“Туркистон-пресс”нинг Франциядаги мухбири

САНЪАТ БИЛАН ҲАМНАФАС

Тошкент шаҳридаги 22-сон болалар мусиқа мактаби биносида ўтказилган фестивалда шаҳар бўйича 27 та мусиқа мактабларидаги ўқитувчи-педагогларнинг ўзбек халқ чолғу асбобларидан иборат ансамбллари иштирок этди, шулар қаторида Тошкент шаҳар Юнусобод туманидаги Дони Зокиров номли 7 йиллик мусиқа мактабининг 10 кишидан иборат ўқитувчи-педагоглардан ташкил топган миллий ан-

самбли ҳам фаол иштирок этиб, юқори мукофотга сазовор бўлишди.

Фестивалда шаҳар, туман маданият бошқармаси ва бўлимидан вакиллар, мутасадди кишилар иштирок этишди ва улар бундан кейин ҳам шундай педагогларимиз истеъдод-махоратларини янада оширадиган анжуманларни ўтказиб туриш фикрини билдирдилар.

Х. РИХСИЕВ

КИТОБСЕВАРЛАР АНЖУМАНИ

Яқинда, Республика Халқ таълими вазирлиги, республика Давлат болалар кутубхонаси ҳамда Маданият ишлари вазирлиги билан ҳамкорликда ташкил этилган аънавий “Китобсеварлар” анжумани бўлиб ўтди.

Севимли болалар ёзувчиси Х. Тўхтабоев, шоир И. Отамурод, Халқ таълими вазирлиги ходими Т. Султонова, республика Давлат болалар кутубхонасининг фаол ходимлари ҳакамлик қилган бу кўрик-танловда барча вилоят ҳамда Қорақалпоғистон Республикасидан ташриф буюрган китобсевар ўқувчилар турли шартлар бўйича беллашдилар.

Анжуманни Халқ таълими вазирлиги маънавият ва қўшимча таълим бошқармаси бошлиғи Ж. Фозилов очди.

Маданият ишлари вазирлиги ходими Ғулом Нарзуллаев ҳам

ўқувчиларни ушбу анжуман билан қўллаб-қувватлаётганлигини тилади.

Шундан сўнг кўрик-танловни Сурхондарё вилояти Шеробод туманидаги 17-мактабнинг “Маънавият” гуруҳи бошлаб берди.

Бир-биридан қизиқарли, баҳс-мунозараларга бой ўтган кўрик иштирокчиларини тақдирлаш маросими республика Нафис санъат лишейида ўтказилди.

Ҳар бир қатнашувчига турли мавзулардаги қизиқарли китоблар, ғолиб жамоаларга вазирликнинг Фахрий ёрлиғи ва эсдалик совғалари топширилди.

(Ушбу анжуман ҳақидаги таҳлилий мақола билан газетамизнинг келгуси сонларида танишасиз).

Ш. МАДРАХИМОВА
Б. РИЗОҚУЛОВ
олган сурат.

УСТОЗЛАР БАҲСИ

Яқинда пойтахтимизнинг Шайхонтоҳур тумани “Белтепа” маҳалласидаги 316-ўрта мактабда қизиқарли беллашув бўлиб ўтди. Мактабнинг бошланғич ҳамда юқори синф муаллимлари Наврўз айёми билан боғлиқ билимлари, халқимизнинг қадимий ва гўзал урф-одатлари, анъаналари, қадриятлари тўғрисидаги қарашлари ҳамда фикр-мулоҳазаларини ўзаро алмашдилар. Ўзига хос тарзда ташкил этилган мазкур беллашувда ота-оналар, маҳалланинг фаол кишилари иштирок этиб, фарзандларининг устозлари тўғрисида кенгрок тасаввурга эга бўлдилар.

Гулчеҳра
Муҳаммаджон қизи

ЭКОЛОГИК СЕМИНАР

Яқинда Гурлан туманида вилоят ХТБ “Экосан” жамғармаси ва вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси ҳамкорликда ўтказган туманлар халқ таълими бўлими мудириларининг экологик семинар-кенгашида, ҳозирги кундаги экологик муаммолар юзасидан олиб борилаётган чора-тадбирлар тўғрисида баҳс ва мунозаралар бўлиб ўтди.

Кенгаш қатнашчилари тумандаги 5-8-боғчаларда, 5-гимназия, Бобур номидаги 1-мактаб ва “Вазир” жамоа хўжалигида жойлашган У. Юсупов, Х. Раҳимов номли мактабларда бўлиб, экология борасида олиб борилаётган янги ишланишлар ва яратилаётган шарт-шароитлар билан яқиндан танишдилар.

Нигора МУҲАММАД қизи

СИЗДА ҚАНДАЙ ҒОЯ БОР, ЁШЛАР?

Юртимизда мустақиллик эълон қилинганга тўққиз йил тўлапти. Утган давр мобайнида янги тафаккур, янги дунёқарашга эга булган ёшларнинг бутун бир авлоди етишиб чиқмоқда. Мустақиллик мафкурасидан холи усаётган ўғил-қизларимизнинг кўнглида олам-олам орзу-ниятлар, энг беғубор ва покиза туйғулар жўш урмоқда. Истиқлол қўшидан нур эмган гоёлар изланиш ишқи билан яшаётган янги авлодга битмас-туганмас куч-қудрат бахш этаётир.

Айни пайтда кўнглида тўпланган фикрларни кимгадир айтиш эҳтиёжи туғилиши, табиий. Агар янги гоёларга ўз вақтида муносабат билдирилса, янада руҳланиб ишлашга, фикрлашга рағбат уйғонади.

Ана шуларни ҳисобга олиб, ёшларимизга мурожаат қиламиз: Президентимиз ташаббуси билан яратилаётган миллий мафкура тамойилларига қандай ишланмаларни тақлиф этасиз? Сизда миллий мафкура

рамизни бойитувчи қандай эътиборли фикрлар, амалий тақлифлар бор? Юртимиз камолини, эртанги кунимизни қандай тасаввур қиласиз?

Ўзбекистон Республикаси истеъдодли ёшларни қўллаб-қувватлаш “Улуғбек” жамғармаси ва “Маърифат” газетаси таҳририяти ёш олимлар, ижодкорлар ўртасида «Миллий — халқ-бирлашти-куч-қанот» мавзусидаги энг яхши мақолалар республика курик-танловини ўтказди.

Танлов қатнашчилари ўз мақолаларини икки интервалда машинкаланган ва бир босма табакдан ошмаган ҳолда тақдим этишлари лозим. Мақолалар нуфузли ҳайъат аъзолари томонидан баҳоланади.

Танлов ғолибларига «Улуғбек» жамғармаси томонидан қўйидаги пул мукофотлари (энг кам иш ҳақининг бугунги кўрсаткичи миқдорида) топширилади:

Tanlov

битта биринчи ўрин — энг кам иш ҳақининг 30 баравари миқдорида;
иккита иккинчи ўрин — ҳар бири энг кам иш ҳақининг 25 баравари миқдорида;
учта учинчи ўрин — ҳар бири энг кам иш ҳақининг 20 баравари миқдорида.

Танлов ҳайъати томонидан ғолиб деб топилган истеъдод соҳиблари Мустақиллик байрами арафасида ўтказиладиган якуний тадбир — анжуманга тақлиф этилади.

Энг яхши мақолалар «Маърифат» газетаси саҳифаларида мунтазам бериб борилади, ғолибларнинг мақолалари махсус тўпламда чоп этилади.

Танловга бағишланган мақолаларни қўйидаги манзилга юборишингизни сўраймиз:

700027. Тошкент шаҳри,
Фуркат кўчаси, 1-уй, «Миллий мафкура — халқимизни бирлаштирувчи куч-қанот» танловига.
Маълумотлар учун телефонлар: 45-24-57;
45-23-48; 45-96-96.

БМТнинг
ЎЗБЕКИСТОНДАГИ
ВАКОЛАТХОНАСИДА

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Ўзбекистондаги ваколатхонаси ходимлари томонидан ташкил этилган семинарда олий ўқув юртлари талабалари БМТ тизими тўғрисидаги хабарлар билан таништирилди.

Шу мақсадга қаратилган кичик лойиҳа 1999 йилнинг август ойидан 2000 йилнинг апрелигача бўлган муддатда амалга оширилди.

БМТнинг Ўзбекистон ваколатхонаси Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг вакиллар палатаси ҳамда кўнглилилар хабар марказларини ўз ичига олган бўлиб, кўзланган асосий мақсад, юртимиздаги олий ўқув юртлари талабалари ва

Seminar

ўқитувчилари ўртасида мазкур Ташкилот тўғрисидаги хабар ва ахборотларни тарқатишдан иборат.

Шунингдек, лойиҳада мамлакатимиздаги 11 та университет ва кейинчалик университетлар кутубхоналарини турли-туман китоблар, брошюра ва бошқа хабар воситалари билан таъминлаш ҳам кўзда тутилди.

Мазкур лойиҳани амалга оширишда 22 нафар талабанинг фаол иштирок этганлиги семинарда қайд қилинди.

Лойиҳани маблағ билан БМТ вакиллар палатаси ва кўнглилилар ташкилоти таъминлади. Бу 7960 АҚШ доллари миқдорини ташкил этади.

Насриддин БОТИР,
«Маърифат» муҳбири

ЭРТАКЛАР
ОЛАМИГА
САЁХАТ

Пойтахтнинг Шайхонтоҳур туманидаги 185-болалар боғчасида 2 та илк ёшли, 10 та боғча гуруҳи мавжуд бўлиб, уларда 310 нафар жажжи ўғил-қиз тарбияланаётир. Болалар гулшанида таълим-тарбия иқтисодга йўналтирилган. Масканда иқтисодий тарбия ҳамда инглиз тили тўғраклари мунтазам фаолият кўрсатаётир.

Maktabgacha ta'lim

Яқинда боғчада иқтисодий тарбия тўғраги раҳбари, тарбиячи Муяссар Раҳматова (катта гуруҳ) ва Шохиста Мухамедовлар (тайёрлов гуруҳи) раҳбарлигида болалар янги педагогик технология — ТРИЗ услуги асосида “Эртактлар оламига саёхат” ўйин машғулотиномойиш қилдилар.

Қизкарли ўтган машғулот унда иштирок этган мактабгача таълим ходимлари, малака ошириш бўйича доимий ишлаб турувчи республика курси тингловчиларида катта таассурот қолдирди.

Исроил НАБИЕВ

Ўзбекистон Республикаси истеъдодли ёшларни қўллаб-қувватлаш “Улуғбек” жамғармаси томонидан ёш олимлар ва ижодкорлар ўртасида “Миллий мафкура — халқимизни бирлаштирувчи куч-қанот” мавзусидаги республика курик-танловини ўтказиш низоми

I. Умумий қоидалар

Мустақилликни мустаҳкамлаш зарурияти миллий мафкурани яратиш ва ҳаётга татбиқ этиш каби янги вазифани қўймоқда. Шу боис, миллатни янги сифат босқичига кўтариш миллий тараққиётнинг устивор вазифаларидан бирига айланди. Президент Ислам Каримов асарларида ва 2000 йил 6 апрель куни Оқсарой қароргоҳида ўтказилган йиғилишда белгилаб берилган вазифалар миллий мафкуранинг ўта долзарб масала эканлигини кўрсатади. Чунки жамият мафкурасиз яшай олмайди ва ўзининг кўзлаган мақсадларига эриша олмайди. Мафкура ўз моҳияти, мақсади ва ҳаракат йўналишлари билан жамиятнинг бош ғоясига хизмат қилади, уни рўёбга чиқаради. Миллат маънавиятининг баркамоллиги ва унинг ҳаётбахш қудрати миллий мафкуранинг таъсирчанлигини оширади. Миллий истиқлол мафкураси халқимизнинг азалий анъаналарига, удумларига, тилига, руҳиятига, диний қадриятларига асосланиб, келажакка бўлган ишонч туйғуларимизни тарбиялайди. Мафкура дунёқарашнинг асосини ташкил этиб, жамият ва миллат ривожланишидаги етакчи ғояларни ўзида мужассам этади. Шу ғоялар инсонлар фаолиятига, орзу-интилишларига, истиқбол йўлига аниқ йўналишлар беради. Жамиятнинг иқтисодий, сиёсий, ҳуқуқий, маънавий-маърифий соҳаларда барқарор ривожланишини ғоявий жиҳатдан таъминлайди. Бу улўвор ғояларни, миллий мафкурани одамлар онгида қарор топтириш давр эҳтиёжи ва талабидир. Шунинг ҳисобга олиб, Ўзбекистон Республикаси “Улуғбек” жамғармаси ва «Маърифат» газетаси таҳририяти миллий мафкура концепциясини яратиш устида олиб борилаётган изланишларга ўз ҳиссасини қўшиш мақсадида республика ёш олимлари ва ижодкорларининг кўрик-танловини ўтказди.

II. Танловнинг мақсад ва вазифалари

Мамлакатимиздаги ёш олимлар ва ижодкорларнинг миллатимиз тараққиётини таъминлашга қаратилган миллий мафкура борасидаги энг илғор ғоялари ва фикрлари билан халқимизни баҳраманд этиш ва уни рағбатлантириш — республика кўрик-танловининг асосий мақсадидир.

Танловнинг вазифалари:

— яратилаётган миллий мафкура концепциясига илмий ишланмалар тақдим этиш;
— миллий мафкурани тарғиб қилиш механизминини яратишга ёш, истеъдодли кучларни кент жалб қилиш;

— жамиятда миллий мафкурани шакллантириш ва ўсиб келаятган ёш авлодни комил инсон сифатида тарбиялаш ишига ҳисса қўшиш;

— ёш истеъдодли олимлар ва ижодкорларнинг эркин фикрлар асосида қўрилган интилиш ва ташаббусларини қўллаб-қувватлаш, уларнинг миллий мафкура тўғрисидаги тақлифларини ўрганиш;

— истеъдодли ёшларнинг ижодий фикрлаш кўникмаларини рағбатлантириш ва интеллектуал салоҳиятларини Ватан равнақи йўлидаги эзгу ишларга йўналтириш;

— ёш, истеъдодли олим ва ижодкорларни халқимиз мафкурасини ислоҳ қилишга бевосита сафарбар қилишдир.

III. Танловни ўтказиш тартиби

3.1 Республика кўрик-танловиде ёши 35 дан ошмаган ёш олимлар ва ижодкорлар иштирок этадилар.

3.2. Танловни тайёрлаш ва ўтказиш жараёни 5 кишидан иборат ташкилий қўмита томонидан амалга оширилади.

3.3. Танлов иштирокчилари ўз илмий мақолаларини икки интервалда машинкаланган ва бир босма табакдан ошмаган ҳолда жорий йилнинг 20 августига қадар “Улуғбек” жамғармаси бошқаруви қошида ташкил этиладиган ишчи гуруҳга тақдим қилдилар ва илмий мақолалар ну-

фузли ҳакамлар ҳайъати томонидан кўриб чиқилиб, баҳоланади.

3.4. Танлов ғолиблари бўлган ёш олимлар ва ижодкорлар «Улуғбек» жамғармаси томонидан қўйидагича рағбатлантириладилар:

битта биринчи ўрин — энг кам иш ҳақининг 30 баравари миқдорида;

иккита иккинчи ўрин — ҳар бири энг кам иш ҳақининг 25 баравари миқдорида;

учта учинчи ўрин — ҳар бири энг кам иш ҳақининг 20 баравари миқдорида.

3.5. Танловда ғолиб деб топилган истеъдод соҳиблари Мустақиллик байрами арафасида ўтказиладиган республика илмий анжуманига тақлиф қилинадилар.

3.6. Танлов ғолибларининг илмий мақолалари “Улуғбек” жамғармаси томонидан нашр этиладиган тўпламда чоп этилади.

IV. Танловга тақдим этиладиган мақолалар мазмунини баҳолашга қўйиладиган талаблар

Танловга тақдим этиладиган илмий мақолалар 10 балли тизим асосида баҳоланади:

— илмий мақоланинг аниқ ва раван тилда, тушунарли илмий таҳлиллар асосида баён этилиши ҳамда зарурий илмий хулосаларнинг янгилиги, муҳимлиги ва долзарблиги ўз ифодасини топиши;

— миллий ғоя ва миллий мафкуранинг асосий мазмуни ва уни давр талаблари даражасида бойитиш йўлларининг илмий асосда ёритиб берилиши;

— миллий мафкурани шакллантириш ва ҳаётга татбиқ этиш тамойилларининг акс этирилиши ҳамда бу борада аниқ тақлифларнинг кўрсатилиши;

— миллий ғоя асосларининг тарихан таркиб топиши ва унинг жамиятдаги таъсирчанлигини ошириш борасидаги аниқ ҳаётий тажрибаларга асосланган ҳамда илмийликка таянган эркин фикр ва мушоҳадаларнинг мавжудлиги;

— миллий мафкура ва миллий ғоя тушунчаларини тавсифлашда ва ёритишда Президент И.А.Каримов асарлари ва бошқа

адабиётлардан фойдаланишга эътиборнинг қаратилганлиги.

V. Республика танловига қўйиладиган мавзулар йўналиши

1. Миллий мафкуранинг моҳияти, мақсади ва ҳаракат йўналишлари.

2. Миллий мафкуранинг тарихий илдизлари.

3. Ўзбек характери ўтмишда ва ҳозир.

4. Жадиждларнинг миллий мафкураси.

5. Миллий истиқлол мафкурасини ҳаётга татбиқ этиш йўллари.

6. Миллатни жипслаштирувчи улўвор ғоялар.

7. Истиқлол мафкураси ва миллий маънавиятнинг ўзаро уйғунлиги.

8. Тафаккурнинг янгилини: муаммо ва ечимлар.

9. Комил инсон — устувор ғоя.

10. Истиқлол ғояларининг амалиётини таъминлаш усуллари ва воситалари.

11. Миллий мафкурани амалга ошириш тизими.

12. Таълим тизимларида миллий ғояни шакллантириш тажрибалари ва муаммолари.

13. Миллий ғояни шакллантиришда тарбиянинг ўрни.

14. Ёшларни миллий мафкура руҳида тарбиялашнинг илмий педагогик асослари.

15. Миллатни бирлаштиришда давлат ва жамоатчилик ташкилотларининг вазифалари.

16. Ёшлар ва миллий мафкура.

17. Мафкурaviй таҳдидлар ва уларга қарши кураш йўллари.

18. Миллий тарбия — миллатни бирлаштирувчи маърифий тизим.

19. Миллий мафкура ва тил.

20. Ўзбеклар ва жаҳон.

21. Диний ақидапарастлик ва унинг Ўзбекистонга солаётган таҳдиди.

22. “Мафкураси мустаҳкам Ўзбекистон халқи” тушунчасининг илмий талқини ва таъминоти.

**БИСОТИНГИЗНИ
КИТОБ БИЛАН
БОЙИТИНГ**

Миллий қадриятлар, урф-одатлар, тамойилларнинг инъикоси ҳисобланган мафкура жамият ривожини, йўналишини белгилайди. Нашрдан чиқаётган китоблар, журналлар, рисолалар кўп. Лекин уларнинг қайсилари умумтаълим мактаблари, мактабдан ташқари муассасалардаги тарбиявий жараёнда қўл келади?

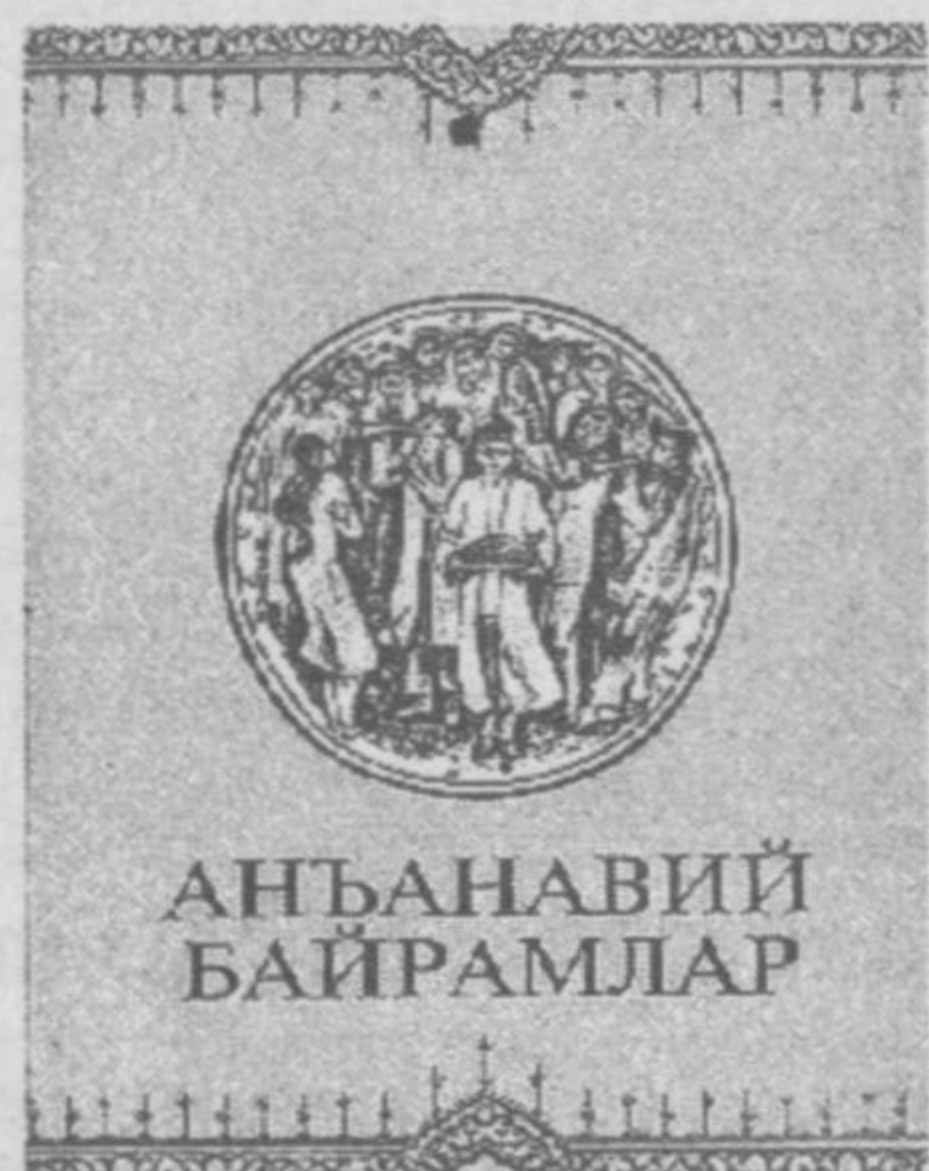
Қуйидаги рисола ва методик тавсиялар таълим муассасалари ишини бошқариб турувчи масъул идоралар томонидан нашр қилинган бўлиб, ёшлар маънавиятини юксалтиришга қаратилган.

Шунингдек, Республика Таълим маркази "Маънавият ва қўшимча таълим" бўлими томонидан 1997-2000 йиллар мобайнида миллий мафкурага бағишланган ўнлаб дастур ва дарсликлар, юзлаб методик тавсиялар яратилди. Рўйхат узун, шу боис уларни номма-ном келтиришни лозим топмадик. Уларнинг қайси бири сизга етиб бори, қайси бири етиб бормади. Агар сизнинг қўлингизда улар бўлмаса, Республика таълим маркази (Тошкент шаҳри, 700027 Ўзбекистон кўчаси, 80 уй)га мурожаат қилиб, буюртма беришингиз мумкин.

**"МУСТАҚИЛЛИК,
АСРАЙМАН СЕНИ"**М.Туропова, Ш.Хасанова,
С.Мухамедова

Куп миллатли Ўзбекистон шароитида истиқлол мафкурасининг самарадорлиги, таъсирчанлигини оширувчи энг муҳим омиллардан бири унинг умминсоний қадриятларга асосланишидир. Зеро, истиқлол мафкураси асосида умуминсоний гоёлар ётади.

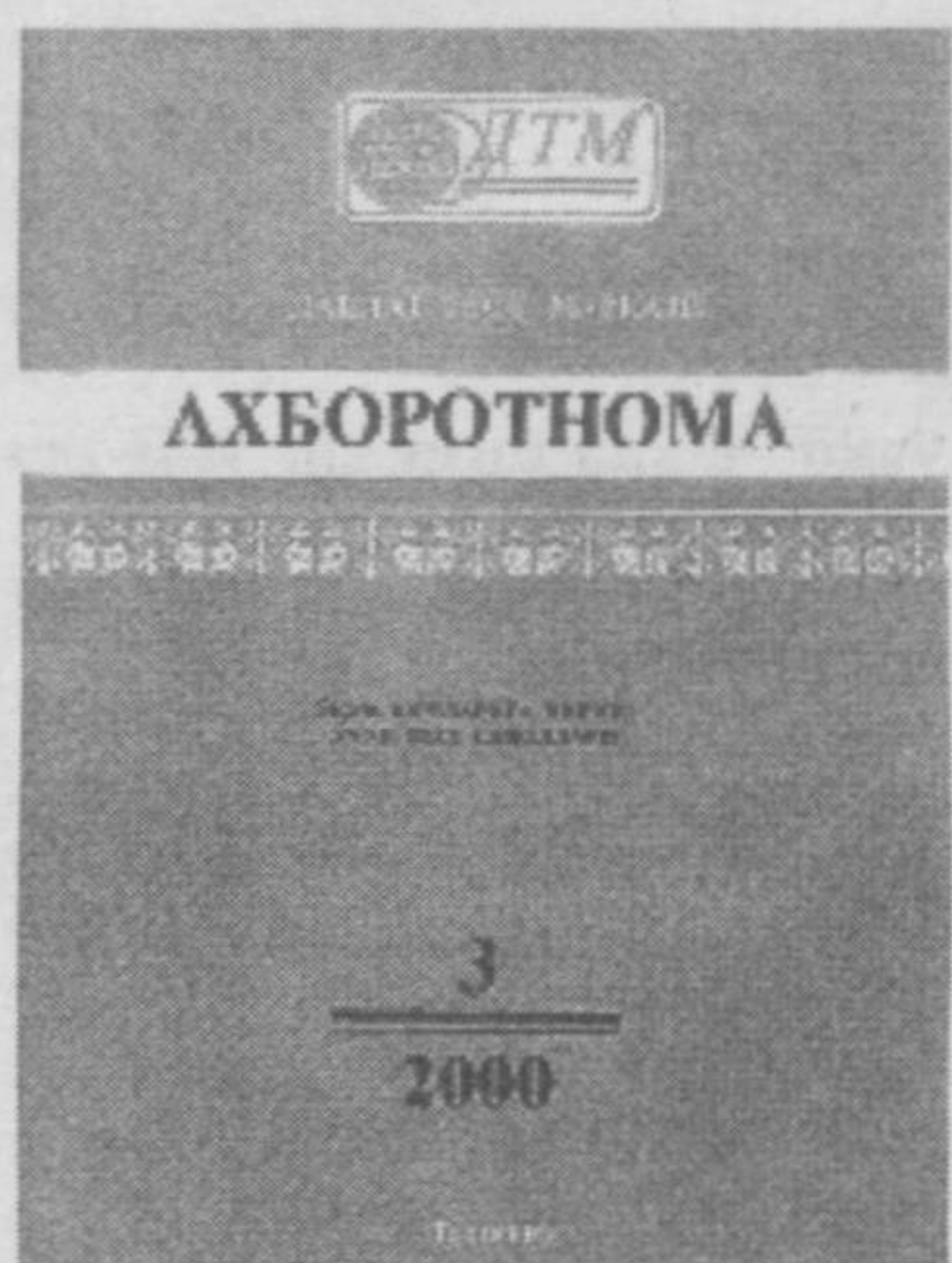
"Мустақиллик, асрайман сени" номли методик тавсия ҳам шу гоёларни узида мужасамлаштирган. Унда "Истиқлол мафкураси", "Мустақиллик ва маънавият", "Маҳалла — маънавият маскани", "Мустақиллик дари қандай бўлади?" каби мавзулар билан бирга "Мустақиллик, асрайман сени", "Мустақил Ўзбекистонда химия санати" номли дарс тартиботлари, мустақилликни тараннум этувчи шеърлар ҳам урин олган.

**"АНЪАНАВИЙ
БАЙРАМЛАР"**

Мактаб ҳаёти байрамлар билан завқли, қадрли. Ҳозирги кунда мактабларимизда "Навруз", "Биринчи кунгирок", "Билимлар кун", "Ватан ҳимоячилари кун", "Хотира ва Қадрлар кун", "Ўқитувчилар ва мураббийлар кун", "Бахтимиз қомуси — Конституция кун", "Мустақиллик кун", "Сунгги кунгирок", "Битирув кечаси" каби тадбирларнинг йўлга қўйилиши анъанавий тус олди. "Анъанавий байрамлар" номли методик тавсияда ушбу тарихий ҳамда тантанали кунларнинг мазмун-моҳияти очиб берилган.

**2000 ЙИЛГИ АБИТУРИЕНТЛАР
ДИҚҚАТИГА!**

Xabar

Қайсидир олий ўқув юртига киришни мўлжаллаётган абитуриент тест саволлари жамланган ахборотномалар билан қизиқиши табиий.

Маълумки, ҳар йили тест саволлари такомиллаштирилади, ўзгартирилади ёки янгиланади. 2000 йилги абитуриентлар учун мўлжалланган ахборотноманинг 3-сони нашрдан чиқди. 30 минг нусхада чоп этилган бу тўплам-

даги тест саволлари ҳам абитуриент билим даражасини синашда ёки уларни саралашда қўл келиши, шубҳасиз.

Давлат Тест Маркази ўқитувчилар, репетитор ва абитуриентлардан тузилган тест саволлари ни апробациядан ўтказишни, шу асосда ўз фикр-мулоҳазаларини ёзиб юборишларини сўрайди.

"Ахборотнома" манзили: 700084, Тошкент, Ж.Обидова кўчаси, 12-уй.

**ХАЛҚАРО СИМПОЗИУМ ТАЪЛИМ
СТАНДАРТЛАРИГА БАҒИШЛАНДИ**

Пойтахтимиздаги "Шодлик-палас" меҳмонхонасининг конференция залида "Касб-хунар таълими стандартларини ишлаб чиқиш ва татбиқ қилиш муаммолари" мавзусида илмий симпозиум ўтказилди.

Ушбу симпозиумда касб-хунар таълими тизимида стандартлар ишлаб чиқишнинг ягона андозаларини яратиш, Европанинг таниқли мутахассислари томонидан таклиф қилинаётган Евростандарт моделининг лойиҳасини муҳокама қилиш масалалари куриб чиқилди. Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқиладиган Ўрта махсус, касб-хунар таълими стандартлари лойиҳаларининг Евростандарт моделига мослиги бўйича қилинган таҳлилий маъруза симпозиум иштирокчиларида катта қизиқиш уйғотди.

Симпозиум Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўрта махсус, касб-хунар таълими Маркази, Ўрта махсус, касб-хунар таълимини ривожлантириш институти томонидан Европа таълим фондининг "Стандарт—2000" лойиҳаси ва молиявий таъминотида асосланиб ўтказилди.

Ушбу халқаро симпозиумда Европа таълим фонди (Турин, Италия) мутахассислари, Англия, Германия, Франция, Финляндия экспертлари, Германия техникавий ёрдам фонди (ГТЦ), TACIS координация бюроси, Мустақил Давлатлар Ҳамдустлиги мамлакатларидан Беларуссия, Грузия, Қозоғистон, Қирғизистон, Молдова, Украина ва Монголия таълим вазирликлари масъул ходимлари ва касб-хунар таълими бўйича мутахассислари, олимлар иштирок этдилар.

МУХБИРИМИЗ

Бугун таълим тизимида меҳнат қилаётган фидойи инсонларга бир хислат — янгиликка интилиш ҳосил. Бу хислат Сирдарё вилояти Оқолтин тумани маорифчиларига ҳам бегона эмас. Туман халқ таълими бўлимига қарашли мавжуд 30 та мактаб ва 9 та боғчада меҳнат қилаётган таълим ходимлари ўзаро ҳамжиҳатликда ва ҳамфикрликда янгиликлар сари интиломқдалар. "Мамлакатимиз мустақилликка эришгандан сўнг таълим тизимида бошланган салмоқли ислохотлар биз ўқитувчилар зиммасига улкан масъулиятлар юклади, — дейди Оқолтин тумани халқ таълими бўлими мудир Оқилбек Ёдгоров. — Ўқитувчиларимиз бу ислохотларни амалиётга тўғри татбиқ этиш ва

ди. Мисол тариқасида бу йил ҳар бир мактабимизга туман ҳокимлиги қарори билан икки гектардан галла экилган ер майдонлари ажратилганлигини таъкидлаб ўтишим жоиз. Экин майдонларидан олинадиган даромад тўлиғича мактаб эҳтиёжи учун сарф этилиши кўзда тутилган. Шунингдек, боғчаларимизнинг ҳам моддий таъминотини мустаҳкамлаш мақсадида уларга ҳам ер майдонлари ажратиш режалаштирилмоқда. Мактабларимизда қўшимча маблағ топишнинг бошқа йўллари ҳам қидирилмоқда. Масалан, 1-мактабимизни айтидиган бўлсак, мактаб раҳбари Жаҳанбек Туркманов ташаббуси билан бўш турган бино хусусий корхонага ижарага берилди ва ижара ҳақидан тушган даромад хисобига аълочи ўқувчиларга

тар ерга озиқ-овқат экинлари эккан, ҳамда 4 бош қорамол, 40-50 та турли хил товуқ, қуёнчилик фермасига эга экан. Давлат банкида алоҳида ҳисоб рақами очган мактаб жамоасининг даромади ёмон эмас. Шу туфайли ҳар йили 2-3 млн сўм қўшимча соф фойда олар экан. Болалар ижодий уйида пуллик курс ишлаб турибди. Радио ва телевизор тузатиш, пойабзаллар таъмирлаш, суратхона, сартарошхона, аёллар ва эркеклар устки кийимлари тикиш йўлга қўйилган. Ўқувчилар бу ерда турли хил касб-кор ҳам ўрганар экан. Боғчани мактаб арзон гўшт ва сут маҳсулоти билан таъминлайди. Ҳар ойда илғор ўқитувчилардан 4-5 нафари қўшимча маблағ ҳисобидан рағбатлантирилади. Аъло-

ЯНГИЛИККА ИНТИЛИБ

айни пайтда уларни ўз янгиликлари билан бойитиш мақсадида тинимсиз изланиб меҳнат қилмоқдалар. Бу тиришқоқлик натижаси туманимиз таълим кўрсаткичларининг ўсишига олиб келмоқда. Ёшларнинг билимга интилишини кучайтириш, билим доирасини кенгайтириш йўлида изланиб яшаётган, ўз касбининг устаси бўлган жонқуяр ўқитувчиларимизни ҳар томонлама рағбатлантириш, уларни янги-янги ишларга, изланишларга илҳомлантириш йўлида бир қатор чора-тадбирлар қўллаяпмиз. Айниқса, ўқитувчилар ва ўқувчиларни тақдирлаш, турли стипендиялар ташкил этиш борасида туман ва вилоят ҳокимликлари эътибори ва ёрдами билан амалга ошириладиган ишлар диққатга сазовор. Бу эътибор мактаб ва боғчаларимизнинг ўз-ўзини қўшимча маблағ билан таъминлашига кўмаклашишда ҳам кўрина-

стипендия берилмоқда ҳамда болалар учун ҳар кун бепул қаҳва ва энг арзон нархда овқат тарқатиш ташкил қилинди".

Яқинда Оқолтинлик маорифчиларнинг бир гуруҳи қўшни Жиззах вилояти Зафаробод туманига тажриба алмашишга бориб келди. Мақсад, маориф тизимида бюджетдан ташқари маблағ топиш йўллари янада кенг ўрганиш эди. Бугунги кунда таълим муассасалари раҳбарлари зиммасига бюджетдан ташқари маблағ топиш масаласи ҳам қўйилаётганлиги ва бу масала унинг ташкилотчилиги, тадбиркорлик қобилиятини белгиловчи мезон ҳисобланиши маълум. Қўшни Зафаробод туманида Беруний номидаги 3-мактабга республикага таниқли моҳир педагог, Халқ таълими аълочиси Облоқул Болиев етакчилик қиларкан. Мактаб ўз боғчасига, болалар ижодий уйига эга. Мактаб 20 гектар ер майдонига пахта, 30 гектар ерга буғдой, 2-3 гек-

чи ўқувчиларга Улуғбек номли стипендия ташкил этилган, ҳар бири 1000 сўм, стипендиантлар 20 дан ошди. Мактаб кўркам ва файзли, ҳовлида дарахтзор боғ кўзни қувонтиради. Энг аввало, тоза ва озода. "Оқолтинлик маорифчилар илғор ўқитувчилар дарсхоналари, уларнинг машғулотларини кўриб, кўп нарсалар ўрганиб қайтди. Маорифчиларимиз билан ушбу тажрибани ўрганиб, бунини ўз мактабларимизда ҳам амалга оширишга қарор қилдик", дейди биз билан суҳбатда Оқолтин тумани ХТБ мудир Оқилбек Ёдгоров.

Мазкур тажриба алмашишлар, янгиликка интилиш мактабларда ўзгача кўриниш, ўқитувчилар ва ўқувчиларда ғайрат пайдо қилиши, шубҳасиз. Буларнинг барчаси эса раҳбарларнинг изланувчанлиги, тадбиркорлиги ва ташаббусига боғлиқдир.

Анвар ЖАВЛОНОВ

**"ДИНИЙ
ЭКСТРЕМИЗМ ВА
ФУНДАМЕНТАЛИЗМ:
ТАРИХИ, МОҲИАТИ
ВА БУГУНГИ ХАВФИ"**

Диний экстремизм
ва фундаментализм:
тарихи, моҳияти
ва бугунги хавфи

Ғ. Ҳотамов, М. Лафасов, А. Умаровларнинг "Диний экстремизм ва фундаментализм: тарихи, моҳияти ва бугунги хавфи" махсус курсини ўрганиш бўйича методик тавсияларда диний фундаментализмнинг келиб чиқиши, ҳанбализмнинг бунга асос эканлиги, ваҳобизмнинг пайдо бўлиши ва моҳияти, бугунги хавфи очиб берилди. Ўзбекистонда бу оқимнинг юзга келиши, даъват, жиҳод каби масалалар таҳлили чуқур, фактик материалларга бой. Айниқса, рисолада Президентимиз асарларидан кенг фойдаланилганлиги унинг илмий қиммати янада оширади. Ўқитувчи дарс жараёнида асосий материални қийналмасдан тингловчи-га етказа олади.

**"ҲАДИС ИЛМИ
САБОҚЛАРИ"**А. Мансуров, У. Жўраев,
М. Лафасов

ҲАДИС ИЛМИ
САБОҚЛАРИ

Қўлланма 9-синфдаги "Дунё динлари" ўқув курси таркибида ўрганишга мўлжалланган 12 дарсдан иборат, танланган мавзулар долзарб. Ҳар қайси мавзу бўйича аниқ режа ва дарсни мустаҳкамловчи савол-топириқлар берилган. Китоб ўқувчиға тушунарли, содда тилда ёзилган. Унда бир қанча ибратли ривоятлар ҳам бор. Энг муҳими қўлланманинг мақсади, буюк муҳаддисларимиз ижоди, ҳаёти ва улар жамлаган дурдоналарни ўқувчиларга етказишдан иборат.

**"МАЪНАВИЙ-
АХЛОҚИЙ ТАРБИЯ
АСОСЛАРИ"**

Ушбу рисола умумтаълим мактаблари маънавий тарбия ишлари бўйича директор уринбосарлари, ўқитувчи, тарбиячилар учун мўлжалланган бўлиб, бу соҳадаги дастлабки ишдир. Унда тарбиявий ишларни ташкил қилиш методикаси, мустақил Ўзбекистонда таълим-тарбия олаётган ўқувчиларда миллий гоё, истиқлол мафкурасини шакллантиришга қаратилган илғор иш тажрибаларидан намуналар келтирилган.

Жорий ўқув йилида республика тажриба-синов мактаблари сифатида белгиланган мактабларда рейтинг тизими тажриба-синов ишлари амалга оширилмоқда. Ўқув йилининг асосий қисми оғда қолган бугунги кунда ушбу тажриба-синов ишларининг асосий натижалари аниқланган бўлиб, 20 апрелда республика Таълим марказида бўлиб ўтган семинар-кенгаш ушбу натижаларнинг таҳлилига бағишланди. Семинар-кенгаш ишида Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, Республика Таълим маркази, ЎзПФИТИ масъул ходимлари ҳамда Авлонию номидаги ХТХМОМИ тингловчилари иштирок этдилар.

Семинар-кенгашни кириш сўзи билан очган УЎТББ бошлиғи М.Шафиев амалга оширилаётган тажриба-синов ишларининг аҳамияти ва мақсади, қилинаётган ишларга қисқача тўхталиб ўтди. Жумладан, бугунги кунда рейтинг тизими муваққат Низомининг республикамиз миқёсидаги 28 мактабда тажриба-синовдан ўтказилаётганлиги, унинг натижалари эса ЎзПФИТИ ҳузурида ташкил этилган тажриба-синов

Seminar

рини асослаб берди.

Рейтинг тизимига оид услубий тавсиянома ва қўлланмаларни ишлаб чиқишга давлатимиз мустақилликка эришганлигининг дастлабки йилларидан эътибор бериб келинаётганлигини таъкидлаган республика Таълим маркази директори Г.Алимова, бу борада тўпланган ижобий тажриба келгуси ўқув йилидан барча мактабларга жорий этишга тайёргарлик қўрилаётган рейтинг тизимини муваффақиятли амалга оширилиши учун асос бўлиб хизмат қилишини таъкидлади. РТМ директори муовини Н.Турдиев рейтинг тизимини ўқув предметлари хусусиятларидан келиб чиқиб қўллашга оид услубий тавсияларни ишлаб чиқиш бугунги куннинг долзарб вазифаси бўлиб қолганлигини айтиб, бу борада амалга оширилаётган ишларга тўхтади.

ЎзПФИТИ ҳузуридаги тажриба-синов ишлари Ахборот маркази раҳбари Ш.Шарипов тажриба-синов май-

Юнусобод туманидаги 143-мактабда мониторинг хонаси ташкил этилди. Уни тумандаги бошқа мактаб ўқитувчилари ҳам бориб кўришяпти, тажрибасини ўрганишяпти.

Суратда: мактаб раҳбари Зухра Пўлатова йиғилганларга мониторинг хонасининг имкониятлари тўғрисида тушунча бераётир.

Равиль АЛЬБЕКОВ олган сурат.

МУҲИМ ҚАДАМ

Ахборот марказида узлуксиз таҳлил этиб борилаётганлиги айтиб ўтилди.

ЎзПФИТИ директори муовини, профессор У.Нишонлиев ўз сўзида умумий ўрта таълим мактабларида тажриба-синовдан ўтказилаётган рейтинг тизимининг хусусиятлари, ўқувчилар ўзлаштириш даражаларини белгилашда педагогик технология ҳамда модулли таълим принципларидан фойдаланишга оид амалий тавсияларни баён қилди. Ушбу фикрларни бевосита давом эттирган ЎзПФИТИ бўлим бошлиғи М.Тожиев рейтинг тизимини таълим тизимига жорий этишда узвийлик ҳамда узлуксизлик масалаларига тўхталиб ўтди. Олий таълим муассасаларида талабалар билимини баҳолашнинг рейтинг тизимига оид, умумий ўрта таълим рейтинг тизимига мувофиқлаштирилган вариант ишлаб чиқилганлиги маълум қилинди.

Рейтинг тизимини ишлаб чиқиш республика ишчи гуруҳи раиси, профессор Ж.Икромов таълим-тарбия жараёни таракқий қилиб бориши давомида таълим олувчилар билимини баҳолашнинг турли усуллари мавжуд бўлганлигини, бу ўринда рейтинг тизими ҳаққоний ва самарали назорат усули сифатида бугунги кунда бутун жаҳон миқёсида кенг тан олинганлиги тўғрисида гапириб, унинг шу пайтгача қўлланилиб келинаётган баҳолаш тизимидан афзалликла-

донларида ўтган давр мобайнида амалга оширилган ишларнинг натижалари таҳлилига тўхталиб, улар фаолиятини узлуксиз кузатиб, олинаётган тажриба-синов натижаларини ҳар чорак якунига кўра умумлаштириб, тегишли хулосалар бериб борилаётганлигини айтиб ўтди. Шу йилнинг 24 мартда 3-чорак якунига кўра ўтказилган давра суҳбатида экспериментатор-ўқитувчилар ўқувчилар билимини назорат қилиш рейтинг тизими мустақил республикамиз таълим тизимининг қатъий элементи сифатида ўзининг ижобий самарасини берганлиги, такомиллаштирилган ва соддалаштирилган ягона рейтинг тизими варианты ишлаб чиқирилиши келгуси ўқув йилидан республика миқёсида жорий этилиши "Қадрлар тайёрлаш миллий дастури"ни амалга оширишда яна бир муҳим қадам бўлади, деган хулосага келганликларни таъкидланди.

Рейтинг тизими бўйича олиб борилаётган тажриба-синов якунларига бағишланган семинар май ойининг учинчи ўн кунлигида ўтказиладиган бўлди. Шунингдек, тажриба-синов билан боғлиқ якуний таҳлиллар, фикр ва мулоҳазалар ўқитувчиларнинг анъанавий август кенгашларида кенг муҳокама қилиниши режалаштирилди.

МУХБИРИМИЗ

ЎЗБЕК ТИЛИ МАРКАЗИ

Республика таълим марказида Халқ

таълими вазирлиги ҳамда "Тил ва адабиёт таълими" журнали таҳририяти ҳамкорлигида дунёга келган "Ўзбек тили маркази"нинг очилиш маросими, чет элликлар учун "Ўзбек тили" дарслиги ҳамда Давлат тили ўқитувчилари ва мутахассислари республика уюшмасининг тақдирот маросими бўлиб ўтди.

Анжуманни Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирининг биринчи ўринбосари Й. Саиджонов бошқарди. "Тил ва адабиёт таълими" журнали бош муҳаррири, "Ўзбек тили маркази" директори, профессор Р. Толипова янги марказнинг дастлабки жиддий иши — чет элликлар учун мўлжалланган ўзи ва Ю. Азизхонова ҳаммуаллифлигида яратилган "Ўзбек тили" дарслиги ҳақида

сўзлаб берди.

Анжуманда сўзга чиққанлар — Жаҳон тиллари университети профессори А. Абдуазизов, Нукус Давлат университети профессори, ЎзФА академиги О. Даулетов, Наманган вилояти ўқитувчилар малака ошириш институти бўлим mudiri Н. Улухўжаев, Корейс маданият маркази вакили Т. Ким, Тошкент шаҳридаги 279-гимназия ўқитувчиси Т. Острецова ўзбек тилини ўрганишнинг аҳамияти, янги дарслик ҳақида фикр билдирдилар.

Маросимда юртимиздаги бир қанча чет давлат элчихоналари вакиллари иштирок этишди. Ўзбек бўлмаган мактаб ўқувчиларининг бадиий чиқишлари эса барчада яхши таассурот қолдирди.

МУХБИРИМИЗ

Metodik tavsiyalar

Ўтганларни ёд этиш, тирикларни эъзозлаш, кексалар ҳурматини жойига қўйиш ўзбек халқи учун азалий одатдир. Зеро, бизга шу мусофиф ва тинч осмонни, азалий кенгликларни, салобатли тоғларни, мевазор боғларни, пахтазорларни, қўйиники, азиз ва муқаддас диёр учун жон олиб, жон берган марҳумларни ёд айлаш бугунги авлоднинг маънавий бурчидир.

Ҳўш, "9 май — Хотира ва Қадрлаш куни"ни умумтаълим мактабларида қай тарзда ўтказган маъқул?

Бу куннинг ўзга байрамлардан фарқи шундаки, инсон хотираси қаршисида фақат бош эгилади, унинг яхши ишлари ёдга олинади. Шу жиҳатдан қараганда, ўта тантанаворлик, қувноқ давра яшаш бу кунда тавсия этилмайди. Турли-туман тадбирларда асосий мақсад — эътиборни "Хотира майдони"даги сабоқларнинг тарбиявий аҳамиятини оширишга қаратиш керак. Бу "Хотира сабоқлари" деб номланади.

1-4-синфларда "Хотира сабоқлари", "Одобнома" фани таркибида бир неча мавзуларда ташкил этилиши мумкин. "9 май — хотира ва қадрлаш куни — умумхалқ байрами", "Хотира ва Қадрлаш — муқаддас маънавий туйғу", "Хотира

майдони — муқаддас қадамжоз", "Ўтганларни ёд этиш — буюк маънавий туйғу", "У ҳаётни севар эди" каби мавзуларда тадбир ўтказувчи муаллим болага илк тушунчаларни сингдириши лозим. 1941-45 йиллардаги урушда минглаб ўғлонларнинг Ватан учун шахид кетганликларини таъкидлар экан, улар орасида эҳтимол синфда ўтирган жажжи болакайлarning боболари, бувалари ҳам борлиги айтилади. Шунингдек,

кинчи жаҳон урушида Москва, Ленинград, Белоруссия, Керч, Польша, Украина каби бизга олис мамлакатлар тупроғида ҳалок бўлган ўзбек ўғлонлари орасида ўзбекистонлик, шу қишлоқлик, шу маҳаллалик ёки шу шаҳарликлар бор эдимиз? Албатта, уларни суриштириб билиш, рўйхатини тузиб чиқиш ва шу асосда мактабда стенд қилиш лозим. Эҳтимол, уларнинг исму шарифлари пойтахтдаги "Хоти-

«ХОТИРА ВА ҚАДРЛАШ КУНИ»НИ
ҚАНДАЙ ЎТКАЗАМИЗ?

ра майдони"да бордир. Ҳар неки, бўлганда ҳам, Ватан учун жонини тикканлар ҳақида қанчалик кўп билиш, ўрганиш ўқувчида фақат яхши хислатларни таркиб топтиради.

10-11-синфларда "Хотира ва қадрлаш куни"ни нишонлашда ҳам юқоридаги сингари мавзулар қамраб олинади. Фақат уларни бир қадар муфассаллаштириш лозим. Шу маънодаки, 10-11-синф ўқувчиси ёш жиҳатдан анча улғайиб, "ўтиш" даврини бошидан кечираётган бўлади. Ҳар бир авлоднинг ўз шажа-

ри орқали ўз бобо-бувилари, уларнинг ота-оналари, хуллас, етти пуштини билиш ҳар бир ўқувчидан талаб қилинади. Демак, бунда ҳам ўз авлоди ҳақидаги тушунча ҳосил бўлади, ҳам марҳумлар эсланади. Мана, сизга хотирага ҳурматнинг ёрқин ифодаси.

Бундан ташқари, "Хотира ва Қадрлаш куни"да ўсмир ўқувчиларга урушнинг нечоғлик катта қулфатлар келтириши тўғрисида маълумот етказилади. Ер қуррасидаги кўплаб мамлакатлар — Чеченистон, Афғонистон, Ироқ,

раси, яъни келиб чиқиши бор. "Сен ўз шаҳарангни биласанми?" Бу ўқувчилар учун энг қизиқарли, баҳсли мавзу бўлиб, тарих, адабиёт ёки "Маънавият асослари" фани муаллимлари бу мавзу устида анча мукамал ишлаши лозим. Синфда 25-30 нафар ўқувчи ўқийди. Уларнинг ҳар бири бир авлод. Ота-онала-

Ливан нотинч, халқи оч, юпун, саросимада. Шу ўринда, халқимизнинг юрагини ларзага солган 16 феврал воқеалари, унда ҳалок бўлганлар ёд этилади. Агар бирор тасодиф ёки касаллиги туфайли ҳаётдан бевақт кўз юмган муаллимлар, ўқувчилар бўлса, "У ҳаётни севар эди" сабоғини ўтказиш, марҳумнинг қабрига гуллар қўйиш ўқитувчи томонидан ташкил қилинади.

Умуман, хотира, кадр, меҳроқибат тушунчалари халқимиз педагогикасида жуда кенг ва маъноли талқин қилинади. "Хотира ва Қадрлаш куни" ана шу педагогикага узукка тушган кўздек бўлди. Умумтаълим мактаблари, мактабдан ташқари муассасалар, ўрта махсус таълим бўғинларида тобора яқинлашаётган тарихий кунни мазмунли, таъсирли, аҳамиятли қилиб ўтказиш нафақат муаллимларнинг, балки кенг жамоатчиликнинг вазифасидир. Биз бу кунни шундай нишонлашимиз керакки, бугунги авлод ўз ота-боболари ҳаётида давом этиб келаётган қадриятни қандай бўлса, шундайлигича қабул қилиб олсин, англасин, идрок этсин.

РТМ "Маънавият ва қўшимча таълим" бўлими

ХОРАЗМ ВИЛОЯТИДА ТЕСТ ЯКУНЛАРИ

Хоразм вилояти тест натижаларига кўра юқори ўринларни эгаллаб келаётган ҳудуд саналади. Хоразмда битта университет, 8 та ўрта махсус таълим ўқув юртлари, 320 дан ортиқ мактаб мавжуд.

Хоразм вилоятидан 1999 йилда 12644 абитуриент тест имтиҳонларида иштирок этган. Улардан олий ўқув юртларининг кундузги бўлимига 5666 та, ўрта махсус билим юртларига 6 мингдан ортиқ ариза тушган. Абитуриентларнинг тестдаги самарадорлиги 1997 йилда 47.25% бўлиб, тўртинчи ўринга, 1998 йили 42.27% бўлиб, учинчи ўринга ва 1999 йили 38.29% бўлиб учинчи ўринга тўғри келган.

Вилоятдаги ўрта мактабларни 1999 йилда 14816 ўқувчи тугатган. Улардан 6339 нафари ўқиш истагини билдирган. Бу 42.78% ни ташкил этиб, илғор вилоятлардан 25-30% камдир. Демак, вилоятда касб танлаш ва ўқишга кириш учун тайёр-гарлик кўриш бўйича олиб борилган иш шу куннинг талабига етарлича жавоб бермайди. Бу кўрсаткич вилоят туманлари бўйича таҳлил этилганда Урганч шаҳри, Шовот, Янгибозор, Янгиариқ туманларида 1999 йилда мактабни тугатган ёшларнинг 45-55% ўқиш истагини билдирган. Ҳазорасп, Қўшқўпир туманларида бу кўрсаткич анча паст бўлган. Демак, вилоятнинг 50% дан ортиқ туманлари ўз имкониятларини тўлиқ рўёбга чиқара олмаганлар. Бу маълумот қуйидаги жадвалда берилган:

Республика туман ва шаҳарлари бўйича 1999 йил мактабларни тугатиб, тест синовларида қатнашганлар кўрсаткичлари

(олий ва ўрта махсус ўқув юртлари, ўзбек гуруҳлари)

1-жадвал

№ Туман номи	Тугатганлар сони	Тестда қатнашганлар	Қатнашиш фоизи
1. Урганч шаҳри	1300	716	55.08
2. Шовот тумани	1459	725	49.69
3. Янгибозор тумани	1031	470	45.59
4. Янгиариқ тумани	1127	499	44.28
5. Гурлан тумани	1636	546	33.37
6. Хонқа тумани	1829	605	33.08
7. Хива тумани	1305	429	32.87
8. Урганч тумани	1481	483	32.61
9. Боғот тумани	1815	546	30.08
10. Қўшқўпир тумани	1934	555	28.70
11. Ҳазорасп тумани	2443	250	10.23

Вилоят бўйича абитуриентларнинг имтиҳон натижаларига кўра самарадорлиги 1998 йил билан таққосланиб кўрилди. Бунда 6 та фан бўйича ўсиш, фақат битта фан бўйича пасайиш содир бўлган. Демак, вилоятда ўтган йилга нисбатан пасайиш содир бўлган география ва ўзгариш содир бўлмаган фанлар бўйича иш олиб бориш керак. Бу маълумот қуйидаги жадвалда берилган:

Хоразм вилояти абитуриентларининг фанлар бўйича жавоблар самарадорлиги кўрсаткичлари асосида тугган ўрни

(олий ўқув юртларининг кундузги бўлимлари, ўзбек гуруҳлари)

2-жадвал

Фан	1998 йил		1999 йил		Рейтинги
	самарадорлик	ўрин	самарадорлик	ўрин	
Биология	58.76	2	42.35	2	Ўзгармаган
Она тили ва адабиёти	42.27	3	33.58	2	Ўсган
Физика	35.10	4	31.93	2	Ўсган
Химия	46.76	2	40.71	2	Ўзгармаган
Математика	46.26	3	40.20	2	Ўсган
Инглиз тили	46.43	4	43.93	3	Ўсган
Француз тили	32.42	6	36.58	4	Ўсган
География	46.77	2	45.09	6	Камайган
Тарих	50.31	7	39.82	6	Ўсган
Немис тили	28.38	8	28.68	8	Ўзгармаган

Хоразм вилоятининг абитуриентлар жавоблари самарадорлиги энг юқори ва энг паст бўлган туманлари республика бўйича шундай кўрсаткичли туманларига таққосланиб кўрилди. Хоразм вилоятининг Ҳазорасп тумани математикадан, Янгиариқ тумани биологиядан ва Хонқа тумани инглиз тилидан республика миқёсида юқори кўрсаткичга эришган. Хоразмнинг энг паст кўрсаткичли туманлари республиканинг шундай туманларидан анчагина юқори бўлган. Мазкур маълумот қуйидаги жадвалларда берилган:

Фанлар бўйича жавоблар самарадорлигининг энг юқори кўрсаткичларининг вилоят ва республика миқёсида таққосланиши

(олий ўқув юртларининг кундузги бўлими, ўзбек гуруҳлари)

3-жадвал

Вилоят кўрсаткичлари				Республика кўрсаткичлари			
Фан номи	Туман ёки шаҳар	Қатнашган	Самарадорлик	Туман ёки шаҳар	Вилоят	Қатнашган	Самарадорлик
Она тили ва адабиёти	Янгиариқ тумани	398	38.64	Шахрисабз шаҳри	Қашқадарё вилояти	271	40.39
Математика	Ҳазорасп тумани	100	46.72	Ҳазорасп тумани	Хоразм вилояти	100	46.72
Физика	Ҳазорасп тумани	66	36.70	Усмон Юсупов тумани	Қашқадарё вилояти	65	37.14
Биология	Янгиариқ тумани	124	48.75	Янгиариқ тумани	Хоразм вилояти	124	48.75
Химия	Боғот тумани	129	45.65	Пешку тумани	Бухоро вилояти	97	52.21
Тарих	Янгиариқ тумани	165	46.38	Бухоро шаҳри	Бухоро вилояти	441	49.14
Инглиз тили	Хонқа тумани	130	57.44	Хонқа тумани	Хоразм вилояти	130	57.44
Немис тили	Хонқа тумани	51	28.81	Ўзбекистон тумани	Фарғона вилояти	143	41.78
Француз тили	Шовот тумани	119	40.13	Булунгур тумани	Самарқанд вилояти	153	46.75

Фанлар бўйича жавоблар самарадорлигининг энг паст кўрсаткичларининг вилоят ва республика миқёсида таққосланиши (олий ўқув юртларининг кундузги бўлими, ўзбек гуруҳлари)

4-жадвал

Вилоят кўрсаткичлари				Республика кўрсаткичлари			
Фан номи	Туман ёки шаҳар	Қатнашган	Самарадорлик	Туман ёки шаҳар	Вилоят	Қатнашган	Самарадорлик
Она тили ва адабиёти	Хива шаҳри	82	27.44	Нукус тумани	Қорақал. Респ.	83	25
Математика	Гурлан тумани	162	35.92	Сирдарё тумани	Сирдарё вилояти	66	26.98
Физика	Гурлан тумани	61	24.95	Термиз тумани	Сурхондарё вилояти	57	22.81
Биология	Урганч шаҳри	178	36.00	Амударё тумани	Қорақал. Респ.	221	30.95
Химия	Гурлан тумани	118	37.52	Шеробод тумани	Сурхондарё вилояти	52	26.39
Тарих	Янгибозор тумани	188	6.78	Амударё тумани	Қорақал. Респ.	348	31.75
Инглиз тили	Гурлан тумани	112	35.04	Олтинсой тумани	Сурхондарё вилояти	146	26.79
Немис тили	Хонқа тумани	51	28.81	Термиз тумани	Сурхондарё вилояти	71	23.08
Француз тили	Хонқа тумани	74	34.31	Тўрақўрғон тумани	Наманган вилояти	51	23.69

Вилоятнинг туманларида фанлар бўйича тест натижалари 1998 йилдаги кўрсаткичларга таққослаб ўрганилди. Вилоятдаги Янгибозор, Хонқа, Янгиариқ, Қўшқўпир туманларида самарадорлик кўтарилган. Самарадорлигининг ўсиши Янгиариқ туманида 42.00% га тўғри келган. Лекин бу туманда 1998 йилда 12, 1999 йилда 15 нафар абитуриент имтиҳонда қатнашган. Самарадорлик аввалги йили 18.52% ни ва 1999 йилда 26.30% ни ташкил этган, холос. Самарадорлигининг ўсиши қуйидаги жадвалда кўрсатилган:

Фанлар бўйича вилоятлар туманлари миқёсида абитуриентларнинг жавоблар самарадорлиги ўсган туманлар рўйхати

(олий ўқув юртларининг кундузги бўлимлари, ўзбек гуруҳлари)

5-жадвал

Фан	Туман	1998 қатн.	1998 самар.	1999 қатн.	1999 самар.	Ўсиш (фоиз)
Физика	Янгибозор тумани	59	30.98	63	31.44	1.48
Инглиз тили	Хонқа тумани	109	54.36	130	57.44	5.66
Немис тили	Янгиариқ тумани	12	18.52	15	26.30	42.00
Француз тили	Қўшқўпир тумани	68	27.70	69	35.02	26.46

Вилоят бўйича самарадорлигининг пасайиши 8 та ўқув фани бўйича содир бўлган. Янгиариқ туманида немис тилидан ўсиш содир бўлиб, тарих, она тили ва адабиётдан пасайиш бўлган. Бундай ахволни қандай изоҳлаш мумкин. Тест имтиҳонида пасайиш содир бўлган туманлар қуйида келтирилган.

Фанлар бўйича вилоятлар туманлари миқёсида абитуриентлар жавоблари самарадорлиги пасайган туманлар рўйхати

(олий ўқув юртларининг кундузги бўлимлари, ўзбек гуруҳлари)

6-жадвал

Фан	Туман	1998 қатн.	1998 самар.	1999 қатн.	1999 самар.	Камайган (%)
Биология	Шовот тумани	161	61.92	199	40.61	-34.42

Тарих	Янгиариқ тумани	133	63.81	165	46.38	-27.31
Она тили	Янгиариқ тумани	318	53.07	398	38.64	-27.19
Ва адабиёти	Шовот тумани	153	51.27	181	39.03	-23.88
Химия	Хива тумани	32	40.54	55	31.16	-23.13
Физика	Хива тумани	73	46.99	116	36.57	-22.19
Математика	Гурлан тумани	87	41.57	112	35.04	-15.70
Инглиз тили	Хива тумани	37	28.53	42	24.60	-13.76

Тестда энг юқори ва паст кўрсаткичли мактаблар таҳлил этилди. Шу нарсга кўзга яққол ташланадики, бир туманда жавоблар самарадорлиги бўйича энг юқори ва энг паст кўрсаткичга эришган мактаблар учрайди. Шундай ҳулоса чиқариш мумкинки, абитуриентларнинг тестда юқори самарадорлик кўрсатиши бўйича изчил ишлаш тизими яратилмаган. Кўпинча тестдаги самарадорлик абитуриент шахсий фаоллигига боғлиқ бўлиб қолмоқда. Хонқа туманидаги 10-мактаб математикадан, 16-мактаб физикадан юқори кўрсаткичга эришган. Лекин шу тумандаги 2-мактаб физикадан, 19-мактаб тарихдан энг паст самарадорлик кўрсатган. Қуйидаги жадвалдаги маълумотларни таққослаб кўришни тавсия этамиз.

Фанлар бўйича жавоблар самарадорлигининг энг юқори кўрсаткичларининг вилоятлар мактаблари миқёсида кўриниши

(олий ўқув юртларининг кундузги бўлими, ўзбек гуруҳлари)

7-жадвал

Фан номи	Туман номи	мактаб №	Қатнашганлар	Самарадорлик
Она тили ва адабиёти	Қўшқўпир тумани	3	15	42.04
Математика	Хонқа тумани	10	7	57.54
Физика	Хонқа тумани	16	7	36.51
Биология	Боғот тумани	26	7	60.32
Химия	Боғот тумани	26	7	65.08
Тарих	Қўшқўпир тумани	2	7	58.73
Инглиз тили	Хонқа тумани	7-лицей	45	70.12
Немис тили	Хива тумани	1	6	30.56
Француз тили	Хонқа тумани	1	9	55.25

Фанлар бўйича жавоблар самарадорлигининг энг паст кўрсаткичларининг вилоятлар мактаблари миқёсида кўриниши

(олий ўқув юртларининг кундузги бўлими, ўзбек гуруҳлари)

8-жадвал

Фан номи	Туман номи	мактаб №	Қатнашганлар	Самарадорлик
Она тили ва адабиёти	Гурлан тумани	13	6	20.37
Математика	Гурлан тумани	10	6	18.52
Физика	Хонқа тумани	2	6	17.13
Биология	Қўшқўпир тумани	26	9	24.07
Химия	Қўшқўпир тумани	26	9	22.84
Тарих	Хонқа тумани	19	9	24.07
Тарих	Шовот тумани	29	9	24.07
Инглиз тили	Гурлан тумани	6	6	18.52
Немис тили	Янгибозор тумани	15	6	18.52
Француз тили	Янгиариқ тумани	12	6	22.22

Вилоятда аттестати бўйича ўртача "4" — юқори баҳо олиб тугатган 227 ўқувчидан 37 таси тест имтиҳонларида 180 баллдан ортиқ натижага эришган. Бу 16.30% ни ташкил этди. Демак, халқ таълими ходимлари аттестатга қўйилаётган баҳоларнинг ҳаққоний бўлишига эришишлари керак. Ёшларни олий таълимга тайёрлаш ҳам эътибордан четда қолмаслиги керак. Аттестатда юқори баҳо олган ўқувчилар тест имтиҳонида юксак балл тўплаб, республикадаги энг нуфузли Тошкент Давлат иқтисодиёт университети, Тошкент молия институтига, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатияси университети ва бошқа олий ўқув юртларига кира олган.

Вилоятда ўзларининг аттестатдаги юқори баҳолар даражасида тест имтиҳон топшира олмаган абитуриентлар ҳам мавжуд.

— Вилоятда тест имтиҳонларида маълум ютуқларга эришилган, — деди ДТМ директори Мухсин Мухитдинов тест натижалари бўйича бўлиб ўтган муҳокамада. — Шунинг билан бир қаторда барча имкониятлар тўлиқ рўёбга чиқмаган. Чунки тестда юқори кўрсаткичга эришган туманлар билан бир қаторда ўқувчилар ўқишга тўлиқ жалб этилмаган туманлар, тестда паст натижага эришган мактаблар мавжуд. Халқ таълими ходимлари баён этилган маълумотларни таҳлил этиб, тегишли ҳулоса чиқаришлари, ёшларни тестга тайёрлаш тизимини яратишлари, тестнинг абитуриентлар танлашдаги имкониятларини тушунтиришлари, тестга ҳолисона баҳо бера олиш ва ишончни шакллантиришлари керак. Тест адолат мезони эканлиги ҳаммага аён.

2000 йил 28 январда Президент Ислон Каримов мамлакат ва миллат ҳаётида муҳим аҳамиятга молик янги Фармонга имзо чекди.

Унга кўра, Мирзо Улуғбек номидаги Тошкент Давлат университетида “Ўзбекистон Миллий университети” мақоми берилди.

Фармонда алоҳида таъкидланганидек, ундан кўзланган бош мақсад — “Ватан ва миллат тараққиёти йўлида фидойилик кўрсатган жадид зиёлиларимизнинг буюк хизматларини эътироф этиш, тарихий ҳақиқатни тиклаш, ёшлар қалбида истиқлол ғояларига садоқат туйғуларини тарбиялаш, умуминсоний ва миллий илм-фан қадриятларини авлодлар онгига теран сингдириш, Тошкент Давлат университетининг азалий юксак мавқеини ўз жойига қўйиш”дан иборат. Бугунги саҳифамиз меҳмони Ўзбекистон Миллий университетида. Табиийки, университетнинг бугунги мавқеи, таълим тизими ҳақида ҳеч ким унинг раҳбаричалик бой маълумот беролмайди. Демак, сўз университет ректори, академик Тўрабек Долимовга:

— Тарихга бир назар ташлайдиган бўлсак, 1918 йил 12 майда машхур маърифатпарвар Мунавварқори Абдурашидхонов (1878—1931) Тошкентнинг эски шаҳри (ҳозирги Ўзбек ёш томошабинлар театри биноси)да биринчи ректор сифатида сўзга чиқиб, расмий равишда жаҳон андозаларига мос Миллий университетнинг ўз фаолиятини бошлашга тайёр эканини эълон қилди. Ушбу ўқув маскани Ватан ва Миллат қаддини ростловчи, халқнинг илм-фанга иштиёқини улғайти-

Япония, Корея каби ривожланган мамлакатларнинг 17 та университети билан шартномалар тузилган, профессор-ўқитувчилар муттасил чет элларга бориб малака оширишлари, ўз тажриба ва кашфиётлари билан ўртоқлашишларига йўл очилди.

Тарих факультети “ТАСИС — TEMPUS” халқаро грант ғолиби бўлганидан сўнг, ўқитувчилар 4 та йирик мамлакатда малака оширдилар. 78 нафар талаба ва аспирант чет элларда ўқиб қайтди.

Бу соҳада иқтисод, физи-

ВАҚТ: ТАЛАБА ВА ТАЪЛИМ

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети таркибида 15 факультет мавжуд:

— механика-математика, физика, кимё, биология-тупроқшунослик, география, геология, ўзбек филологияси, хорижий филология, тарих, журналистика, иқтисод, фалсафа, ҳуқуқшунослик, тиллар. Шунингдек, 110 кафедра, 2 та (олий педагогика ва амалий физика илмий-текшириш) институти.

С.Сирожиiddинов номидаги академик лицей ва ихтисослашган мактаб ишлаб турибди. Даргоҳда 776 нафар профессор-ўқитувчи, шу жумладан 21 нафари Ўзбекистон Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзолари, 118 нафар фан докторлари ва профессорлар, 583 нафар илмий ходимлар бириккан. 6 мингдан ортиқ талаба ўқимокда.

Ўзбекистон Миллий университетининг манзилгоҳи:

Тошкент—700095, Талабалар шаҳарчаси.

АНЪАНА ДАВОМ ЭТАДИ

Кимё факультети 1930 йилда вужудга келди. Бу ерда анорган кимё, аналитик кимё, физика ва каллоид кимё, табиий бирикмалар кимёси, полимерлар кимёси, умумий кимё мутахассисликлари буйича бакалавр ва магистрлар тайёрланмоқда. Шу пайтга қадар 500 нафар мутахассис факультетни муваффақиятли тугатди. Улар ҳозирги кунда мустақил Ўзбекистонимизнинг кимё саноатида ўз уринларини топишди.

Факультет жамоаси жаҳон кимёгарлари тан олган табиий бирикмалар ва алколоидлар кимёси (академик О.Содиқов), органик кимё (академик И.Цукерваник), полимерлар кимёси (академик Х.Усмо-кимё (Ш.Толипов) соҳасида яратилган илмий мактаб-ҳолда 7 та кафедрада иш олиб бораёпти.

Ўзбекистон Фанлар Академиясининг биоорганик кимё, полимерлар кимёси ва физикаси, усимлик моддалари кимёси институтлари билан соҳадош кафедралар бирлашиб, илмий марказ ташкил қилинган. Бу ерда Ўзбекистонда усидиган ёввойи усимликлар таркибидаги моддалар урганилади ва шифобахш дорилар олинади. Қисқаси, анъаналар давом этмоқда. Айни пайтда факультетда 23 та илмий мавзу йуналиши буйича иш олиб борилмоқда. Факультетимизнинг тамал тошини яратган О.Содиқов, Ш.Толиповлар музейи очилган.

Olimning fikri

К.АХМЕДОВ,
кимё фанлари доктори,
профессор

ЎТМИШ ВА БУТУН УЙЎУНЛАШТАНДА

рувчи омил эканини таъкидлади.

Миллий университет дастлабки йилларда қуйи, ўрта ва олий таълим шаклларида ташкил этилган бўлиб, унинг олий босқичида 5 та факультет бор эди: адабиёт ва фалсафа, иқтисодиёт ва ижтимоиёт, зироат ва овул хўжалиги, табиат ва риёзиёт, саноат ва техника.

Кўп ўтмай, яъни 1921 йилдаёқ университетда физика, математика, тиббиёт, ижтимоий иқтисодиёт, техника, тарих, филология, ишчи, қишлоқ хўжалик, ҳарбий факультетларда ўқув машғулотлари мунтазам йўлга қўйилди ва мамлакатга зарур мутахассислар тайёрланди. 1927-1931 йиллар мобайнида университет таркибидан ажралиб чиққан медицина, қишлоқ хўжалиги, халқ хўжалиги, политехника институтлари, Қозоқистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркменистондаги олий ўқув даргоҳлари ташкил этилишини Ўзбекистон Миллий университети фаолиятининг самарали натижалари сифатида баҳолаш мумкин. Бундай илмий муассасалар сони 120 дан ортиқ эди.

1991 йил 1 сентябрдан Ўзбекистон Миллий университети ҳаётида ҳам муҳим ижобий ўзгаришларнинг янги даври бошланди. Университет бир қатор илмий-назарий муаммоларни мустақил ҳал этиш имкониятига эга бўлди.

Чет эллардаги ўнлаб ўқув муассасалари билан шартнома асосида ҳамкорлик боғланди. Ҳозирги кунда АҚШ, Англия, Франция, Германия,

ка, математика, биология, кимё факультетлари жамоалари ҳам анча дадил қадамлар ташляпти. Бу фаоллик аста-секин ижтимоий ҳаётнинг санъат, спорт соҳаларида ҳам кўзга ташланмоқда.

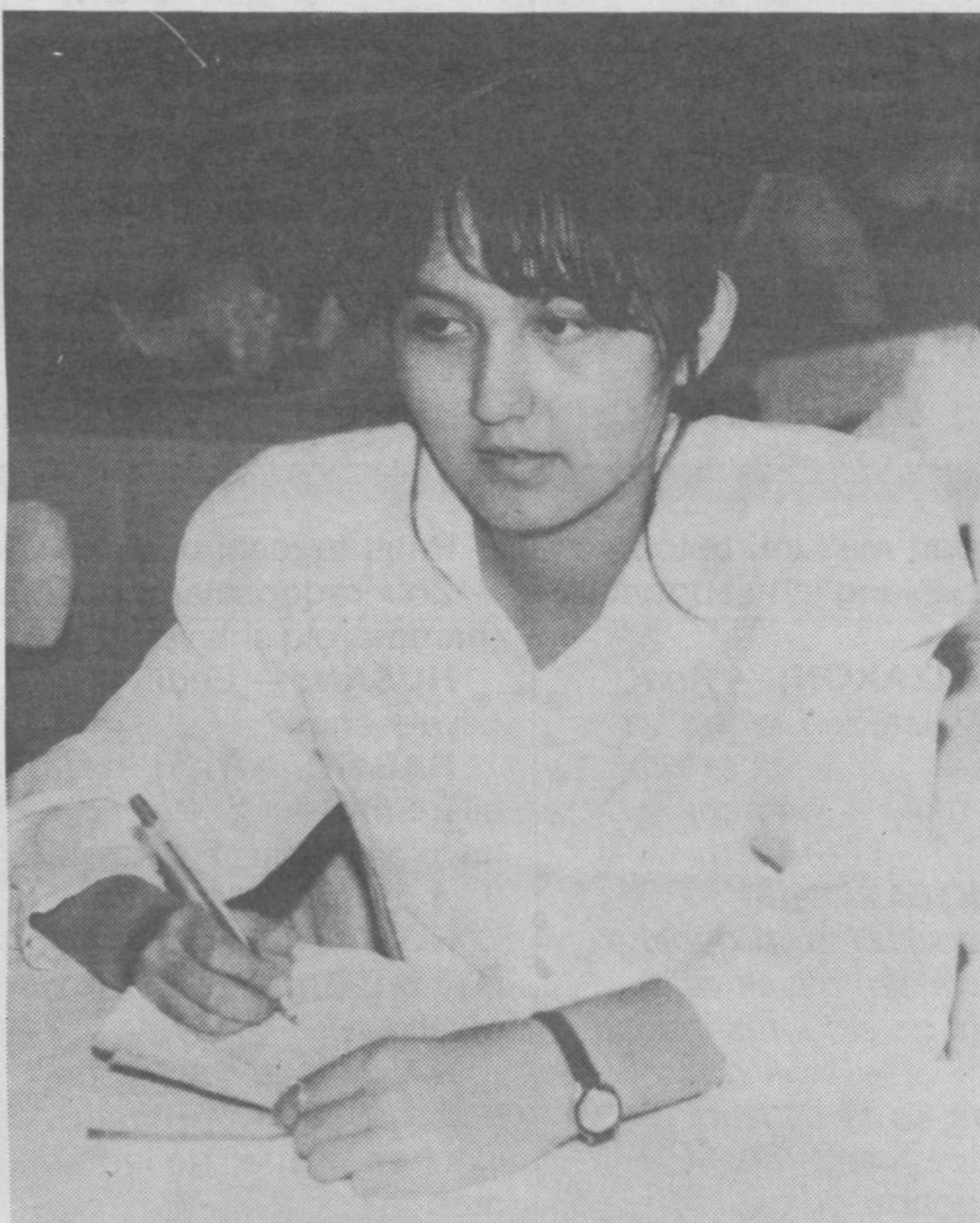
Университет академик хори гуруҳининг чет элларга сафари, талабаларнинг халқаро балет танловидаги иштироки, математика факультети 4-курс талабаси Рустам Қосимжоновнинг шахмат бўйича халқаро гроссмейстер даражасига эга бўлиб, Осиёнинг биринчи чемпиони номини қозониши оддий гаплар эмас.

Ҳар бир ўқув муассасасининг фаолияти кўп жиҳатдан юқори идораларнинг унга қаратаётган эътиборига боғлиқдир. “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” университетнинг республика миқёсида етакчи илм маскани сифатида обрўйини, мутахассис етиштиришдаги масъулиятини тагин ҳам оширди.

Кейинги 2-3 йил мобайнида халқаро ва республика аҳамиятидаги грантлар танловида иштирок этувчилар кўпайди.

Евроосиё, Интас, Сорос, Темпус, Сумитомо каби халқаро, “Умид”, “Устоз”, “Қамолот” каби республика грантлари қўлга киритилди.

Ўйлаيمانки, Миллий университет жамоаси буюк аждодларимизнинг барҳаёт анъаналарига содиқ, Ватан ва миллат манфаатини муқаддас билган баркамол, соғлом авлодни тарбиялашдек улғувор вазифани рўёбга чиқараверади.

ЭҲТИРОМ

Университет маданият саройида бўлиб ўтган “Миллий ғоя ва ўзбек адабиёти” мавзuidaги илмий-назарий анжуман адабиётшунос олим Лазиз Қаюмов фаолиятига бағишланди.

Университет проректори, тарих фанлари доктори Раҳбар Муртозаева анжуманни очар экан, шундай деди:

— Ҳақиқий инсон бўлиш учун, илмга жон фидо қилмоқ даркор. Устоз Лазиз Қаюмов ана шундай-

Anjuman

лардан бири. Парвозга интилган қуш учидан тўхтамайди. Устоз бу йўлда тўсиқларни писанд қилмай курашиб келди, адабиёт фани оламида парвозга интилди ва кўзлаган манзилига етиб келди. Бугунги кунда олимнинг минглаб шогирдлари, қимматли асарлари, қўлёзмалари барчамизга асқотади.

Илмий-назарий анжуманда филология фанлари доктори, профессор Б. Қосимов, профессор С. Мирвалиев, ҳамзашунос олим Н. Бекмирзаевлар ҳам сўзга чиқиб, ўз устозларига эҳтиром изҳор қилишди.

МУХБИРИМИЗ.

E'tirof

ҲАЁТ ВА МЕН

Ёшлигимдан қалам теб-ратаман. Ҳаёт мен учун сирли тилсимот. Нималарнидир ёзгим келарди ва ҳамон ёзгман. Умр оқар дарё деганларидек, кечагина қишлоқнинг чанг кўчаларида беташвиш юрган бола эдим. Бугун эса Миллий университет талабасиман. Журналистлик обрўи, жамиятда ўз мавқеига эга касбдир. Оммавий-ахборот воситаларини тўрттинчи ҳокимият деб аташмоқда. Газета, журнал, радио, телевидение асида ана шу мақомга муносиб ҳамдир.

Бўлғуси журналист сифатида шуни кузатаманки, матбуотда ҳам, радио-телевидениеда ҳам фақат мақтов руҳи билан суғорилган мақола, эшиттириш ва кўрсатувларни кўплаб учратамиз. Яхши ишлар ўзимизники, аммо тараққиётимизда ғов бўлаётган нуқсон ва камчиликлар-чи? Улардан нега кўз юамиз? Қалам аҳли бундай муаммоларни ёзишдан қўрқса ёки қочса, бошқалар ҳақида қандай фикр юритиш мумкин?

Ўқишни битириш арафасидаман. Ҳадемай диплом қўлимга тегади. Режаларим бисёр. Яхши ишларни кўрсатиш билан кифояланмасдан, ҳаётимизда учраётган салбий ҳолатларни ҳам таҳлил этган ҳолда мақолалар ёзиш ниятим бор.

ЎЗМУнинг журналистика факультети III курс талабаси
Сожида АЛЛАЁРОВА

*Qo'rg'oshinday quyilar
boshlang'ich ta'lim,
Deya bizni kuzatar
birinchi muallim.*

Kichik bitiruvchilar kechasi maktab zalida o'tkaziladi. Mehmonlar, ota-onalar taklif qilinadi. Sahna bayramona milliy an'analarga xos bezatiladi. Bitiruvchi o'quvchilarimiz musiqa sadolari ostida bayram gimni bilan chiqib keladilar.

Gimn matni:

*O'zbekistonim — makon,
Maktabimdir xonadon.
Ustozimiz — bekasi,
Bizmiz uning erkasi.*

FERUZAXON: —

Assalomu alaykum, aziz ustozlar, mehribon murabbiylar!

MAVLUDA: — O'urmatli ota-onalar, muhtaram mehmonlar va siz aziz tengdoshlar!

FERUZAXON: — Mana, bugun bizning unutilmas kunimiz. Bu kun har birimizning xotiramizda uzoq muhrlanib qolsa, ajab emas. Ilk bor maktabga kelganda "o'quvchimiz" deya faxrlanganmiz. Shunday ekan, boshlang'ich ta'limni tugatayotganda ham sevinchlarimiz yeri ko'kka sig'mayotgan bo'lsa kerak. To'g'ri emasmi, Mavludaxon?

MAVLUDA: — To'g'ri aytasiz, Feruzaxon. Mana, tengdoshlarimiz bir olam quvonch ila turishibdi. Ular ham o'zlarining dil so'zlarini shu bugun izhor etishmoqchi.

BEHZOD:

— Har so'zimda "Ustoz"
derdim,

Qo'lim ko'ksimda

"Yashang" derdim.

Ko'z ochib ko'rgan birinchi

ustozga,

Chin dildan "Tashakkur"

derdim.

NODIR: —

Behzod. Ulug' bobokalonimiz Alisher Navoiyning ustoz sha'niga aytgan so'zlarini eslab:

*Haq yo'lida kim senga bir
harf o'qitmish ranj ila,
Aylamak ermas oson
oning haqin yuz ganj ila,
— degan bo'lardim.*

XURSHIDA: — Birinchi ustoz deganda ko'z oldimda ta'lim beruvchi mehribon inson gavdalanadi. Birin-ketin kitob-daftar, qalam-ruchka tutqazgan murabbiylarimiz siymosi o'taveradi. O'rgangan bilimlarimni davradoshlarga yetkazsam — sizni maqtaganim, birinchi muallim!

*Ona tilim, riyoziyot,
Rus tili ham tabiat.
Boshladim iqtisodni,
Rasm chizish, mehnatni.
Qolaversa, azizlar,
Mustaqil fikrlashni.*

NARGIZAXON: — She'r ham to'qib qo'ydingiz, Xurshidaxon. Bu she'r hammamizning dilimizdan, shekilli.

HAMMA: —

NARGIZAXON: — Xo'sh, hammamizga tegishli bo'lsa, yana nimalarni o'rgandik? Birinchi ustozimiz qanday saboq berdi?

SANJAR: —

o'qishni.

GO'ZAL: — Chiroyli yozishni.

SARDOR: — Hisob-kitobni.

NAFISA: — Go'zal xulqni.

RUSTAM: — Tasavvur qilishni.

LOLA: — Amalda qo'llay olishni.

NAZOKAT: — Jismoniy kamolotni.

NE'MAT: — Tasviriy san'atni.

ILHOM: — Moddiy va ma'naviy ehtiyojni.

NARGIZA: — Juda yaxshi.

Ancha-muncha bilimni egallabmiz. Buning uchun ilk bor o'rgatuvchi inson — birinchi muallimga rahmat aytamiz.

XURSHIDA: —

Nargizaxon, bilasizmi, bu yangi ta'lim bosqichidagi talablar. Ustozimiz ana shu talab va ko'nikmalar asosida bizga o'rgatdilar va tarbiyat qildilar.

BEHZOD: —Yana Prezidentimiz asarlaridan ancha xabardor bo'ldik.

MAVLUDA: — Demak,

qilib kuylaging kelaveradi. Demak, ustozni sevamiz! Uni sevish — elni, yurtini sevish. Shu o'rinda: Vatanning mo'tabarligini, ilmning ulug'ligini o'rgatgan kishiga — siz dilimizdasiz birinchi muallim, deymiz.

NARGIZAXON: — Yana rus tili, chet tili fani o'qituvchilarini ham — ilk bor ustozlarimiz, deb ataymiz.

*O'rgatdingiz rus tilin,
Chiqdi ancha savodim.
Unutmaymiz biz sizni,
Tilchi ustoz-muallim!*

*Chet tilini o'rganish oson,
Deya ustoz bizga*

*mehribon.
Ishonch-iymon, deydilar,
O'rganamiz — ushbu fan.*

MOHIRAXON: — Navbatni menga bersanglar-da, birinchi muallimimga "Raqs guldastasi" sovg'a qilsam.

HAMMA: — Marhamat. (Musiqa chalinib, Mohira va 3 ta qiz sho'x "To'rt dugona sayli" raqsini namoyish etadi. Zaldagilar olqishi bilan raqs avjiga chiqadi).

shikoyat qilganicha bor ekan-da!

HASAN: — Dada-a... Jim. Oyim eshitmasin (shu payt Husan gapga qo'shiladi).

HUSAN: — Ustozimiz mengayam gapiradi, dada. Oyimgayam o'qiyman, deb nuqul va'da beradi. Umuman, o'qimaydi.

HASAN (achchig'i chiqib): — O'qiyapman, sen ko'rmayapsan. O'zing boshingni kitobdan ko'tarmaysanu, mening dars qilmasligimni qayoqdan bilasan. Bor, kitobingni o'qigin. Dadam seni chaqirmadi-ku.

OTA (yumshoq tovushda): — Bor, Husan, darsingni qilgin. Men bu bilan gaplashib qo'yaman.

Hasanga qarab (jahll bilan): — Boyagi gapingga tushunmadim. Balimning hammasini ertaga yig'ib olaman deganing nimasi?!

HASAN (parvoyi palak): — Hech kimga aytmaymizmi? (Dadasining qulog'iga shivirlab): Ballarimni Husanga "protsent"ga berganman.

Hasan-Husanlar sinfdoshlarimiz. Hasan 5-sinfga o'tsa, yaxshi o'qishiga ishonamiz. Husandek a'lochi o'quvchilarimiz esa juda ko'p. Bu bilan faxrlansak arziydi.

HAMMA: —

MOHIRA: — Faxrimni qo'shiq bilan ifodalasam-chi?

HAMMA: —

(Musiqa chalinib, "O'rgatadi muallim" qo'shig'ini Mohiraxon ijro etadi).

Qo'shiq matni:

*Odob bilan yurishni
Shirin so'zli bo'lishni
O'qib, uqib yurishni*

Naqorat:

*O'rgatadi muallim,
O'rgatadi muallim.*

*Ko'ksimdadir o'ng qo'lim,
Biyron sayraydi tilim,
Ona tilim, chet tilim*

Naqorat:

*O'rgatadi muallim,
O'rgatadi muallim.*

OTA-ONA: — Yashang, qizim.

DILNOZAXON: — Keling, tengdoshlar. Ota-onalarimizga navbat bersak.

OTA-ONA: — Ko'p yashanglar, bolalarim. Avvalo, maktab jamoasiga, birinchi ustozlaringizga ming-ming rahmat. Aziz davradoshlar! Mana, birgalikda farzandlarimizning bitiruv kechasini tomosha qildik. Ularning bilimdonligi, sahnani faollik bilan boshqarishi bizni juda quvontirdi. Yurtboshimiz ta'kidlagan, mustaqil fikrlaydigan ijodkor farzandlarimiz — shular ekan. Hozirjavob, nutqi ravon o'quvchilarimiz 5-sinfga o'tsalar, ustozlarini uyaltirmaydi, albatta. Siz — aziz ustozlarga yana bir bor ota-onalar nomidan ming-ming rahmatlar aytamiz. Bolajonlarimiz esa kelajakda yetuk, barkamol inson bo'lib yetishsinlar.

HAMMA: —

NARGIZA: — Sizlarga ham tashakkur. Biz bilan birgalikda bayramni baham ko'rdingiz. Hammangiz — biz uchun ustozsiz. (Shu oraliqda maktab rahbariga, mehmonlarga ham, birinchi ustozga ham so'z bersa bo'ladi).

MOHIRAXON: — Azizlar, bugungi bayram dasturimiz tugay deb qoldi.

NARGIZAXON: — Yana bir bor barcha ustozlarga ta'zim qilamiz. Qolaversa, qalbi daryo, nuri ziyo ustozimiz — birinchi muallimimizga kattadan-katta rahmat aytib, samimiy yurakdan hammamiz: "Rahmat, ustoz, Sizga tashakkur", — deymiz. (Sekin musiqa chalinadi yoki qo'shiq qo'yilsa ham bo'ladi).

*Qo'rg'oshinday quyilar
boshlang'ich ta'lim,
Deya bizni kuzatar birinchi
muallim.*

Tamom.

Orzigul MATQURBONOV,
Toshkent shahar Yakkasaroy
tumanidagi 127-maktab
o'qituvchisi

KICHIK BITIRUVCHILAR BAYRAMI

BOSHLANG'ICH (4-)SINF BITIRUVCHILARI UCHUN SCTENARIY

o'z-o'zidan ma'lum, ustozimiz bizga boshlang'ich saboqni berganlar.

NARGIZAXON: — Ana shunday ustozga ta'zim va yana ta'zim,

*Ilmi zukko — birinchi
muallim.*

DILNOZAXON:

*— Ustozlarimizga qancha-qancha ta'zim qilsak oz,
She'ru qo'shiq, tasannolar
aytsak oz.*

Undan ko'ra dil izhor

so'zimiz birla

Bir quchoq guldasta hadya

qilsak soz.

(Shu payt Dilnoza birinchi muallimiga gul berib, barcha o'quvchilar ta'zimda bo'ladilar).

MUROD: — Gulni ko'rgan insonning dili yayraydi. Bulbul esa xonish qilib sayraydi. Tengdoshlar quloq tutingiz, ustozimga atalgan qo'shiq yangraydi. (Musiqa chalinib, Murod "Ustozlarga" qo'shig'ini ijro etadi).

Ko'shiq matni:

*Siz ustozsiz - Onasiz,
Sharafda yagonasiz,
Mehrda zo'r daryosiz,
Kalbda cheksiz dunyosiz,*

Naqorat:

Siz aziz ustozlar,

Siz aziz ustozlar .

Ko'zlaringiz mehrli,

So'zlaringiz sehrli,

Ulug' yo'lga boshlaysiz,

Barkamollik tilaysiz,

Naqorat:

Siz aziz ustozlar,

Siz aziz ustozlar.

(Ko'shiq tugashi bilan

hamma: "Yashang,

Murodjon", deydi).

DILBAR: —

Dilimizni cheksiz his-tuyg'ular qamrab

oldiki, yana ustozni madh

Raqs tugashi bilan HASAN: — Zo'r raqqosalarimiz bor-da (hamma olqishlaydi).

HUSAN:

Endi bilyapsanmi?

HASAN: — Yo'q, har doim bilardimu, endi hozir hayajondanmi, ko'zimga boshqacha ko'rindi-da.

HUSAN: — Nuqul shunaqa deysan. Senda bir gap borgan o'xshaydi.

HASAN: — Ha, bir gap bor. Navbat kutyapman-da.

Qachon navbat bo'larkan, menga?

HUSAN:

Bolalar,

Hasanning ham tabrigi bor

ekan. Qani eshitaylik-chi.

BOLALAR:

Nima bo'lardi, Hasan bor joyda

Afandi — intermediya bor.

HASAN:

To'ppa-to'g'ri.

Intermediya bor menda.

Ammo hamma "rol"ni o'zib

bajaraman. Intermediyaning

nomi: "Hasan yalqov"

(hamma kuladi). O'zim

to'qiganman. Sizlarni

kuldirsam bo'ldi-da.

Intermediya sahnasi

Qatnashuvchilar:

Ota —

DAN xodimi, Hasan-Husan

egizaklar. Hasan — yalqov,

Husan — a'lochi, 4-sinfni

"a'lo" baholar bilan tugatadi.

OTA

(qovog'ini solgan

holda): — Hasan!

HASAN

(xursand): —

Labbay, dada!

OTA:

Kundaligingni olib

kel.

HASAN:

Xo'p bo'ladi,

dadajon (kundalikni olib

keladi).

OTA:

4-sinfni

tugatayotgan ekansan.

HASAN (gerdayib): — Ha,

dadajon.

OTA (kundalikni ko'rib): —

Umuman ball yo'q. Ustozing

Shuning uchun uning ballari ko'p. Ertaga qaytarib beradi, dada.

OTA: — Nima?! Sen meni kalaka qilayapsan, shekilli? (Husanni chaqiradi) Husan! "Ko'rsatkich tayog'im"ni olib kelgin!

HASAN: (hayajonlanib): — To'xtang, dadajon.

Shoshmang. Ballarim bor, kundalikka

qo'ydirmaganman, ertaga qo'ydirib kelaman

demoqchimman.

OTA:

Iye, yana

"hangoma"mi? (shu payt

Husan "ko'rsatkich tayog"ni

olib keladi).

OTA

("ko'rsatkich tayog"ni

qo'lga olib):

"Hangoma"laring ko'paygani

uchun, seni to'g'ri yo'lga

solib qo'yaman! Qoidani ko'p

buzyapsan!

HASAN

(yumshoqqina

cho'zib): — Qoidani buzganim

yo'-o'q, dada-a-jon. Faqat

ona tilidan, matematikadan

qoidani yodlamadim, xolos.

OTA:

Ana ko'rdingmi,

dars qilmayotgan ekansan!

Kundaligingni hozirning

o'zidayoq "teshib" beraman.

Ko'p "qonunbuzarchilik"ning

oqibati shu!

HASAN

(yalinib): —

Dadaa, kundaligimni

"teshmay" turing. Husan

menga rasm chizib beradi.

Ertaga rasm darsidan 10 ball

olsam... (past ovozdada) 5

balini sizga beraman.

OTA:

Nimaa? 5 ball?

Kam-ku!

HASAN:

Aaa?..

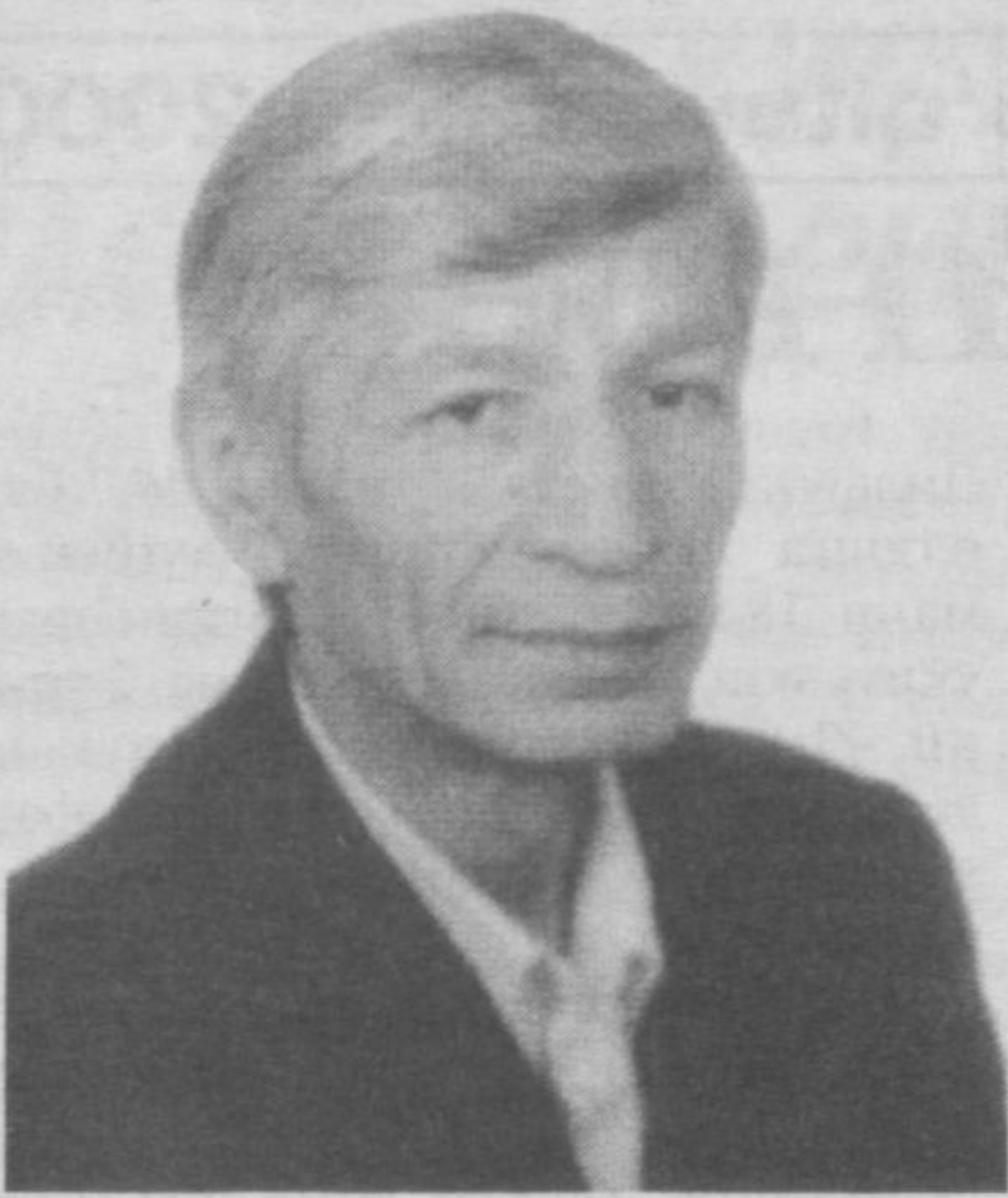
NARGIZAXON: —

Ustozlarimiz ham, ota-

onalarimiz ham sahnani maza

qilib tomosha qilishdi.

Albatta, bu tabiiy holat.

Анвар ОБИДЖОН,
Ўзбекистон халқ шоири

СОҒЛОМ АВЛОД

Соғлом танда — соғлом ақл,
Соғлом ақл — эн мустақил.
Соғлом ақл — илму саод,
Соғлом ақл — ғўзал ҳаёт.

Элиа ғўзал ҳаёт керак,
Юртиа соғлом авлод керак.

Мини бир ҳунар соҳибларин —
Янги замон талабларин.
Ёрқин фикр, моҳир кўларин
Жаҳон сарин олар йўларин.

Элиа минилаб Фарҳод керак,
Юртиа соғлом авлод керак.

Нур бўлмаса, дунё бўлмас,
Жаҳолатда эн бўлмас.
Шарк айлабон онгин иллат,
Қаддин тиклар буюк миллат.

Элиа кўлим қанот керак,
Юртиа соғлом авлод керак.

ИККИ ЖАНОБ

Жаноб Шотбой ўн бир ёнда,
Шу ҳовлида турини ўйна.

Жаноб Шотбой ўн тоғида,
Жаноб Шотбой ўн тоғида,
Жаноб Шотбой ўн тоғида,
Жаноб Шотбой ўн тоғида,
Жаноб Шотбой ўн тоғида.

Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида.

Жаноб Шотбой кўлида,
Жаноб Шотбой кўлида,
Жаноб Шотбой кўлида,
Жаноб Шотбой кўлида,
Жаноб Шотбой кўлида.

Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида.

Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида.

Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида.

Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида,
Жаноб Шотбой тоғида.

ҚЎШТРАМВАЙ

Бир-бирига тирмашиб,
Бир-бирига тирмашиб,
Бир-бирига тирмашиб,
Бир-бирига тирмашиб,
Бир-бирига тирмашиб.

— Шака-туқ-туқ,
— Шака-туқ-туқ.

Олдиндаги онаси,
Олдиндаги онаси,
Олдиндаги онаси,
Олдиндаги онаси,
Олдиндаги онаси.

— Жини-жини-жини,
— Жини-жини-жини.

Она-бала шу кўли,
Она-бала шу кўли,
Она-бала шу кўли,
Она-бала шу кўли,
Она-бала шу кўли.

— Шака-туқ-туқ,
— Шака-туқ-туқ,
— Жини-жини-жини,
— Жини-жини-жини.

БОҒЧАДАГИ СЕВГИ

Боланида бир қиз бордир,
Боланида бир қиз бордир,
Боланида бир қиз бордир,
Боланида бир қиз бордир,
Боланида бир қиз бордир.

Ойдек ўзи, исми Ойдин,
Ойдек ўзи, исми Ойдин,
Ойдек ўзи, исми Ойдин,
Ойдек ўзи, исми Ойдин,
Ойдек ўзи, исми Ойдин.

Дондан ун кўлида кўрсам,
Дондан ун кўлида кўрсам,
Дондан ун кўлида кўрсам,
Дондан ун кўлида кўрсам,
Дондан ун кўлида кўрсам.

Шундан эса олган боғим,
Шундан эса олган боғим,
Шундан эса олган боғим,
Шундан эса олган боғим,
Шундан эса олган боғим.

Бундай ғўзал замона йўқ,
Бундай ғўзал замона йўқ,
Бундай ғўзал замона йўқ,
Бундай ғўзал замона йўқ,
Бундай ғўзал замона йўқ.

ЯНГИ ЗАМОН ФАРЗАНДИМИЗ

Алиа ота-онамизини қалқонимиз,
Алиа ота-онамизини қалқонимиз,
Алиа ота-онамизини қалқонимиз,
Алиа ота-онамизини қалқонимиз,
Алиа ота-онамизини қалқонимиз.

Алиа ота-онамизини қалқонимиз,
Алиа ота-онамизини қалқонимиз,
Алиа ота-онамизини қалқонимиз,
Алиа ота-онамизини қалқонимиз,
Алиа ота-онамизини қалқонимиз.

Юртимизни дўстга овиқ бағрин бағринимиз,
Юртимизни дўстга овиқ бағрин бағринимиз,
Юртимизни дўстга овиқ бағрин бағринимиз,
Юртимизни дўстга овиқ бағрин бағринимиз,
Юртимизни дўстга овиқ бағрин бағринимиз.

Қайтиб кўлиа айланмаймиз бизлар аслом,
Қайтиб кўлиа айланмаймиз бизлар аслом,
Қайтиб кўлиа айланмаймиз бизлар аслом,
Қайтиб кўлиа айланмаймиз бизлар аслом,
Қайтиб кўлиа айланмаймиз бизлар аслом.

БЕЛЛАШУВ

Сен олсан, мен қайтсан,
Сен олсан, мен қайтсан,
Сен олсан, мен қайтсан,
Сен олсан, мен қайтсан,
Сен олсан, мен қайтсан.

Элиа бала маёдода,
Элиа бала маёдода,
Элиа бала маёдода,
Элиа бала маёдода,
Элиа бала маёдода.

Элиа бўли лаққон бўли,
Элиа бўли лаққон бўли,
Элиа бўли лаққон бўли,
Элиа бўли лаққон бўли,
Элиа бўли лаққон бўли.

Шоттималоқ ўйнаймиз,
Шоттималоқ ўйнаймиз,
Шоттималоқ ўйнаймиз,
Шоттималоқ ўйнаймиз,
Шоттималоқ ўйнаймиз.

Adabiyot darsi

Абдул-Қодир
(А.Ҳайитметов)

АХМАД ЮГНАКИЙ

Билик бирла билнур
саодат йўли...
(А.Югнакий)

—Ота, нега кўчамизнинг
номи “Аҳмад Югнакий”?
Югнакий ким? Қадрамонми?
Бирон олимми ёки?

—Ўғлим, Аҳмад
Югнакий,—бу
Халқимизнинг фахридир.
Авлиё дер биров уни:
Биров мақтаб, “шоир” дер.

У туғилган қора булут —
Қуёш юзин тўсганда.
Элу юртни мўру малах —
Бўлиб мўғул босганда.

Она шаҳри Югнак эди,
Манзил эди сафоли.
Ҳамма кетди юртни
ташлаб,
Боғ-роғлар қолди холи.

Бойўғлилар ин қуришиб
Масжид, мадрасаларда,
Бешта-ўнта уй қолганди,
Қашшоқчилик ҳар ерда.

Шунда Аҳмад туғилганди:

Бахтсиз туғилган шўрлик.
Бўлмас бундан оғирроқ дард,
Бундан ҳам ортиқ хўрлик.

У бечора туғилганди
Сўқир ҳолда, кўр ҳолда.
Дунёни у кўрмасди. Лек —
Куларди шу аҳволда.

Аммо ота, она ҳеч вақт
Ўз боласин хорламас.
Кўр бўлса ҳам, кар
бўлса ҳам,
Тақдирдан зорланмас.

Уни яхши тарбиялаб,
Оқ юшиб, оқ тарашиди.
Бетоб бўлса, иккиси ҳам
Жон бермоққа ярашди.

Ўқимишли киши эди
Отаси Маҳмуд ака.
Меҳри тушиб, ўғлин ўзи
Ўргатди сўзламоққа.

Сўзни билиш — биринчидир,
Эслаб қолиш — иккинчи.
Агар эслаб қололмасанг,
Билимингдир ўткинчи.

Тўғри сўзлаш, кўп сўз
билиш
Ўзи битта хазина.

Эшитгани эсда сақлаш —
Хазинамас, — ганжина.
Кўп нарсани ўзи кўрмай,
Ўрганган у билишга.
Ҳамшаҳарлар, ҳамқишлоқлар

Қойил экан бу ишга.

Ахир, ўқиш, ёзиш, чизиш
Кўзи соғнинг аъмоли.
Ёш Аҳмадни эса бундан
Оллоҳ этганди холи.

Унинг зеҳни, тафаккури
Севгиси эди баланд.
Эшитгани миясида
Михланарди тирбанд.

—Итоғининг калласига
Ўшар нўхот, — дер экан.
Аслида-чи, у умрида
Иккисин ҳам кўрмаган.

Ловиянинг бир донасин
Ушлаб қўлига, силаб:
—Худди қўйнинг буйрагига
Ўшар, — деркан, таъкидлаб.

Йигит ёшига етганда
—“Битта орзум бор”,
— дебди
Боғдоддаги мадрасада
Ўқигиси келибди.

Меҳрибони, отажони
Юборибди Боғдодга.
Дарсин яхши ўқишлари
Ёқипти бош устодга.

Сарф, наҳв ёки фикҳдан
Ўтса домла бир мавзу,
Ваъз айтса наҳ бир соат,
Яхши тинглаб олиб у, —

Қайта сўзлаб берар экан,
Қолдирмасдан бир сўзин.
Талабалар ҳайрону пол,
Унга тикишиб кўзин.

Домла деркан толибларга:
—Ибрат олинг ундан сиз.
Кўзи кўрмас Аҳмад эмас,
Буни ўйлаб кўрингиз.

Ўқиш, ўқиш, фикрлашда
Аҳмад сиздан минг афзал.
Илмга у жонин тиккан,
Ким гафлатда — шу аҳвал.

Боғдод томон борар экан
Ё қайтаркан юртига,
Эга эди не учраса
Эслаб қолиш бахтига, —

Қанча катта, қанча кичик —
Дарёлар бор йўлида,
Неча шаҳар, неча қишлоқ,
Не бор ўнгу сўлида.

Қулоғида оқаётган
Дажла, Фирот овози.
Мақтовиди экан доим
Масжидларнинг гўмбазини.

Аммо унинг шоирлиги
Тутти тезда жаҳонни.
У “Ҳибатул-ҳақойиқ” деб
Яратди бир дostonни.

Бундай китоб ёзганларни
Халқимиз дер донишманд.

Бу дostonнинг ҳар бир сўзи,
Билсанг, олтинга монанд.

Югнакийни “Насойим” да
Навоий ҳам мақтаган.
Турк элининг муқтадоси,
— Улуғи! — деб атаган.

Адиб Аҳмад ўлимини
Олдиндан сезган, — дерлар.
У сирли гайб оламини^о
Олдиндан кезган, — дерлар.

Билик учун кўзи очик,
Дили ёруғ бўл, ўғлим.
Югнакийдек донишманду —
Йўли қутлуғ бўл, ўғлим.

Изоҳлар:

- 1 Итоғи — лочинсимон қушнинг номи.
- 2 Сарф — морфология;
- 3 Наҳв — синтаксис;
- 4 Фикҳ — ҳуқуқшунослик;
- 5 Аҳвал — кўр, шай.
- 6 Дажла, Фирот — Яқин Шарқдаги Тигр ва Евфрат дарёлари номлари;
- 7 “Ҳибатул-ҳақойиқ” — “Ҳақиқат тухфалари”. Аҳмад Югнакий дostonининг номи
- 8 “Насойим” — “Насойимул-муҳаббат”. Алишер Навоий асарининг номи.
- 9 Муқтадо — имом, етакчи.
- 10 Файб олами — сирли олам.

Yil o'qituvchisi — 2000

ЎЗИГА ХОС СИНОВ

Юртимизда танловлар куп. Ҳар бир соҳада йил охирида ёки мавсум тугаллини арафасида ёхуд мавсум-сиз буладиган танловлар бор. Танлов — синов демак. Аслида ҳам бу ҳаётда яшашнинг ўзи синов. Яқинда Абдор Ҳидоятлов номидаги театр биносидан Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси томонидан ўтказилган "Йил ўқитувчиси — 2000" курик-танловнинг шаҳар босқичи бўлиб ўтди.

— Бугунги беллашув жуда қизиқarli бўлишини кутяпман. Негаки бу ерга туман голиблари — сараланган ўқитувчилар йиғилишган. Биз билмаймизки, бу ерда нафақат шаҳар, балки республика голиби ҳам бордир. Шундай экан, барча қатнашчиларга омад тилайман, — деди танлов бош-ланиши олдидан Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси бошлиғи Ҳ.Йулдошев. Шундан кейин ўқитув-чилар ўз фан йўналишлари бўйича ма-хоратларини намойиш этишди. Она тили фанининг гузал жозибасини бу-

гунги воқелик билан, тарих фанининг утмиш ва бугун билан уйғунлашуви-ни, кимё, биология, география фан-ларининг бугунги имкониятларини саҳна кўринишлари орқали кўрсата ол-ган ўқитувчилар ҳакамлар ҳайъатининг яхши баҳолярию томошабинлар олқ-ишига сазовор бўлдилар. Шунингдек, улар дарс жараёнида педагогик муам-мо тугилиб қолган вазиятлардан ма-хорат билан чиқиб кета олишни ўзлаш-тириш ҳам бугунги замон ўқитувчи-сига янада масъулият юклашини кўрсатиб бердилар. Беллашувнинг "Буш вақтда" дея номланган турида ўқитувчилар ҳаёти фақат илм олишу билим беришдан иборат эмаслигини, яъни ўқитувчиликдан бошқа ҳунарла-ри ҳам борлигини амалий тарзда ис-ботлаб бердилар.

"Йил ўқитувчиси — 2000" курик-танлови шартларини қўнгилдагидек бажариб, 47,4 балл тўплаган Юнусо-бод туманидаги 70-мактабнинг она тили ва адабиёти фани ўқитувчиси

Дилфуза Ғаниева 1-уринни, 44,7 балл олишга эришган Мирзо Улуғбек ту-мани 18-мактабнинг рус тили фани ўқитувчиси Ольга Вдовкина 2-ури-ни, 43,4 балл олган Миробод тумани-даги 60-мактабнинг география фани ўқитувчиси Максим Романенко 3-уринни эгаллашди.

Беллашув сўнггида голибларга эс-далиқ совғалари улашилди ҳамда тан-ловда қатнашган барча 7 нафар ўқитувчига "Халқ таълими фидойиси" унвони ва қўкрак нишони тақдим этилди.

Танлов тугади. Машаққатли ва ша-рафли касб эгалари ҳаётнинг яна бир синовидан муваффақият билан утиш-ди...

Шерали НИШОНОВ

Суратда: танлов голиби
Дилфуза Ғаниева.

Бурхон РИЗОКУЛОВ олган
сурат.

ГОЛИБЛАР БИЛАН ТАНИШИНГ!

2000 йил умумтаълим фанлари бўйича олимпиадасининг якунловчи, республика босқичи голиблари
РЎЙХАТИ

Олимпиаданинг якунловчи босқичи голиблари аниқланди. Биз голиблар рўйхатини эътиборингизга ҳавола қилган ҳолда беллашувнинг ниҳоятда қизғин ўтганлигини алоҳида таъкидламоқчимиз.

2000 йил олимпиадаси натижаларини 1999 йил кўрсат-кичлари билан қиёслаганда, шу нарса маълум бўлдики, Бу-хоро вилояти 3-ўриндан 1-ўринга чиқиб олди. 1999 йил Наманган (7 та голиб) ҳамда Хоразм (6 та голиб) вилоят-лари 2 ва 3-совринли ўрин эгалари бўлсалар, 2000 йил олимпиадасида ўз имкониятларини намойиш эта олмадилар. Баъзи вилоятлардан голиб бўлиб келган ўқувчилар III босқичда кўрсатган натижаларини республика олим-пиадасида тасдиқлай олмадилар. Масалан, Сурхондарё (7 та), Сирдарё (4 та), Жиззах, Наманган, Самарқанд, Навоий (3 тадан) вилоятлари вакил-лари 20-40 балли кўрсаткичларга эга бўлдилар, холос...

РУС ТИЛИ ФАНИ БЎЙИЧА (Ўзбек мактабларида)

1. Хайитова Моҳиғул — Хоразм вилояти Қўшқўпир туманидаги 4-лицей. 1-ўрин.
2. Маматова Юлдуз — Самарқанд вилояти Каттакўрғон туманидаги 43-мактаб. 2-ўрин.
3. Раҳмонов Мирвоҳид — Навоий вилояти Нурота туманидаги 19-лицей. 3-ўрин.

ОНА ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ ФАНИ БЎЙИЧА

1. Боймуротова Назокат — Хоразм вилояти Қўшқўпир туманидаги 4-ли-цей. 1-ўрин.
2. Тилавова Дилрабо — Бухоро вилояти Ғиждувон туманидаги 8-мактаб. 2-ўрин.
3. Менглиева Зулфизар — Сурхон-дарё вилояти Шўрчи туманидаги 1-мактаб. 3-ўрин.

ЎЗБЕК ТИЛИ ФАНИ БЎЙИЧА

1. Агзамов Алишер — Тошкент вилояти Паркент туманидаги 14-мактаб. 1-ўрин.
2. Нурмухамедов Нурпўлат — На-воий вилояти Навоий шаҳридаги 18-мактаб. 2-ўрин.
3. Юлдашева Муножатхон — На-манган вилояти Янгиқўрғон туманида-ги 10-мактаб. 3-ўрин.

ФРАНЦУЗ ТИЛИ ФАНИ БЎЙИЧА

1. Николаева Елена — Фарғона вилояти Фарғона шаҳридаги 3-мактаб. 1-ўрин.
2. Эргашев Жавлонбек — Бухоро вилояти Ғиждувон туманидаги 3-мак-таб-интернат. 2-ўрин.
3. Доронина Виктория — Самарқ-анд вилояти Темирийўл туманидаги 43-мактаб. 3-ўрин.

ҲУҚУҚ ФАНИ БЎЙИЧА

1. Ваҳобов Фаррух — Қашқадарё вилояти Китоб туманидаги 2-лицей-интернат. 1-ўрин.
2. Мельников Хамиджон — Фарғо-на вилояти Сўх тумани. 2-ўрин.
3. Қулматов Миркомил — Жиззах

вилояти Фаллаорол туманидаги 3-лицей. 3-ўрин.

ҚОЗОҚ ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ ФАНИ БЎЙИЧА

1. Шайназарова Жулдыз — Тошкент вилояти Бўстонлиқ туманидаги 5-мактаб. 1-ўрин.
2. Қозбагарова Марина — Навоий вилояти Томди туманидаги 10-мактаб. 2-ўрин.

МАТЕМАТИКА ФАНИ БЎЙИЧА

1. Пинчук Анна — Тошкент шаҳар Ми-робод туманидаги 110-мактаб. 1-ўрин.
2. Жулбеков Бекзод — Сирдарё вило-яти Боёвут туманидаги ўзбек-турк ли-цейи. 2-ўрин.
3. Қурбонов Азизбек — Андижон вилояти Марҳамат туманидаги 3-лицей. 3-ўрин.

КИМЁ ФАНИ БЎЙИЧА

1. Маткаримов Акмал — Хоразм вилояти Хива туманидаги 2-лицей-интернат. 1-ўрин.
2. Содиков Раҳимжон — Фарғона вилояти Қўқон шаҳридаги ижтимоий фан-лар лицейи. 2-ўрин.
3. Ниязимбетов Рашид — Қорақалпо-ғистон Республикаси Нукус шаҳридаги 37-лицей. 3-ўрин.

ФИЗИКА ФАНИ БЎЙИЧА

1. Эргашев Шароф — Тошкент вило-яти Чиноз туманидаги 2-мактаб. 1-ўрин.

ИНГЛИЗ ТИЛИ ФАНИ БЎЙИЧА

1. Криницина Юлия — Тошкент шаҳар Ҳамза туманидаги 145-мактаб. 1-ўрин.
2. Ахмедов Ильдар — Навоий шаҳри-даги 4-гимназия. 2-ўрин.
3. Султонов Бахтиёр — Бухоро шаҳ-ридаги ўзбек-турк лицейи. 3-ўрин.

ҚОРАҚАЛПОҚ ТИЛИ ФАНИ БЎЙИЧА

1. Асаматдинова Раъно — Қорақалпо-ғистон Республикаси Кегейли туманида-ги 26-мактаб. 1-ўрин.
2. Досжанова Гулноз — Қорақалпоғи-стон Республикаси Қораозек туманида-ги 5-мактаб. 2-ўрин.
3. Мамбетова Гулчеҳра — Қорақалпо-

қувончиси, 1999 йилги республика олимпиадасининг якунловчи босқи-чда энг юқори 100 балли 3 ўқувчи тўплаган бўлса, 2000 йилда 8 нафар ўқувчи 100 баллик ва 115 нафар ўқувчи 76-100 баллик натижага эга бўлди-лар.

Olimpiada — 2000

2000 йил республика олимпиадасининг ўзига хос жи-ҳатларидан бири шуки, иштирокчилар ичига айрим фан-лардан 76-100 балл тўплаганлар ўртасида совринли ўрин-лар учун 3-4 мартагача қўшимча тест саволларига жавоб бериш орқали голиблар аниқланди. Қисқаси, 59 нафар ўқувчи республика олимпиадаси голиби бўлди. Голибларнинг 39 нафари умумтаълим, 20 нафари ихтисос-лаштирилган ўқув муассасалари ўқувчиларидур. Биз уларни нуфузли бел-лашувдаги муваффақиятлари билан чин дилдан қутлаймиз!

Марҳамат, голиблар билан танишинг:

ғистон Республикаси Нукус шаҳрида-ги 2-лицей. 3-ўрин.

ТОЖИК ТИЛИ ФАНИ БЎЙИЧА

1. Зарипова Матлуба — Сурхонда-рё вилояти Сариосиё туманидаги 29-мактаб. 1-ўрин.
2. Маносов Ойбек — Фарғона вилояти Сўх туманидаги 2-лицей. 2-ўрин.
3. Латипова Гулдаста — Самарқанд вилояти Паст Дарғом туманидаги 19-мактаб. 3-ўрин.

ИНФОРМАТИКА ФАНИ БЎЙИЧА

1. Раҳмонов Мансурбек — Андижон вилояти Марҳамат туманидаги 3-ли-цей. 1-ўрин.
2. Ахмедов Ҳикмат — Бухоро вило-яти Жондор туманидаги 20-мактаб-ин-тернат. 2-ўрин.
3. Нормуродов Александр — Наво-ий шаҳридаги 1-гимназия. 3-ўрин.

РУС ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ (рус мактабларида) ФАНИ БЎЙИЧА

1. Ғазизова Линара — Сирдарё вилояти Янгиер шаҳридаги 11-мактаб. 1-ўрин.
2. Грищенко Александр — Тошкент шаҳар Миробод туманидаги 110-мак-таб. 2-ўрин.
3. Агнивина Анна — Тошкент вило-яти Бекобод туманидаги 5-мактаб. 3-ўрин.

НЕМИС ТИЛИ ФАНИ БЎЙИЧА

1. Ҳасанов Анваржон — Бухоро вилояти Ғиждувон туманидаги 15-мактаб. 1-ўрин.
2. Қосимов Александр — Фарғона вилояти Марғилон шаҳридаги 6-мак-таб. 2-ўрин.
3. Банина Алена — Тошкент шаҳар Ҳамза туманидаги 282-мактаб. 3-ўрин.

ОНА ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ (мах- сус мактабларда) ФАНИ БЎЙИЧА

1. Сайфуллаева Дилшода — Сама-рқанд вилояти Самарқанд туманидаги 59-мактаб. 1-ўрин.
2. Тошева Манзура — Бухоро шаҳ-ридаги 24-мактаб. 2-ўрин.
3. Абдуразақова Гулмира — Анди-

жон вилояти Асака шаҳридаги 16-мак-таб.

МАТЕМАТИКА (махсус мактабларда) ФАНИ БЎЙИЧА

1. Сафаров Фаёз — Бухоро шаҳри-даги 24-мактаб. 1-ўрин.
2. Исмоилов Бахрилло — Наманган вилояти Косонсой туманидаги 45-мак-таб. 2-ўрин.
3. Юсупов Отамурод — Хоразм вилояти Хива шаҳридаги 121-мактаб. 3-ўрин.

ЧИЗМАЧИЛИК ФАНИ БЎЙИЧА

1. Жафаров Бобир — Бухоро вило-яти Вобкент туманидаги 21-мактаб. 1-ўрин.
2. Ташмаматова Насибохон — Ан-дижон вилояти Қўрғонтепа туманида-ги 1-мактаб. 2-ўрин.

ТАРИХ ФАНИ БЎЙИЧА

1. Сайфиева Ғўзал — Тошкент шаҳ-ридаги ўзбек-турк лицейи. 1-ўрин.
2. Жумашев Икром — Қорақалпо-ғистон Республикаси Хўжайли тумани-даги 62-мактаб. 2-ўрин.
3. Раҳимов Абдуқаҳҳор — Фарғо-на вилояти Марғилон шаҳридаги "Ис-тиқлол" гимназияси. 3-ўрин.

ГЕОГРАФИЯ ФАНИ БЎЙИЧА

1. Сафахонев Бердиёр — Тошкент шаҳар Ҳамза туманидаги ўзбек-турк ли-цейи. 1-ўрин.
2. Ибрагимова Азиза — Қорақалпо-ғистон Республикаси Тўрткўл тумани-даги 59-мактаб. 2-ўрин.
3. Омонова Гулмира — Жиззах вилояти Зафаробод туманидаги 10-мак-таб. 3-ўрин.

БИОЛОГИЯ ФАНИ БЎЙИЧА

1. Ражапова Дилафрўз — Тошкент вилояти Оққўрғон туманидаги лицей. 1-ўрин.
2. Ширинова Орзигул — Бухоро шаҳридаги ихтисослаштирилган ли-цей. 2-ўрин.
3. Астаниязов Мансурбек — Қора-қалпоғистон Республикаси Эллиқалъа туманидаги 2-лицей. 3-ўрин.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИ АТТЕСТАЦИЯДАН ЎТКАЗИШ МУВАҚҚАТ МЕЗОНИ

Маълумки, таълим тизимининг пойдевори ҳисобланган умумий ўрта таълим мактабларининг фаолиятини ҳолисона баҳолаш, уларда фарзандларимизга берилаётган таълим-тарбия жараёнининг сифатини кўтариш, педагог кадрлар салоҳиятини аниқлаш ҳозирги куннинг долзарб вазифаларидан биридир.

Кадрлар тайёрлаш бўйича миллий дастурини амалга ошириш Республика комиссияси томонидан 1999 йил 1 март куни тасдиқланган "Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларининг давлат аттестацияси тўғрисида"ги Низом аттестация жараёнининг ҳуқуқий негизини ташкил этади.

Мазкур тартибдаги давлат аттестацияси мам-

лакатимизда биринчи бор ўтказилишини инobatга олиб, давр талабига мос ҳолда зарурий ҳужжатларни ишлаб чиқиш масаласи кун тартибига кўйилган эди.

Қуйида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 11 мартдаги 109-сонли қарорат тест маркази Loyiha Кадрлар тайёрлаш сифатини назорат қилиш, педагог кадрлар ва таълим муассасалари аттестацияси Бошқармаси ўз ваколатлари доирасида аттестациянинг ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатларини ишлаб чиқиб, кенг жамоатчилик диққатига "Умумий ўрта таълим муассасаларини аттес-

тациядан ўтказиш муваққат мезони"нинг лойиҳасини тақдим этмоқда.

Бошқарма ушбу масалага қизиққан, бевосита шугулланадиган барча таълим муассасалари раҳбарлари, педагогларни, мутасадди ходимлар ва ота-оналарни, ўз-ўзини бошқариш органлари фаоллари ва олимларни таклиф этилган аттестация мезони бўйича ўз таклиф ва мулоҳазаларини қуйидаги манзилга жўнатишларини сўрайди:

Тошкент 700078, Мустақиллик 5.

Кадрлар тайёрлаш сифатини назорат қилиш, педагог кадрлар ва таълим муассасалари аттестацияси Бошқармаси.

Фаолият мазмуни	Кўрсаткичлар	Баллар
1	2	3
1. ДИРЕКТИВ ҲУЖАТЛАРДА БЕЛГИЛАНГАН ВАЗИФАЛАРНИНГ ИЖРОСИ		
1.1. Таълимга оид Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармон, фармойишлари, Вазирлар Маҳкамаси қарорлари ва фармойишларининг бажарилиши	Муассаса тўплаган умумий балидан сифатли бажарилмаган ҳар бир ҳол учун 10 балл олиб ташланади	
1.2. Халқ таълими вазирлиги, маҳаллий ижро этувчи ҳокимият ва таълимни бошқарув органларининг қарор ва буйруқларининг бажарилиши	Муассаса тўплаган умумий балидан бажарилмаган ҳар бир ҳол учун 5 балл олиб ташланади	
2. ЎҚУВЧИЛАРНИНГ БИЛИМ ДАРАЖАСИ (550 БАЛЛ)		
	N1 - синф журналлари бўйича ўқувчилар билим даражаси M1 - аттестация комиссияси томонидан олинган натижалар бўйича билим даражаси n1 - 86 - 100 балл (5 баҳо) n2 - 71 - 85 балл (4 баҳо) n3 - 55 - 70 балл (3 баҳо) n4 - 54 баллдан паст балл (2 баҳо) олган ўқувчилар сони	$N1 = \frac{5n1 + 4n2 + 3n3 + 2n4}{n1 + n2 + n3 + n4}$ $M1 = \frac{5n1 + 4n2 + 3n3 + 2n4}{n1 + n2 + n3 + n4}$ $S = 400 \frac{M1}{N1}$
2.2. Кимё, физика ва биология фанлари бўйича ўқув-лаборатория ишларининг бажарилиши	I - ўқув дастурларидаги лаборатория ишларининг умумий сони II - амалда бажарилган лаборатория ишларининг сони	$S = \frac{II - I}{I} 100$
2.3. Ўқувчиларнинг фан олимпиадаларида кўрсатган натижалари (75 балл)	Ўқувчилари вилоят олимпиадаларида қатнашганлиги учун 5 балл ва Республика олимпиадаларида қатнашганлиги учун эса 20 балл берилади Ўқувчиларнинг халқаро фан олимпиадаларида иштироки учун қўшимча 50 балл берилади	
2.4. Ўқувчиларнинг спорт мусобақаларида кўрсатган натижалари (75 балл)	Ўқувчилари туман спорт мусобақалари ғолиблигини қўлга киритган бўлса 5 балл, вилоят мусобақалари ғолиблигини қўлга киритган бўлса 10 балл ва республика мусобақалари ғолиблигини қўлга киритган бўлса 15 балл берилади. Ўқувчиларнинг халқаро спорт мусобақаларида иштироки учун қўшимча 45 балл берилади	
3. ЎҚУВ ЖАРАЁНИНИНГ ТАШКИЛ ЭТИЛИШИ (100 БАЛЛ)		
3.1. Педагогик кенгаш фаолияти	A - педагогик кенгаш қарорларининг бажарилиши	Ҳар бир бажарилмаган ёки сифатсиз бажарилган ҳол учун муассаса тўплаган умумий балидан 3 баллдан 5 баллгача олиб ташланади
3.2. Синф журналларининг юритилиши	J - синф журналларининг умумий сони J1 - камчилиги йўқ журналлар сони	$S = \frac{J1 - J}{J} 100$
3.3. Илғор педагогик тажрибаларнинг оммалаштирилиши	L - ўқувчиларнинг умумий сони L1 - муассаса бўйича иш тажрибаси оммалаштирилган ўқувчилар сони L2 - туман (шаҳар) бўйича иш тажрибаси оммалаштирилган ўқувчилар сони L3 - вилоят миқёсида иш тажрибаси оммалаштирилган ўқувчилар сони L4 - Республика бўйича иш тажрибаси оммалаштирилган ўқувчилар сони	$S = 60 \frac{L1}{L}$ Туман (шаҳар) бўйича иш тажрибаси оммалаштирилган ҳар бир ўқувчи учун қўшимча 1 балл, вилоят бўйича 3 балл ва республика бўйича 5 балл қўшиб берилади (максимал балл 60).
3.4. Оила-мактаб-маҳалла ва жамоат ташкилотлари билан ҳамкорлик	X1 - оила ва маҳалла ҳамкорлигида амалга оширилаётган ишлар сони X2 - жамоат ташкилотлари билан ҳамкорликда олиб борилаётган ишлар сони	$S = X1 + X2 < 40$
3.5. Очiq дарсларнинг ташкил этилиши	O - режалаштирилган очiq дарсларнинг сони O1 - ўтказилган очiq дарслар сони	$S = \frac{O1 - O}{O} 100$
3.6. Фанлар бўйича ўқув дастурлари билан таъминланиш даражаси	Ф - фанларнинг умумий сони Ф1 - ўқув дастурлари билан таъминланган фанлар сони	$S = \frac{Ф1 - Ф}{Ф} 100$
3.7. Ўқувчиларнинг дарсларга қатнашиши (аттестация жараёнида)	D - ўқувчиларнинг дарслардаги давомати (муассаса бўйича ўртача фоиз ҳисобида)	$S = D - 100$
4. ПЕДАГОГИК КАДРЛАР САЛОҲИЯТИ (100 БАЛЛ)		
4.1. Ўқитувчилар билан таъминланганлиги	U1 - олий маълумотли ўқитувчилар сони Uk - меъёр бўйича керак бўлган ўқитувчилар сони	$S = 35 \left(\frac{L}{Uk} + \frac{U1}{L} \right) < 70$

1	2	3
4.2. Ўқитувчилар салоҳияти	T1 - олий тоифали ўқитувчилар сони T2 - биринчи тоифали ўқитувчилар сони	$S = 30 \frac{T1 + T2}{L} < 30$
4.3. Малака ошириш режасининг бажарилиши (охирги 5 йилда)	M - режа бўйича малака оширишлари лозим бўлган ўқитувчилар сони M1 - амалда малака оширган ўқитувчилар сони	$S = \frac{M1 - M}{M} 100$
5. МАЪНАВИЙ ВА МАЪРИФИЙ ИШЛАР (100 БАЛЛ)		
5.1. Кутубхона фонди ва фойдаланиш самарадорлиги	MO - кутубхона фонди M1 - бадий адабиётларнинг сони L1, N1 - кутубхонага аъзо бўлган ўқитувчилар ва ўқувчилар сони	$S = 10 \left(\frac{M1}{MO} + \frac{L1}{L} + \frac{N1}{N} \right) < 30$
5.2. Тўғарақларнинг ташкил этилиши	Тўғарақлар иш режасининг бажарилиши	Режадаги ҳар бир бажарилмаган банд учун муассаса тўплаган умумий балидан 5 балл олиб ташланади
5.3. Ўқувчиларнинг тўғарақларга жалб этилиши	N1 - тўғарақларга қатнашган ўқувчилар сони	$S = 20 \frac{N1}{N} < 20$
5.4. Маънавият хонасининг жиҳозланиши		Халқ таълими вазирлигининг "Маънавият ва маърифат хоналарини безаш бўйича методик тавсиялар"и асосида ҳар бир бажарилмаган банд учун муассаса тўплаган умумий балидан 4 балл олиб ташланади
5.5. Маънавий-маърифий тадбирлар (максимал 20 балл)	Музей, театр, учрашувлар ва тарихий жойларга саёҳатлар	Ҳар бир ўтказилган тадбир учун 5 балл берилади
5.6. Мактаб жамоаси ва ўқувчилар орасида республикада ижтимоий-иқтисодий ҳамда сиёсий соҳаларда амалга оширилаётган ишлар тўғрисида ўқувларнинг ташкил этилганлиги (максимал 10 балл)		Ҳар бир ташкил этилган ўқув учун 2 балл берилади
5.7. Ўз-ўзини бошқарув кенгаши ҳисобида турадиган ўқувчилар		Ҳар бир ҳисобда турган ўқувчи учун муассаса тўплаган умумий балидан 5 балл олиб ташланади
5.8. Муассаса ҳудудининг эстетик ва экологик ҳолати	Э1 - ўқув биноларининг эстетик ҳолати (максимал 10 балл) Э2 - муассаса ҳудудининг экологик ҳолати (максимал 10 балл)	$S = Э1 + Э2$
6. МОДДИЙ-ТЕХНИКА ВА ЎҚУВ-ЛАБОРАТОРИЯ БАЗАЛАРИ (150 БАЛЛ)		
6.1. Ўқув майдонининг меъёрларга мос келиши	A - ўқув машғулоти ўтказиш хоналарининг умумий майдони (кв.м) A1 - бир ўқувчига меъёр бўйича тўғри келадиган ўқув майдони (кв.м)	$S = \frac{A}{N A1} 30$
6.2. Ижтимоий-маиший таъминот	O - овқатланиш шаҳобчаларидаги ўринларнинг умумий сони M1 - тиббий хизмат кўрсатиш хоналари сони M2 - дам олиш хоналари сони	$S = 30 \frac{O}{N+L} + 5M1 + 10M2 < 30$
6.3. Спорт майдонлари ва иншоотлари	E - ёзги спорт иншоотларининг меъёр бўйича майдони K - қишки спорт иншоотларининг меъёр бўйича майдони E1 - ёзги спорт иншоотларининг умумий майдони K1 - қишки спорт иншоотларининг умумий майдони	$S = 15 \left(\frac{E1}{E} + \frac{K1}{K} \right) < 30$
6.4. Ўқувчиларнинг компьютерлар билан таъминланиш даражаси ва уларнинг ишга яроқлилиги	K - мавжуд компьютерлар сони K1 - ишлаб турган компьютерлар сони K2 - меъёр бўйича бир компьютерга мос келган ўқувчилар сони	$S = 20 \left(\frac{K K2}{N} + \frac{K1}{K} \right) < 40$
6.5. Бюджетдан ташқари маблағлар тушуми ва уларнинг сарфланиши	B - муассасанинг бир йиллик давлат бюджети B1 - бюджетдан ташқари тушум B2 - бюджетдан ташқари тушумдан ўқитувчи ва ўқувчиларни ижтимоий ҳимоялашга қаратилган қисми B3 - муассаса моддий-техник базасини мустаҳкамлашга қаратилган қисми	$S = 20 \left(\frac{B1}{B} + \frac{B2+B3}{B1} \right) < 20$

Изоҳ: Таълим муассасаси максимал 1000 баллдан 710 - 1000 балл тўплаган тақдирда "Аттестациядан ўтди", 550 баллдан 709 баллгача тўплаган тақдирда "Аттестациядан шартли ўтди" ва 549 ва ундан кам балл тўплаган тақдирда эса "Аттестациядан ўтмади" деб эътироф этилади.

Давлат тест маркази таркибидаги Кадрлар тайёрлаш сифатини назорат қилиш, педагог кадрлар ва таълим муассасалари аттестацияси бошқармасининг Умумий ўрта, мактабгача ва мактабдан ташқари таълим муассасалари аттестацияси бўлими

XX АСРНИНГ ЭНГ МУҲИМ 100 ВОҚЕАСИ

(Охири. Боши ўтган сонларда.)

Мана, ниҳоят XX асрда бўлган воқеаларнинг энг муҳим ўнталигига ҳам етиб келдик. Марҳамат, улар билан танишишингиз мумкин, биз эса бу воқеалар ҳақида сизга батафсилроқ маълумот беришга ҳаракат қиламиз:

10-ўрин. Александр Флеминг биринчи антибиотик — пенициллинни ихтиро қилди. 1928 йил. Бутун инсоният соғлигини сақлаш тарихида жуда катта аҳамиятга эга бўлган бу ихтиродан ҳозирги кунда оддий яра-чақаларни даволашдан тортиб, ҳатто ОИТС (СПИД) касалининг олдини олишда ҳам фойдаланилмоқда. Айтишларига қараганда, бу дорини ихтиро қилган инсон дастлаб унинг таркибидаги моддалар заҳарли эканини била туриб (пенициллин асосан замбуруғ бактериясидан таркиб топган), уни ўз организмиде синаб кўради. Дори яратилгандан у ўз организмни бутунлай заҳарлаб бўлган эди. Балки шунинг учун ҳам америкаликлар наздида бу воқеа муҳимлиги жиҳатидан 10-ўринда туради.

9-ўрин. АҚШда иқтисодий бўҳрон бошланди. Жаҳон мамлакатлари бўйлаб катта иқтисодий бўҳрон бўлиб ўтди. 1929 йил. Октябр ойида Нью-Йорк жаҳон фонд биржасининг сениши билан бошланиб, 1933 йилларгача чўзилган бу иқтисодий бўҳрон дастлаб АҚШда, кейинроқ Фарбий Европа ва бошқа мамлакатларда (собик Иттифоқ бундан мустасно — СССРда иқтисодий аҳвол ҳаммаша бундан баттар эди) бўлиб ўтди. Бўҳрон натижасида ишсизлар сафига яна 35 миллион оч-наҳор, ночор ишсиз келиб қўшилди. Юз минглаб фабрикалар, заводлар, конлар, фирмаларда иш бутунлай тўхтади.

8-ўрин. Европада Биринчи Жаҳон уруши бошланди. 1914-йил. Уруш 1914 йил 15 ноябрда Австрия-Венгрия иттифокнинг Сербияга ҳужуми билан бошланиб, 1918 йил 11 ноябрда Германиянинг мағлубияти билан тугади (урушнинг тугаши воқеалар юзталигида 40-ўринни эгаллаган). Урушга 38 давлатнинг 29 миллион кишидан иборат армиялари жалб қилинган эди. Кейинчалик улар сони 74 миллионга етди. Биринчи жаҳон урушида 10 миллион одам ҳалок бўлди, 20 миллиондан ортиқ киши ярадор қилинди.

7-ўрин. Фашистик зулмнинг даҳшатли кўриниши бўлган концентрацион лагерлар тугатилди. 1945 йил. Бундай лагерлар дастлаб 1933 йилда фашистик диктатура ўрнатилгач, фашистик режимга қарши бўлган ҳар қандай шахсни қийнаш ва яккалаб қўйиш мақсадида Германияда тузилган бўлиб, кейинроқ босиб олинган мамлакатларда ҳам ташкил қилинган. Бухенвальд, Заксенхаузен, Освенцим, Майданек, Трелика каби шаҳарлардаги концентрацион лагерларда 11 миллиондан ортиқ инсонлар қийнаб, азоблаб, ҳўрлаб ўлдирилган.

6-ўрин. Даллас (Техас штати — АҚШ)да президент Жон Кеннеди отиб ўлдирилди. 1963 йил. Жон Фицджералд Кеннеди (1917-1963) 1941-1945 йилларда флот офицери, 1947-1961 йилларда АҚШ Конгрессида фаолият кўрсатган. 1961 йилда демократлар партиясидан номзод сифатида АҚШнинг 35-президенти этиб сайланган. Президент сифатида АҚШнинг иқтисодий-ижтимоий соҳада беқиёс ривожланишига катта ҳисса қўшган. Демократияга кенг йўл очиш, инсон ҳуқуқларини таъминлаш, фуқаролар тенглигини ўрнатилгандаги хизматлари билан Америка халқлари қалбида чуқур из қолдирган.

5-ўрин. Аёллар овоз бериш ҳуқуқига эришди. 1920 йил. Демократик сайловларнинг энг муҳим белгиси бўлган бу ҳуқуқ, яъни жинсидан қатъий назар сайловда тенг иштирок этиш ҳуқуқи демократия тараққиётида жуда муҳим воқеа эди.

4-ўрин. Ака-ука Вилбур ва Орвил Райтлар илп маротаба аэропланда ердан юқорига қутарилдилар. 1903 йил. Инсоннинг азалий орзуси — учиб рўёбга чиққан эди.

3-ўрин. Япония Перл-Харбор (АҚШ)га ҳужум қилди. АҚШ Иккинчи Жаҳон урушига қўшилди. 1941 йил. 1941 йил 7 декабрь кўни эрталаб жуда мукамал курулланган авианосецларда япон авиацияси АҚШнинг энг йирик ҳарбий денгиз базаси — Перл-Харбор (Гавайи ороллари)га тўсатдан ёпирилиб зарба берди. Рейдда турган 8 та линкор (энг кучли ҳарбий кемалар мажмуи)дан 4 таси чўктирилди, 4 таси шикастланди. Жами 18 та кема ишдан чиқарилди.

Япониядан кейин Германия ва Италия Қўшма Штатларга уруш эълон қилди. Шу тариқа АҚШ Иккинчи Жаҳон урушига кирди.

2-ўрин. Америкалик астронавт (фазогир — Б.Ф.) Нил Армстронг Ойга қадам қўйган биринчи инсон бўлди. 1969 йил. Нил Армстронг (1930) аслида Цинциннати университети (АҚШ) профессори эди. Дастлаб 1966 йил мартда “Жемини-8” космик кемасида учган. 1969 йил учирилган “Аполлон-11”нинг командири бўлган. 1969 йил 21 июль кўни у Ойга қадам қўйди.

Воқеанинг муҳимлиги шундаки, инсон оёғи биринчи марта Ер сайёрасидан бошқа сайёрага ҳам етиб борди.

1-ўрин. АҚШ Хиросима ва Нагасаки шаҳарлари (Япония)га атом бомбасини ташлади. Япония Иккинчи Жаҳон урушида мағлубиятга учради. 1945 йил. Бу ҳақда гапиришдан олдин қисқача атом бомбаси тўғрисида маълумот берсак: атом бомбаси ядро зарядига эга бўлган авиабомба бўлиб, катта вайрон қилувчи кучга эга. Портлаш ядро занжир реакцияларига асосланган.

1945 йилнинг 6 августиде Хиросимага, 9 август кўни Нагасакига Америка авиацияси томонидан ташланган атом бомбаси инсоният тарихида биринчи марта қўлланилган (унинг биринчи ва сўнггиси бўлиб қолиши бизнинг ниятимиз) оммавий қиргин курули эди. Атом бомбаларининг ташлалиши натижасида 200 мингдан ортиқ ҳимоясиз аҳоли ҳалок бўлди. 250 мингга яқин киши ярадор бўлди — уларнинг ҳаммасининг бадани атом зарядидан қуйиб кетган эди. Кейинги ўтган 50 йилга яқин давр мобайнида радиоактив нурланиш асорати билан яна 100 мингга яқин киши ҳаётдан кўз юмди.

Шундай қилиб, 1945 йил 2 сентябрда Токио қўлтиғида АҚШнинг “Миссури” номли ҳарбий кемасида Япониянинг таслим бўлганлиги ҳақидаги акт имзоланди ва Иккинчи Жаҳон уруши тугади.

Азиз газетамиз муштарийлари! Мана, тугаётган асримизнинг қисқача бўлса-да тахлили билан танишдик. Агар эътибор берган бўлсангиз, эълон қилинган воқеалардан 39 таси ўзининг характериға кўра салбий — ёмон оқибатларга олиб келган, 31 таси ғайриоддий — инсоният тарихида биринчи марта бўлиб ўтган ва 30 таси ижобий — яхши натижалар берган. Ҳа, инсон XX асрда жуда улкан ютуқларга эришди. Лекин унинг мукамаллашуви, яратган ихтиролари яхшиликдан кўра кўпроқ ёмонлик келтирди, яратувчанликдан кўра кўпроқ вайронгарчилик келтирди. Она-Ер ўз бағрида тарихнинг бир неча юз йилликлари давомида кўрмаган урушларни, қирғинларни мана шу асрда кўрди.

Умид қиламизки, XXI аср ўзининг эзгуликка йўрилган воқеа-ҳодисалари билан кечади. Бироқ ҳаммаси ушбуларнинг бево-сита иштирокчиси ҳамда содир этувчиси бўлган биз — инсонларгагина боғлиқ бўлиб қолаверади.

Интернет хабарлари асосида Б.ФОУРОВ тайёрлади

Газетамизнинг 15 апрель сони 11-саҳифасида берилган “XX асрнинг энг муҳим 100 воқеаси” мақоласининг 12-хатбошиси “19-ўрин. Альберт Эйнштейн ўзининг мах-

сус “Нисбийлик назарияси” ғоясини илгари сурди: “Нисбийлик назарияси” асоси ишлаб чиқилди. 1905 йил тарзида тузатиб ўқилсин.

Улар илмий-таълимий мақсадларда уликлар ёриб қўриладиган ўқув хонасига қиришди, мистер Дедалус қоровул кўмағида ўзининг исм-шарифининг бош ҳарфлари уйиб ёзилган партини қидира бошлади. Стивен бу ердаги қоронгуликдан, улик сукунат ва биҳиқ илмий муҳит ҳавосидан баттар аранг бўлиб, уларнинг ортидан зурга судралиб юрарди. Парталардан бирида у Foetus' сузини ўқиди, бу сўз сиёҳ сачраган булганч тахтанинг бир неча жойига уйиб ёзилган эди. Бу қўтилмаган сўзларни қуриб унинг аъзойи-бадани қизиб кетди: талабалар ёнида қараб тургандай туюлиб, ноқулай аҳволга тушиб, узини уларнинг назаридан панароққа олгиси келди. Отаси неча марта гапириб берган бўлса-да, ҳеч тасаввур қилолмаган ҳаёт манзараси партага ҳарфма-ҳарф уйиб ёзилган шу сўз таъсирида туйқусдан куз олдида пайдо бўлди. Кенг елкали, мўйловли талаба қаламтарошда ҳафсала билан ёғочни уйиб ёзарди. Бошқа талабалар унинг теварагини қўргалаб ёки утирган жойларида қийқириб қулишиб, вағиллашиб ёғочга ҳарфларнинг уйиб ёзилаётганини кузатиб туришибди. Талабалардан бири унинг тирсағига туртди. Елкали талаба қовоғини солиб утирилиб қаради; унинг эғнида кенг бузранг қуйлак, оёғида туқ жигарранг ботинка бор эди.

Стивенни қақиритди. У, қузиға қўринган бу шарадан қочиб қутулмоқчидай, аудитория зина-пояларидан югуриб пастга тушди ва бутриқиб кетган юзини яшириш учун партага эғилиб, отасининг исм-шарифининг бош

оқ мрамардай ялтираб турган дераза раҳига қўйилган қўтидаги гулларга сув қуюётди. Бошқа бир, ланг очик деразадан роялнинг садоси таралади, мусиқа садолари тобора юқорилаб авжга чиқади.

Стивен отасининг ёнида, унинг ҳикояларини эшитиб бораётди. Отасининг йўқолиб, улиб кетган ҳамшишалари, ёшликдаги дўстларининг исмларини у олдин ҳам қўп эшитган эди. Унинг кўнгли айниб, юраги сиқила бошлади. У ўзининг Бальведерда кечирган бекарор аҳволи ҳақида ўйлади — стипендия олувчи, синфда энг аълочи, ўзининг обрўсидан чўчидиган, мағрур, сал нарсаса аразлаб қоладиган, ҳар нарсаса шубҳаландиган, турмушининг нотаовонлиги ва ўзининг тийиксиз уй-хаёлларидан зада ўқувчи. Сиёҳ чаплаган партага уйилган ҳарфлар жимирлаб, унинг жисмонан кучсизлигини, бемаъни эҳтиросларини масхаралагандай ажибужи бўлиб куз олдида уйноқлар, ўзининг ўқувсиз ёввойи феъл-атворидан жирканишга мажбур этарди. Оғзидаги сулағи заҳардай аччиқ туюлди, томоғига тикилди, кўнгли айниб боши гантиди ва у бир дақиқада қузини юмиб, ҳеч нимани қурмай қадам босди.

Отасининг овози эса ёнида эшитилиб турарди.

— Сен воғга етиб одамлар қаторига қўшилганингда, Стивен, мен шундай бўлишига жудаям ишонаман, бир нарсани унутмагин: қандай ишнинг бошини ушлашингдан қатъий назар, доимо интизомли, инсофли одамлар билан бирга бўл. Ёшлик пайтида мен, сенга очигини айтиб қўя қолай, давримни сурганман, дўстларим ҳам ҳалол, олижаноб йигитлар эди. Ҳар қай-

раб юборди ва Стивен беихтиёр қузуларини катта очиб қаради. Бирдан қузунинг қорачиғига ёпирилиб қирган ёғур нур ичида у гаройиб сеҳрли оламни — қорамтир тусдаги осмонда бурқираб ётган паға-паға булутлар ва уларга сел бўлиб қўйилаётган туқ қизил ёғдунни кўрди. Унинг мийси луқиллаб оғриб, боши танасига бўйсунмасди. Дўконлар пештоқидаги лавҳаларнинг ҳарфларини зурга фарқлайди. Узининг ёввойи феъл-атвори боис у ҳаётдан тамом бегоналашиб қолгандай эди. Атрофда руй бераётган бирор-бир ҳодиса, агар унинг тушқун кайфиятига ҳамоҳанг бўлмаса, унга таъсир этмас ва уни узига жалб қилолмасди. На ёзнинг қурқ-тароватига, на шодлигу дўстликка кўнглида рағбат сезар, на тириклик шавқи ёки оддий инсоний давват унинг юрагини ёзар, отасининг овози эса асабини қузгар ва эзгин руҳини баттар азоблар эди. У миясида кечаётган фикрларни зурга идрокларди ва ичида секин тақрорларди:

“Мен — Стивен Дедалус. Отам билан бирга бораёпман, унинг исм-шарифи Саймон Дедалус. Биз ҳозир Коркдамиз, Ирландиядамыз. Корк — бу шаҳар. Биз “Виктория” меҳмонхонасига тушдик. Виктория. Стивен. Саймон. Саймон. Стивен. Виктория. Исмлар”.

Болалик хотиралари бирдан хира тортиди. У энг эсда қолган дақиқаларни эслашга уринди, бироқ эслай олмади. Хотирига фақат номларгина келди: Дэнти, Парнелл, Клейн, Клонгоус. Ушқоқдай болакайга кекса аёл географияни ўқитарди, шкафта

Жеймс ЖОЙС

МУСАВВИРНИНГ

ЁШЛИКДАГИ ШАМОЙИЛИ

Роман

ҳарфларига қаради.

Бироқ партага уйилган сўз ва унинг таъсирида жонланган манзара, у ортга қайтиб ҳовлича орқали коллеж дарвозасига қараб йўл олган пайтда ҳам, куз унгида милтиллаб турарди. Шу пайтгача вужудининг жирканч иллатидай туюлган нарсанинг аллақандай аломатларига дуч келганидан у қаттиқ изтиробга тушган эди. Уни таъкиб этаётган муҳим шаралар ҳаёлида бот-бот жонланарди; улар фавқулодда шиддат билан, фақат сўзлардангина иборат бўлиб куз олдиндан утарди. Гарчи улар қаердан — қабиҳ арвоқларнинг қай бир маконидан қайнаб чиқаяпти, деб ҳайрон қолиб фикрлаётган бўлса-да, Стивен тезда уларнинг таъсирига тушди ва ақл-хушини эғаллаб, кўнглига васваса солишига қўйиб берди. Шарпалар унинг вужудини тамом асир қилиб олгандан сўнг эса у ўзини буткул оғиз ва ҳўрлангандай ҳис этди, нима қиларини билмай бетоқат бўлди ва ўзидан-ўзи жирканиб кетди.

— Мана уша дўкон! Худди шу! — қичқирди мистер Дедалус. — Мендан бу ҳақда куп марта эшитгансан-а, тугрими, Стивен? Бу дўконга бизлар бир тўда бўлиб тез-тез кириб турардик, исмларимизни уша пайтлар ҳамма биларди. Гарри Пирд, қичкина Жек Маунттен, тагин Боб Дайес, яна француз Морис Мориарти, Том О'Грейди, Мик Лейси, мен сенга эрталаб у ҳақда гапириб бергандим, Жоуи Корбет, бечора оққунгил Жонни Киверс.

Мардак кучасидаги дарахтлар барги шитирлаб, қуёш нурида ялтиллаб шивирлайди. Уларнинг ёнидан крикет командаси уйинчилари, спорт кийимида барваста ёш йигитлар утишибди, биттаси узун яшил қолда дарвоза турини қўтариб олган. Бум-бум тор кучада саёқ мусиқа-немислар — ранги унниқиб кетган ҳарбий мундирларда беш киши — эскириб қолган асбобларда уларини қўргалаб олган болаларга, шу атрофдаги идораларнинг бекорчи югурдакларига қуй қалиб бераётди. Бошига оқ румол тангиб олган фартукли оқсоч аёл қуёшда

(Давоми. Боши газетамизнинг ўтган сонларида.)

симиз қайсидир томондан устун эдик. Бировининг овози зўр бўлса, бошқа бировида артистлик қобилияти бор эди, кимдир бир банд шеш-рни қойил қилиб айтолса, кимдир эшпака тортишда тенги йўқ ёки теннис кортида биринчи эди, бошқаси латифани сўз қилиб ичарди. Биз ҳамма нарсаса қизиқардик, ҳаётдан кўнглимиз туссаган, қўлимиз эттан ҳамма нарсани олардик, ҳуллас, уз шавқу шаробимизда яшаганмиз, бироқ бундан бирор-бир инсоннинг кўнглига зигирча оғирлик ботмаган. Чунки ҳаммамиз бирдай тартибли интизомли йигитлар эдик, ҳалол ирдандлар эдик, Стивен. Сен ҳам шундай — ҳалол, олижаноб йигитлар билан улфат бўлишингни хоҳлайман, углим. Қуриб турибсан, мен сен билан худди дўстим билан гаплашгандай гаплашаман, Стивен, чунки угил бола ҳеч қачон отасидан ҳайқиқиб, ўзини олиб қочиб юрмаслиги керак, деб ҳисоблайман. Шунинг учун, бобонг раҳматли сеннинг ёшингда менга қандай муомала қилган бўлса, мен ҳам сенга шундай муомала қиламан. Бобонг билан икковимиз ота-боладан кура купроқ ака-укага ушардик. Мени биринчи марта оғзимда трубка билан ушлагани ҳеч ёдимдан чиқмайди. Кечагидай эсимда, Саут-террасда узим тенги мишиқилар билан гўддайишиб турибмиз, узимизни гўё ботмон чоғлаймиз, тумшук осмонда, ҳаммамизнинг оғзимизда трубка. Бир пайт, шундоқ қарасам, ёнгинамдан отам ўтиб бораёпти. Бир оғиз гапирмади, тўхтамади ҳам хатто. Эртаси кўни, яқшанба эди, иккалаимиз бирга айлангани чикдик, бир пайт, уйга қайтаётганимизда, у чўнтағидан папирос қутисини чиқариб, нима дейди де: “Ҳа, айтганча, Саймон, мен сенинг чекишингни билмас эканман”, дейди. Мен нимадир деган бўлиб мингирладим чоғи, у эса қутини менга қўзиб: “Яхши тамакига тобинг қалай, қани бу ситараниям синаб кўр-чи. Менга бунга кеча кечқурун Куинстаунда америкалик бир капитан совга қилди”, дейди.

Стивен отасининг пиққиллаганини эшитди, бу кулгидан кура хурсиниққа ўхшаб кетарди.

— Бу пайтда у Коркдаги йигитларнинг энг олди эди. Сенга бор гапни айтаяпман. Кучадан юриб утса, аёллар тўхтаб, орқасидан термулиб қараб қоларди.

Шундай деб отаси қаттиқ ин-

аёлнинг иккита чўтқаси буларди. Кейин уни коллежга юборишди. У биринчи марта илоҳий қову-шиш маросимида қатнашди, шо-колад еди, уларни крикет уйна-ганда киядиган қалпоғига яши-риб қўярди, касалхонанинг тор палатасида, деворда биланглаб уйнаётган олов аксига термилиб ётди, ҳаёлида қандай улишини, ректорнинг ҳашамли ибодат ли-босида келиб, унинг дафн маро-симида хизмат қилишини, жаса-дини эса бош аргувонзор хибдон ортидаги чоғроққина қабристон-га дафн этишларини тасаввур қилди. Бироқ ушанда у улмади. Парнелл эса улди. Черковда на ибодат, на дафн маросими бўлди. Парнелл улгани йўқ, балки қуёш тигида эриган тумандай қўздан гойиб бўлди. У йўқолди, ё бўлма-са ҳаётни тарк этди, ҳолос, чун-ки энди у йўқ. Ғалати, тасаввур-га сигмайди — у ҳаётдан кетди-борди, улгани йўқ, қуёшда эриб битди ё коинотнинг қай бир қаватларида сарсон-саргардон юр-гандир! Кузига яна бир сония қичкина болакай қуриниб кетган-ни галати бўлди: ана у, узи — бузранг белбоғли камзулда. Қўллари ён чўнтақларига тикил-ган, чолворчаси, тиззадан паст-даги богичлари билан, айланти-риб тортиб боғлаб қўйилган.

Уша кўни кечқурун, отаси-нинг мол-мулки сотилиб булган-дан кейин, Стивен унинг орти-дан итоаткорона эргашиб, шаҳар бўйлаб майхоналарга кириб-чи-қиб юрди. Мистер Дедалус бозор-даги савдогарларга, майхона хиз-матчиларига, овқат ташувчилару хайр-садақа сураган гадоларга ҳеч иккиланмай бир гапни қайта-қай-та тақрорларди: ўзининг Коркда тутилгани, асли туби корклик экани, ўттиз йилдан бери Дуб-линда яшаётганига қарамай жа-нуб шевасини унутиб қўймагани ва ёнидаги мана бу йигитча — унинг тўнгич угли гирт дублин-лик тақасалтанг экани ҳақида тинмай жаврар эди.

(Давоми бор.)

Изоҳ:

1. Уруғ, пушт (лотинча).

АҚШ конгресси "РД—Амрос" Россия—Америка қўшма корхонасига янги "Атлас—5" русумли ракеталарга ўрнатилган РД—180 двигателини ишлаб чиқариш учун лицензия беришни маъқуллади. "Атлас—5" ракеталари "Локхид—Мартинг" корпорациясига қарашли бўлиб, улар АҚШ буюртмасига биноан орбитага юк олиб чиқади.

Федерал разведка бюроси (ФРБ) ва давлат департаменти хавфсизлик бошқармаси АҚШ ташқи сиёсат идораси биносида рўй берган яна бир фавқулодда ҳолат юзасидан қидирув ишлари олиб бормоқдалар. Бу са-

ЕР ЮЗИДА

фар ўта махфий маълумот сақланган портатив компьютер йўқолган.

Чили полицияси "Национал-социалистик ватан — янги жамият" ультраўнг ҳаракатининг раҳбари Алексис Лопесни ҳибсга олди. Лопес банк чекларини қалбакилаштиришда айбланмоқда.

Москвада МДХ ва Болтиқбўйи мамлакатларининг "Тартибот ва жамият" деб номланган кинофестивали очилди. Бу фестивалда собиқ шўро ҳудудидagi 80 дан ортиқ телевизион компания ва киностудиялар иштирок этмоқда. Анжуман ҳулосалари эртага—23 апрелда эълон қилинади.

— АҚШ президенти Билл Клинтон шу йил 4-5 июнь кунлари Россиянинг янги раҳбари Владимир Путин билан музокаралар олиб бориш учун Москвага ташриф буюради, — деб маълум қилди Оқ уй вакили.

МИСРНИНГ БУНЁДКОРЛИК ЛОЙИҲАЛАРИ

СИНАЙНИНГ ШИМОЛИЙ ВА НИЛ ВОДИЙСИНИНГ ЖАНУБИЙ ТУМАНЛАРИНИ ТАРАҚҚИЙ ЭТТИРИШ ДАСТУРЛАРИ

Қишлоқ хўжалигини ривожлантириш ишларига Мисрда инсоният тарихининг ilk даврларидаёқ эътибор берилган. Ҳаммада ҳам мамлакатнинг асосий қон томири бўлиб Нил дарёси бош омил бўлган. Қадимий мисрликлардан қолган деворлардаги расм ва лавҳалар бунга ёрқин мисол бўла олади. Улар сув ва бугдой бошоғи орқали "қишлоқ хўжалиги ривож", балиқ расми орқали "балиқчилик", қайиқ ёки кема шакли орқали эса "сув йўли ва сув транспорти"га эътиборни ифода қилганлар. Ривоят қилинишича, Бани Исроил қавми Муса алайҳиссаломдан ўзларига "манна" ва бедана гўштидан бошқа нўхот, ясмиқ, пиёз ва чўзинчоқ бодринг сингари нарсалардан ҳам ризқ-рўз беришни илтижо қилганларида у Зот уларга Мисрда боришларини тавсия этиб, у ерда кишининг кўнгли тусайдиган барча нарсалар мавжудлигини баён қилган эканлар.

Мисрда Катта Асвон тўғони қурилиб, Нил орқали келаётган сув миқдори йил давомида деярли бир хил бўлишига эришилгандан бери ўтган давр ичида мамлакатда 2 млн. феддан (1 феддан — 0,42 га.) атрофида янги ер очилиб, ҳосилдор қишлоқ хўжалиги майдонларига айланган. Қанча куч-ғайрат ва маблағ эвазига кўплаб бундай улкан лойиҳалар амалга оширилишига қарамай мамлакатда киши бошига тўғри келадиган ер миқдори йилдан-йилга камайиб кетмоқда. Бунинг асосий сабаби аҳоли сонининг тез суръатларда, мутассил ошиб боришидир. Шу сабабли ҳам Миср ҳукумати яқин 20 йил ичида яна 3,4 млн. феддан янги ерларни очиб, уларни ўзлаштириш дастурини ишлаб чиққанки, у 1997-2017 йиллар мобайнида амалга оширилади.

Етмишинчи йилларда мамлакатда олиб борилган "очиқ эшиклар" сиёсати самараси ўлароқ, бугунга келиб кўплаб сармоядорлар янги ерларни очиб ва ўзлаштириш билан боғлиқ лойиҳаларни амалга оширишда иштирок этиш ҳоҳишини билдирмоқдалар. Бу чиндан ҳам янги ерларни очиб, уларни ўзлаштириш, шу тариқа қишлоқ хўжалигини тараққий эттиришда хусусий секторнинг чиндан ҳам фаол иштироки бошланганини кўрсатувчи қувончли ҳол,

ўзига хос бурилиш нуктасидир.

Зеро, Мисрда сўнгги аср давомида амалга оширилган ва янги ерларни очиб, уларни ўзлаштириш билан боғлиқ лойиҳаларнинг аксарияти мавжуд қишлоқ хўжалиги майдонларини қўшни ерларни очиб ҳисобига кенгайтиришга асосланган эди. Унда асосан Нил дарёсининг шарқи ва ғарбида жойлашган водийлардаги ерлар ўзлаштирилган эди. Бугунга келиб бу усулдан воз кечиш, янги ерларни очиб ишларини бу туманлардан бошқа ерларга ҳам кўчириш зарурати туғилди.

Шу тарзда Синай ярим оролининг шимоли ҳамда Нил водийсининг жанубидаги ерларни ўзлаштириш ва тараққий эттириш лойиҳалари вужудга келди.

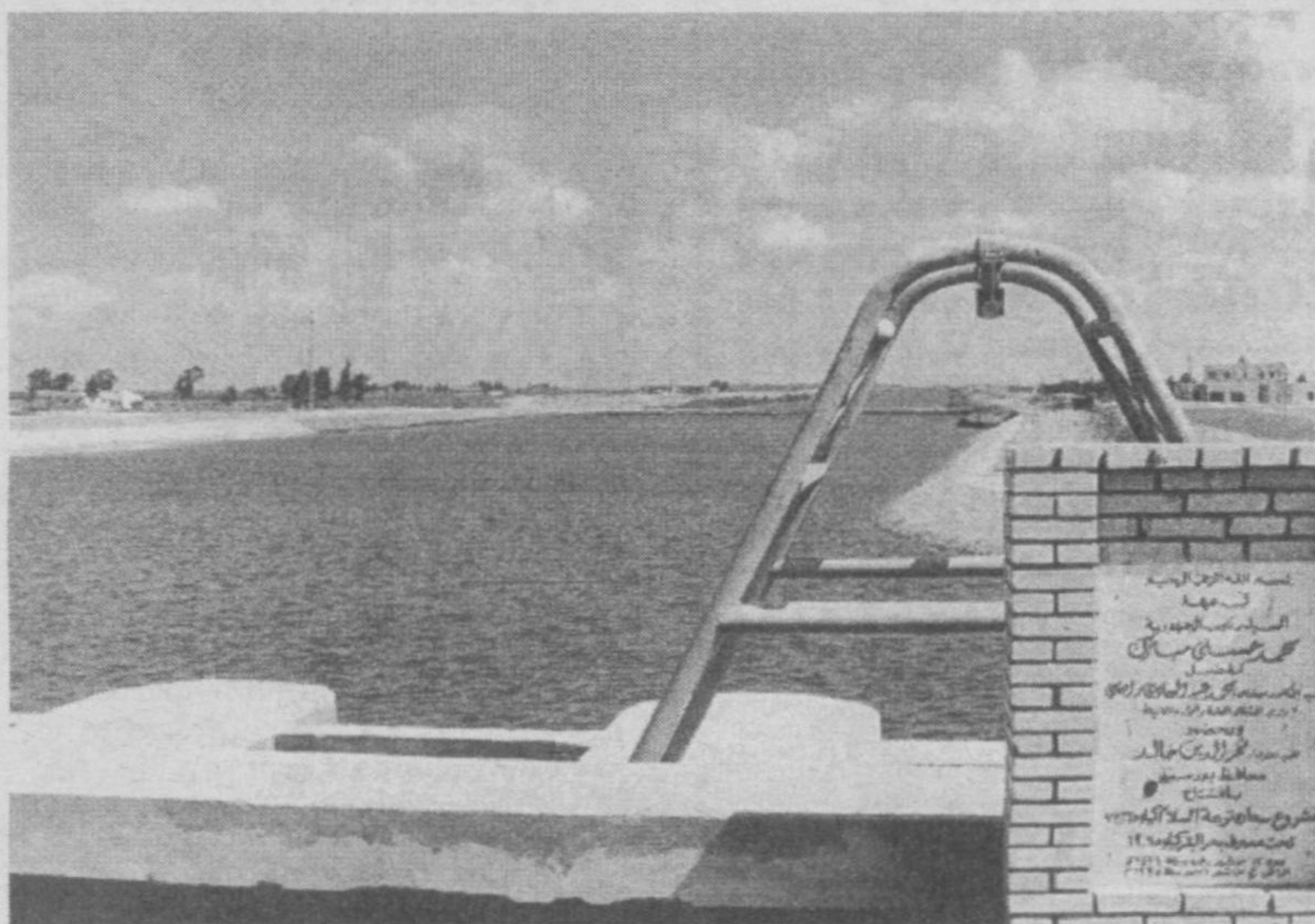
Синай ярим оролининг шимолини ривожлантириш лойиҳаси. У жами 620 минг феддан ерни ўзлаштиришга мўлжалланган

вон вилоятларидаги Нил дарёси билан туташ, умумий майдони 500 минг феддан атрофидаги водий зоналарини Нил суви ёрдамида сўғориш;

— умумий майдони 500 минг феддан келадиган "Ал-Авинот"нинг шарқий қисми, "Дарб Ал-Арбаин" ҳамда "Ал-Вохот" туманларини тараққий эттириш;

— Носир кўли сувини қудратли насос станцияси ёрдамида тепага кўтариб, Бош сув ўзани бўлимиш "Аш-Шайх Зоид" канали ҳамда яна ҳар бири икки ирмоқли икки йирик сув шахобчаси орқали олиб ўтиб, у ерлардаги 540 минг феддан янги ерни сўғориш имконини берувчи Тушка лойиҳасини яратиш.

Бу лойиҳалар амалга оширилиши натижасида мамлакатнинг Нил водийси жанубида яқин келажакда 2 млн. феддан янги ерлар очилиб қишлоқ хўжалиги обо-

бўлиб, бу ерларнинг 400 минг феддани Синайнинг ичкари қисмида, 220 минг феддани эса Сувайш каналининг ғарбий қирғоғида очилиб, ўзлаштирилади. Бу ерларни сўғориш учун махсус "Тинчлик канали" бунёд этилади. У Дамиятдадан оқиб ўтаётган Нил сувининг бир қисmini оқава сувлар билан қўшиб, Сувайш канали остидан, ҳар бирининг узунлиги 770 метр, диаметри 5,1 метрли, улкан 4 қувур орқали Сувайш каналининг ғарбий қирғоғи ҳамда Синай ярим оролининг ичкари қисмига етказиб беради. Шу тариқа бу туманларда ўзлаштириладиган янги ерлар оби-ҳаёт билан тўла таъминланади.

Бу муҳим лойиҳани амалга ошириш 5750 млн. Миср жунайҳи (3,4 жунайҳ 1 АҚШ долларига тенг) миқдорида сармоя талаб этади.

Нил водийсининг жанубини ривожлантириш лойиҳалари. Бу лойиҳалардан кўзланган мақсадлар қуйидагилардан иборат:

— мамлакатнинг Қина ва Ас-

ротига топширилади, у ерларда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш саноат комплекслари яратилиб, ишчи ва ходимлар учун маданий-маърифий шахобчаларга эга турар-жой ва ишлаб чиқариш мажмуалари бунёд этилади. Шу тариқа мамлакатнинг Водий ва Дельта туманларида жойлашган шахар ва қишлоқлардаги аҳоли зичлиги бир қадар бартараф этилиб, ишсизликка барҳам бериш, зарур йўл ва транспорт шахобчаларини яратиш ва борларини тараққий эттириш, у ерлардаги тарихий ва замонавий эътиборга молик жойларда сайёҳликни жонлаштириш имкони яратилади.

Шуниси эътиборга лойиқки, милодий ҳисоб бўйича учинчи минг йилликка тўла ишонч билан қадам қўяётган тарихан 8 асрлик маданият бешиги ҳисобланган Миср бу улкан лойиҳаларни бўм-бўш ерда яратаётгани йўқ. Аксинча, улар мисрликлар асрлар оша яратиб келадиган бунёдкорлик ишларининг давомидир.

КЎХНА ЮРТНИНГ ЯНГИ МАДАНИЙ-МАИШИЙ ВА САНОАТ ШАҲАРЛАРИ

Кейинги пайтда Миср ва ҳаёт оммавий ахборот воситалари хабарлари, Миср иқтисоди ва савдо-сотиғига оид турли нашрларда "10 Рамазон", "6 Октябр", "Бург Ал-Араб", "Ас-Саат", "15 Май", "Янги Дамият" сингари номлар тез-тез учрайдиган бўлиб қолди. Бундай номларни Миср четга сотаётган маҳсулотларда ҳам учратиш мумкин. Улар Мисрда сўнгги йигирма йил ичида бунёд этилган, ҳамон бунёд этилаётган янги йирик маданий-маиший ва саноат шахарчалари номларидир. Бу ҳаракат Мисрда 1974 йилда бошланган бўлиб, у мамлакатда олиб борилган "очиқ-эшиклар"-Ал-Инфитоҳ сиёсати билан боғлиқдир. Айни чоғда бу жараён Муҳаммад Хусний Муборак мамлакат президентлигига сайланган 1981 йилдан бошлаб, янада тез суръатларда олиб борилган бўлган.

Шундай қилиб, Мисрда дастлаб 12 та, кейинчалик яна 6 та, жами 18 та йирик маданий-маиший ва саноат шахарчалари қад ростлади. 2017 йилга келиб бундай шахарларнинг сонини 44 тага етказиш мўлжалланган ва бу борадаги ишлар ҳозирданоқ бошлаб юборилган.

Миср ҳукумати 1998 йил мазкур шахарчалар инфраструктураларини яратиш учун 7,1 млрд. миср жунайҳи миқдорида сармоя сарфлаган бўлса, 2002 келиб шу мақсадларга 14 млрд. миср жунайҳи миқдорида маблағ сарфлаш кўзда тутилган. Зеро, 1999 йилгача мазкур шахарчаларда қуриб битирилган ва ишга туширилган индустриал-саноат корхоналари сони 2126 тага етган. Яқин йиллар ичида уларнинг сонини 5566 тага етказиш режалаштирилган. Шунда мазкур корхоналарда умумий таннархи 43 млрд. жунайҳ бўлган маҳсулотлар ишлаб чиқариш мумкин бўлади.

Маҳаллий ва чет эллик сармоядорларни янги шахарчаларда фаолият кўрсатишга кўплаб жалб қилиш мақсадида улар учун қатор имтиёз ва энгилликлар яратилган. Жумладан, келтириладиган асбоб-ускуна, техника воситалари, мослама ва механизмлар божхона солиғидан озод қилинади. Янги объектлар бунёд этиш билан бевосита шуғулланаётган сармоядорлар 10 йил давомида қатор давлат ва бошқа солиқларни тўламайдилар ва ҳоказо. Буларнинг бари ҳозирдаёқ ўзининг ижобий самарасини бераётган.

4 - САВОЛ-ЖАВОБ ВАРАҚАСИ

(мусобақа қатнашчисининг исми-шарифи, ёши, касб-кори, манзили, телефони)

1. Улкан лойиҳалардан бири, ўзига хос "Тинчлик канали" қаердан ўтади?

- А) Нил дарёси остидан
- Б) Ўрта ер денгизи остидан
- В) Сувайш канали остидан

2. Ҳозирда Мисрда амалга ошириладиган муҳим лойиҳалардан бири:

- А) Сувайш канали
- Б) Тушка лойиҳаси
- В) Улкан Асвон тўғони

Эслатма: савол-жавоб варақасини қирқиб олиб, тўғри жавобларни белгилаган ҳолда йиғиб юришни, варақалар бешта бўлган эса Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32-бино, 601—604 хоналар. Миср элчихонаси Матбуот шўъбаси «Мусобақа»га деб ёзиб жўнатишни унутманг!

O'quvchi(qizi)ngiz qulog'iga ayting

ЭНГ МАСЪУЛИЯТЛИ ДАВР

Балоғат даврида қизлар билиши керак бўлган нарсалардан энг муҳими ҳайз жараёнидир. Ҳаётда илк ҳайз курган қизлар бу ҳолатни билмаганликлари боис қўрқувга тушадилар, изтироб чекадилар. Баъзи оналар қизининг қачон илк бор ҳайз қуришини аниқ билолмайдилар.

Қиз болалар балоғат ёшига етиш арафасидаёқ, жинслар борасида ҳамда ҳайз жараёни ҳақида етарлича маълумотга эга бўлишлари керак. Бу масъулиятли иш уч киши — она, мактабдаги муаллима аёл, ҳудуд шифокори бўлган аёл томонидан амалга оширилиши керак. Ҳайз жараёни ҳаммада ҳар хил кечади. Асосан 13-14 ёшларда, баъзиларда 9-10 ёшда, кеч балоғатга етган қизларда 16-17 ёшларда бошланиши ҳам мумкин. 13-14 ёшли қизлар учун мактабларда махсус, угил болалардан алоҳида дарс ташкил этиш керак. Эрта расида бўладиган қизлардаги дурқунлик аломат-

лари пайдо бўлиши биланоқ она ёки бирор мутахассис аёл бу қиз билан алоҳида суҳбат ўтказиб, сабоқ бериши лозим. Ҳайз жараёнининг даврийлиги, муттасиллиги бир неча йилгача ўзгариб туриши меъриий ҳол. Одатда, ҳайз жараёни балоғат давридан 45-55 ёшгача ҳар ойда такрорланиб туради. Ҳайз ҳар 21-28-35 кунда такрорланиб, уртача 3-5 кун давом этади. Исромада "ойбоши" деб аталувчи ушбу жараён 3 кундан 10 кунгача давом этиши мумкинлиги таъкидланган. Бу жараёнининг ун кундан зиёд давом этиши касаллик белгисидир.

Биринчи марта ҳайз қураётган қизлар тушқунликка, қўрқувга тушмасдан бу ҳақда онасига айтиши, биринчи маслаҳатни онасидан олиши лозим.

Ҳайз жараёнида покизаликка, озодаликка катта эътибор бериш керак. Бу даврда ваннада чумилиш, қинни чайиш мумкин эмас. Ювилган аъзолар учун алоҳида, фақат ҳайз даври учун қўлланиладиган,

бошқа пайтда қайнатиб зарарсизлантирилган тоза нарсалар ишлатиш керак.

Ҳайз кунлари жинсий аъзоларга микроблар тушмаслиги учун махсус "бактерицид боғлама"лардан фойдаланиш, қўлайликлар мавжуд бўлмаган қишлоқ жойларида тоза пахта ва бинт қўллаш мумкин. Бу пайтда зах шароитдан, оғир жисмоний меҳнатлардан сақланиш зарур. Ушбу даврда истеъмол қилинадиган овқатларга ҳам катта аҳамият бериш керак. Аччиқ қалампир, мурч, ўта шўр нарсалар ейиш, спиртли ичимликлар ичиш қони зиёнли. Агар ҳайз жуда кучли оғриқ билан келса ёки 17 ёшгача ойбоши келмаган бўлса, албатта шифокор-мутахассисга мурожаат қилиш зарур.

Ҳайз жараёни тугагач, албатта гул қилиш, покланиш лозим. Исломи динида ҳам бу нарса аниқ ва муфассал кўрсатилган.

ТУХУМ СОМСА

Тухумни қайнатиб, қаттиқ қилиб пишириб олинади. Пўсти арчилик, майда қилиб тўғралган тухумга пиёз, укроп, туз, мурч, қаймоқ солиб аралаштирилади. Оширилган хамирдан жилд ясалади, юқорида тайёрланган қиймадан сомса тугиб, уни тан-дирда ёки ёлланган газ пат-

нисида 15-20 минут пиширилади.

Бу таом учун 1 кг ун, 2 стакан сув, 30 гр хамиртурш, 15 та тухум, 2 боғ қўқ пиёз, 1 боғ укроп, 0,5 стакан қаймоқ, таъбга кўра туз керак бўлади.

Саломат ҲАСАНОВА

ҚАЙНОНАЛАР —
19 ФОИЗ

Тошкентдаги ҳомила ва ҳомиладорлик ҳолатини урганувчи перинотал марказ бүгунги кунда гудакларни кўкрак сути билан озиқлантиришнинг мавжуд аҳолини назарий жиҳатдан урганиб чиқди.

— Бунинг учун шаҳарнинг турли ҳудудларида истиқомат қиладиган бир ёшгача фарзанди бўлган 300 нафар аёлга ижтимоий суров варақалари тарқатилди, — деди Перинотал марказ директори муовини, тиббиёт фанлари номзоди Уктам Жалолов. — Суров натижалари шуни кўрсатдики, шаҳарда фарзандини дастлабки олти ой мобайнида истисносиз, фақат кўкрак сути билан озиқлантирган оналар 2-3 фоизни ташкил этади. 60 фоиз оналар ярим ёшгача бўлган гудакларни кўкрак сути ва бошқа суюқликлар, хусусан шарбат, қайнаган сув, чой билан, қолганлари эса бутунлай сунъий овқат билан озиқлантирар экан.

Бүгунги фан ва тиббиёт илми шуни кўрсатмоқдаки, гудакларни дастлабки олти ой мобайнида истисносиз кўкрак сути билан боқиб уларнинг жисмонан соғлом, ақлий жиҳатдан баркамол ривожланишлари учун бош омил бўлиб хизмат қилади.

У. Жалоловнинг сузларига қараганда, юқоридаги суров натижаларига қараб, болаларнинг неча фоизи бир ёшгача енгил ва оғир касалликларга учраганликларини назарий жиҳатдан аниқлаш мумкин бўлган. Тадқиқотларнинг кўрсатишича, биринчи гуруҳдаги — олти ой истисносиз она сути билан озиқланган гудакларнинг 17 фоизи касалга учраган ва иммун ҳолати бақувват бўлгани учун уларнинг 1 фоизигина даволанган. Иккинчи тоифадаги қўшимча суюқлик ичган болаларнинг 67 фоизи касал бўлиб, 65 фоизи даволашни эҳтиёж сезган. Бутунлай сунъий озиқлантирилган гудакларнинг эса 100 фоизи касаллашиб, 96 фоизи даволанишга мажбур бўлишган.

— Перинотал марказимиз мутахассислари оналар билан иш олиб бориш давомида кўкрак сутининг аҳамиятини ҳар қанча тушунтиришмасин, гудакларни сунъий овқатга ўтказиш тамойили камаяётгани йўқ, — деди У. Жалолов. — Биз бу ҳолатга ҳам ижтимоий суров натижа-сида жавоб топдик. Аниқланишича, болаларни сунъий озиқлантиришга даъват этаётганларнинг 52 фоизини маҳаллий педиатрлар, 30 фоизини қўни-қўшни, таниш-билишлар, 19 фоизини қайноналар ташкил этаётган экан.

«Туркистон-Пресс»

ҚЎЙ (21 март — 20 апрель)

Ушбу ҳафтанинг бошида ҳамкасбларингиз билан алоқангиз мустаҳкамланиб, меҳнат фаоллигига эришасиз. Пайшанба кўни кутилмаганда руҳиятингизда кескин ўзгариш рўй беради ва бу қариндошларингиз билан муносабатда ўз ифодасини топади.

СИГИР (21 апрель — 21 май)

Табиатингизга ҳос қайсарлик сешанба кўни бақараётган ишингизга ижобий таъсир кўрсатади. Шанба кўни ижодий муваффақиятга эришасиз.

ЭГИЗАКЛАР (22 май — 21 июнь)

Ҳафтанинг бошидаги сизга яқин бўлган аёл билан мулоқот ёдингизда қолади. Дам олиш кунлари эски қадрдонларингиз билан узоқ вақтдан бери кутиладиган учрашув бўлиб ўтади. Шунингдек, яхши харид кутилмоқда.

ҚИСҚИЧБАҚА (22 июнь — 23 июль)

Сизнинг касбингиз билан боғлиқ янги гоёларингиз чоршанба кўни дўстларингиз томонидан қўллаб-қувватланади. Пайшанба кўни ҳамёнингизга пул тушади. Шанба кўни сафар чоғида кутган нарсаларга эришасиз.

АРСЛОН (24 июль — 23 август)

Сешанба кўни актёрлик маҳоратингиз ўз ҳақлигингизни исботлашда яқиндан ёрдам беради. Аммо, пайшанба кўни амалий учрашув пайтида эҳтиросларингизни жиловлашга ҳаракат қилинг. Зеро, муваффақиятга эришингиз қийин кечади.

БОШОҚ (24 август — 23 сентябрь)

Ўзингизни қизиқтираётган маълумотни душанба кўни қўлга киритасиз. Чоршанба кўни моддий аҳолининг яхшиланади. Шанба кўни керакли нарсаларни харид қилишнинг маслаҳат берамиз. Якшанба — ижодий фаоллик кўнидир.

ТАРОЗИ (24 сентябрь — 23 октябрь)

Душанба кўни сизга ўз таъсирини кўрсатиши мумкин бўлган кишининг маслаҳатидан воз кечганингиз маъқул. Хужжатларни расмийлаштириш билан боғлиқ муаммоларни жума кўни ҳал этишингизга тўғри келади.

ЧАЁН (24 октябрь — 22 ноябрь)

Ушбу ҳафта ишқий саргузашт билан бошланади. Воқеаларнинг қўтилмаган томонга ўзгариши чоршанба-пайшанба кўнлари яқин келажакка белгиланган режарингизни қайта кўриб чиқишга ундайди. Шанба кўни янги орттирган танишингиз алдаб қўйиши мумкин. Эҳтиёт бўлинг.

ЁЙ (23 ноябрь — 21 декабрь)

Ниҳоят ишингиз юришиб кетади. Сизни безовта қиладиган муаммолар ҳал этила бошлайди. Ўзингизга керакли йўналишни белгилаб олишингиз ортиқча хатти-ҳаракатларга чек қўяди.

ТОҒ ЭЧКИСИ (22 декабрь — 20 январь)

Сешанба-чоршанба кўнлари ҳамкасбларингиз билан кутиладиган дўстона муносабат яхши наф келтиради. Пайшанба кўни амалий музокаралар муваффақиятли якунланади. Эътиборли танишингиз сизни шанба кўни қўллаб-қувватлайди. Якшанба кўни фарзандларингиз учун вақт ажратинг.

ҚОВҒА (21 январь — 19 февраль)

Ҳафтанинг бошида соғлигингизнинг ёмонлашуви белгиланган режаларингизга ўз таъсирини кўрсатиши мумкин. Чоршанба кўни ишқий саргузашт кутилмоқда. Дам олиш кўнлари қувноқ даврада кўнгилли ҳордиқ чиқарасиз.

БАЛИҚ (20 февраль — 20 март)

Шошқалоқлигингиз иш жойингизда муваффақиятга эришингизга тўқинлик қилади. Кутилмаганда сизда — тадбиркорлик билан шуғулланиш истагининг пайдо бўлиши, жума кўни даромад ишлаб олишингиз, яқин келажакда эса қариндошларингизни қўллаб-қувватлаш имконини беради.

ҲАЙ ОҚ ИЛОН,
ОППОҚ ИЛОН

Сиз қачондир қўшиқ эшитганингизда нега шундай, нима учун деган саволлар гирдобига тушиб қолганмисиз. Мен халқ қўшиқларини эшитганимда шундай аҳволга тушиб қоламан. Халқ қўшиқлари — аёллар тилидан айтадиган изҳорлар, билдирувлар, гиналар. Қўшиқларда ҳамма-ҳамма нарса мужассам бўлади.

Ҳай оқ илон, оппоқ илон

Ойдинда ётганинг қани?

Мен ёмондан айрилиб

Яхшини топганинг қани?

Нега оқ илон? Нима учун бошқа нарса эмас, айнан оқ илон?

Бунда қандай маъно, моҳият бор? Нега аёл қалби оқ илондан айрилгани учун шунча фиғон чекади? Илон совуқ, заҳарли, жирканч бир ҳайвон. Нима учун аёл шу маҳлуқдан айрилгани учун оҳ-нола қилмоқда.

Ахир, аёл қалби эзгуликлар, гўзаликлар, чиройли нарсалар маскани эмасми? Нечун у илонга меҳр қўйди. Инсонлардан топмагани муҳаббатни ўша совуқ маҳлуқдан изладими? Халқнинг бу чиройли қўшиғини шоира Зулфия Мўминова давом эттириб шундай деди:

Ҳай оқ илон, оппоқ илон

Тилингдаги заҳарми,

Қон йиғлатиб мени ёмон,

Куйдирганинг саҳарми?

Нега ўз бевафо ёрининг ёмонликларини билиб-қўриб туриб, вафосизлигини ҳис қиладиган бўлса ҳам меҳр билан "оқ илон" иборасини ишлатяпти. Аёл қалби шунчалик шафқат ва мурувватга лиммо-лим бўладими?

Халқ қўшиқлари бизни узоқ мушоҳада қилишга ундайди. Севган ёридан куйган аёл ўша ёрни фақат яхши жиҳатлар билан эслайди. Нима бу? Кўнгилнинг шунчалик кенг, бегубор эканлигини? Аёл кўнгида юз бераётган ғалаёнларнинг олдий ифодасини ё?

Севги-муҳаббат ҳақида сўз кетса беихтиёр ёдимга оқ илон тушади. Хиёнат ҳақида гапирганларида оқ илон ҳаёлимни чирмаб олади.

Ҳар не бўлганда ҳам аёл кўнгли тошдан қаттиқ, гулдан но-зик дейилган ибора тўғри.

Шарифа МУРОДЖОН қизи

ДЗЮДОЧИЛАР БЕЛЛАШУВИ

Республикаимизнинг турли шаҳарларида Халқ таълими вазирлиги тизимидаги болалар-ўсмирлар спорт мактаблари ўқувчиларининг республика биринчилиги бўлиб ўтаётди. Спортнинг 20 тури бўйича режалаштирилган республика беллашувлари дзюдо кураши бўйича 1983-85 йилларда туғилган ўсмирлар ва қизлар мусобақаси билан бошланди.

Урганч шаҳридаги Хоразм вилоят ички ишлар бошқармасига қарашли спорт маж-

муида барча вилоятлар ва Қорақалпоғистон Республикасидан 130 нафар ўсмир голиблик учун кураш олиб борди.

Bolalar-o'smirlar sport maktablari respublika birinchiligi

Ўсмирлар беллашувида команда ҳисобида Хоразм вилояти вакиллари биринчи ўринни қўлга киритишди. Бухоро ва Наманган вилояти жамоалари иккинчи ва учинчи ўринларни эгаллашди.

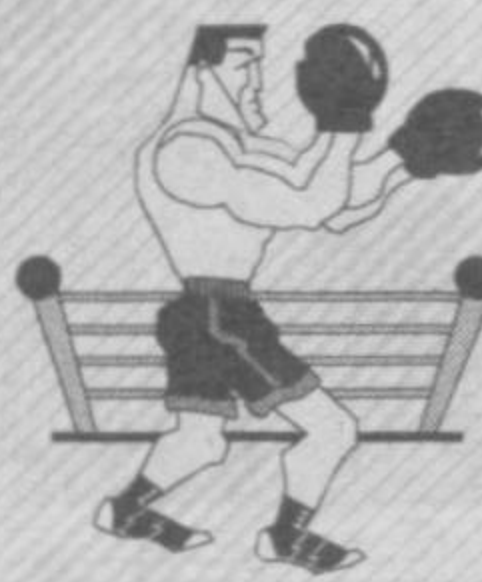
Мусобақада Қашқадарё вилояти дзюдочи қизлар командаси голибликни қўлга киритди. Бухоро ва Хоразм вилояти спортчилари иккинчи ва учинчи ўрин соҳиблари бўлишди. Ўн хил вазн тоифасида

ўсмирлар ва қизлар ўртасида дзюдо кураши чемпион ва совриндорлари аниқланди.

Мусобақа голиблари ва совриндорларга Халқ таълими вазирлиги дипломлари, ҳомий ташкилотларнинг совғалари топширилди.

Бир ҳафта давом этган спорт мусобақасида дзюдочилар учун барча қулайликлар яратиб берилганлигидан спортчилар, тренер ва мураббийлар беҳад мамнун бўлишди.

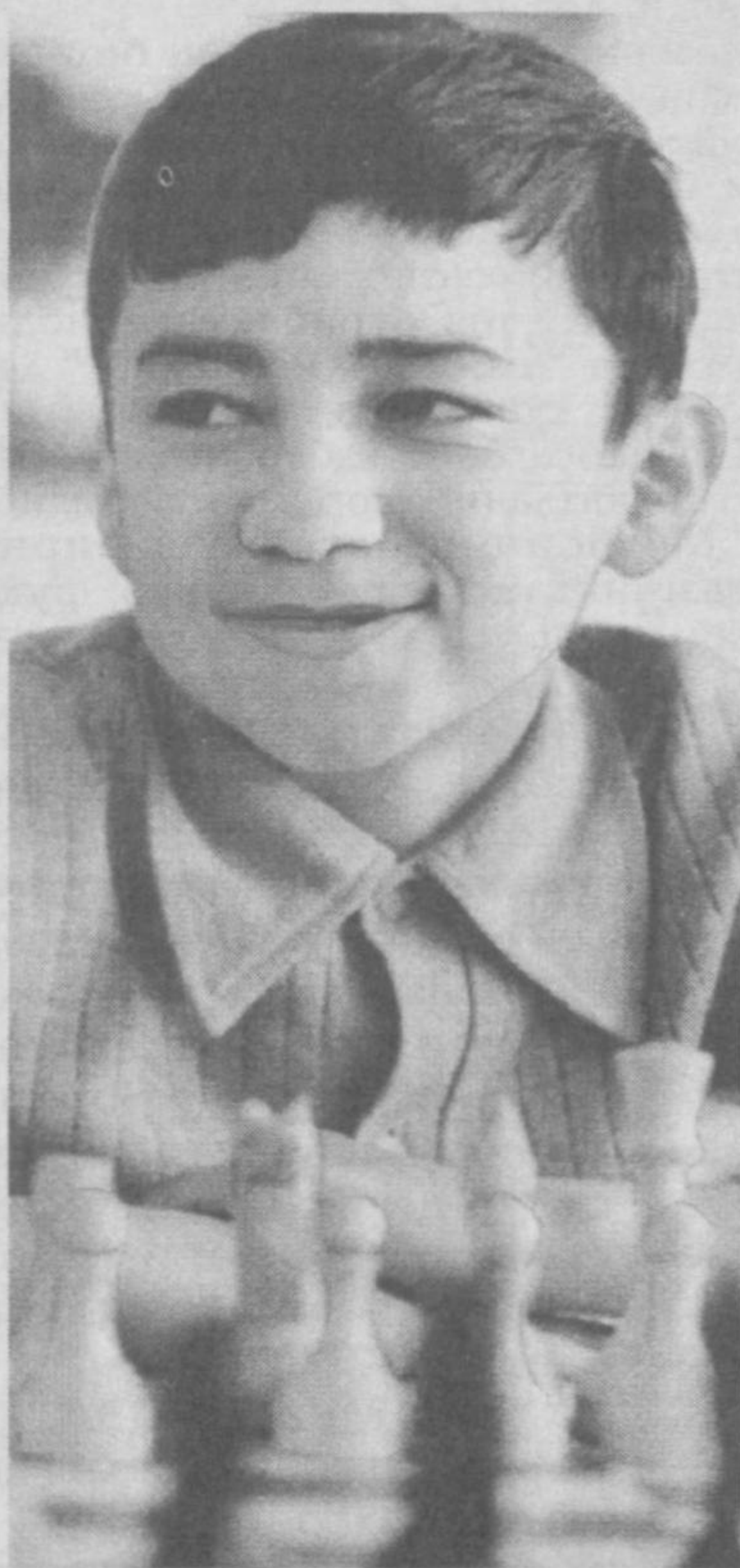
Ғ.МАННОПОВ

СИДНЕЙГА
ЙЎЛЛАНМА
НАҚД

Динамочи чарм қўлқоп усталари Бангкок (Таиланд) дан ғалаба билан қайтишди.

Қирол кубоги учун ўтказиладиган анъанавий турнирда 71 килограммгача бўлган вазн тоифасида Д. Ёрбеков, 75 килограммгача бўлган вазн тоифасида эса Ў. Ҳайдаровга тенг рақиб топилмади.

Улар 2000 йилда Австралиянинг Сидней шаҳрида бўлиб ўтадиган олимпиадада қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритдилар.

“АЛПОМИШ” ВА “БАРЧИНОЙ” ТЕСТЛАРИ БЎЙИЧА ИШЛАРНИ
ЖОРИЙ ЭТИШ ВА ТАШКИЛИЙ-УСЛУБИЙ КЎРСАТМАЛАР

(Давоми. Боши ўтган сонда)

“Алпомиш” ва “Барчиной” тестлари ишлаб чиқилгандан сўнг Халқ таълими вазирлигининг 2000 йил 31 мартда 60-сонли “Мактабгача таълим муассасалари, умумий ўрта таълим мактаблари ҳамда футбол мактаб-интернатларида “Алпомиш” ва “Барчиной” тест синовларини ташкил этиш ҳамда ўтказиш тўғрисида”ги буйруғи чиқди.

Унда ушбу тест синовларини жорий этиш, тестларни барча мактабгача таълим муассасалари ва умумий ўрта таълим мактаблари етказиш, барча жойларда кўргазмани ёритиш, тарғибот-ташвиқот ишларини ташкил этиш, “Алпомиш” ва “Барчиной” тест синовлари ўтказиш мақсадида ҳар йили мусобақалар уюштириш, жорий йилнинг 15 майгача семинар-кенгаш ташкил этиш каби бир қатор масалалар кўрсатиш.

Қўйида “Алпомиш” ва “Барчиной” тестлари бўйича ишларни жорий этиш ва ташкилий-услубий кўрсатмаларни эътиборингизга ҳавола этамиз.

5. Турникда тортилиш. Кучни ривожлантирувчи меъёр.

Машқ тўғрисида қўйиладиган турган қўллар билан юқоридан ушлаб олинган ҳолатда баланд турникда бажарилади. Ушбу машқ чоғида оёқлар ерга тегмаслиги лозим. Қўлларда тортилишда энгак турникнинг грифини кесиб ўтса ҳисобга ўтади. 5 сек. дан ортиқ муддатга тўхташ, силкинишга, рухсат этилмайди. Тортишнининг миқдори қайд этилади (10,15... марта ва ҳоказо).

Бир турникда “мумкин” буйруғига кўра икки иштирокчи тортилиши мумкин. Санашни ижрочиларнинг рўпараларида турган ҳисобчи-ҳакамлар баланд овозда олиб борадилар. Нотўғри бажарилган тортилиш “Ҳисобланмасин” деган буйруқ билан қайд этилади. Машқ тугаши билан натижа иштирокчига ва мусобақа қарорини ёзаётган котибга эшиттириб эълон қилинади.

Машқ жараёнида жиҳозларсиз ва жиҳозлар билан умумий ривожлантирувчи машқлар қўлланилади — тортилишнинг ҳар хил вариантлари (ётган, осилган, турган ҳолатда) шериги ёрдамида баланд турникда, юк билан осилган ҳолатда тортилиш — максимал миқдорда, қўлда осилиб турган статик тавсифадаги машқлар, натижани ҳисоблаш учун тортилиш. Мунтазам суратда тортилиш миқдорини аста-секинлик билан ошириб бориш, тортилишни эрталабки жисмоний машқлар термасига киритиш, уларни “бадантарбия” сўнггида бажариш.

Гавдани чалқанча ётган ҳолатда кўтариш. Бу жисмоний куч сифатини ривожлантиришга кўмаклашувчи меъёрдир.

Машқ текис юзада орқаси билан (чалқанча) ётган ҳолатда бажарилади. Оёқларнинг тизза қис-

ми 90 даража бурчак остида букик ҳолатда бўлади, уларнинг қафти (юзи) шериги томонидан ушлаб турилади, қўллар елга қўйилади.

Таянч ҳолат қабул қилингандан кейин қатнашувчиларга “мумкин” буйруғи берилади. Қатнашувчи гавдани неча марта кўтарган бўлса, натижа шунга қараб қайд этилади (20,30 март ва ҳоказо). Агар гавда вертикал (тик) ҳолатда кўтарилаётса, машқлар инобатга олинади.

Машқ жараёнида тўғри тутилган оёқларни турли хил силкитиш ҳаракатларини қўллаган ҳолда умумривожлантирувчи машқлар, оёқларни тиззадан букиш билан бир вақтда тиззаларни кўкракка теккизиш, тўғри тутилган оёқларни юқори бурчак ҳолатига кўтариш, орқаси билан ётган ҳолатда навбат билан тўғри тутилган оёқларни кўтариш, қўлларни турли хил ҳолатга (белга, елга, бошнинг орқасига) қўйиб, гавдани кўтариш, оёқларни тиркаб қўйган ҳолатда (гимнастик ўриндиққа, нарвонга, бошқа буюмга, шериги ёрдамида) гавдани кўтариш, умуман меъёрларни бажариш сирасига қиради.

6. Сузиш. Жисмоний чидамлик сифатларини ва ғайриоддий сув муҳитида ҳаракат кўникмаларини ривожлантиришга ёрдам берувчи меъёр.

Сузиш машғулотларини ташкил этиш ва сузиш бўйича меъёрларни қабул қилиш алоҳида диққат-эътиборни, эҳтиёткорликни талаб этади. Шунингдек, машғулот ва мусобақаларнинг хавфсизлигини таъминловчи барча қоидаларга риоя қилиш зарур.

Машғулот ва меъёрларни қабул қилиш хавфсизлик қоидаларига амал қилинган ҳолда бассейн, табиий сув ҳавзалари (дарё, қўл), махсус жиҳозланган жойда ташкиллаштирилиши мумкин. Табиий сув ҳавзаларининг мусобақа ўтказиладиган жойи 90-120 см чуқурликка эга бўлиши керак.

Меъёрларни топшириш суза оладиган қатнашувчиларга рухсат берилади. Суза олмайдиغانлар учун эса машғулотлар ташкил этилиб, сузишни ўрганганларидан кейин мусобақаларга қўйилади.

Сузишни ташкил этиш учун ҳакам қатнашувчиларни (чўзиқ ҳуштак овози билан) стартга чақиради.

Ҳакамнинг “Стартга” деган буйруғи билан қатнашувчилар “Сузувчининг старт”и ҳолатини эгаллайдилар ва тўппончадан ўқ отилиши асносида сузишни бошлашди. Сузишда иштирок этадиганлар сони бассейндаги (сув ҳавзасидаги) йўлаклар миқдорига боғлиқ. Натижа 0,1 сек. аниқлик билан ҳар бир йўлак бошида турган хронометрич-ҳакамлар томонидан қайд қилинади.

Ўйлашмики, ушбу кўрсатмалар умумтаълим мактабларининг жисмоний тарбия ўқитувчилари учун муҳим қўлланма бўла олади.

ПАСТ ДАРҒОМ
ГОЛИБ

Самарқанд вилояти, Паст Дарғом туманидаги марказий “Пахтакор” ўйингоҳида вилоят халқ таълими бошқармаси тизимидаги болалар-ўсмирлар спорт мактабларининг VI спартакиадаси дастуридаги футбол мусобақаси бўлиб ўтди. Мусобақада вилоятнинг 17 та шаҳар, туманларидан 1983-84 йилларда туғилган ўсмирлар жамоалари иштирок этдилар.

Жамоалар саралаш ўйинларида тўрт гуруҳга бўлиниб, голиблик учун кураш олиб бордилар. Ўз гуруҳларида Булунғур, Жомбой, Паст Дарғом туманлари ва Самарқанд шаҳри жамоалари голиб чиқиб, финал ўйинларида иштирок этдилар. Биринчи ўрин учун бўлган ўйинда Паст Дарғом тумани жамоаси Самарқанд шаҳри жамоасини 3:0 ҳисобида енгиб, спартакиада чемпиони бўлди. Учинчи ўрин учун бўлган ўйинда Жомбой тумани жамоаси Булунғур жамоаси устидан 2:1 ҳисобида устун келди.

Голиб ва совриндор, энг яхши ўйинчиларга вилоят халқ таълими бошқармаси томонидан қимматбаҳо совғалар ва фахрий ёрлиқлар топширилди. Совринларни вилоят халқ таълими бошқармаси бошлигининг биринчи ўринбосари Бўрибой Сафаров топширди.

Шунингдек, Самарқанд вилоятида спортнинг барча тури бўйича халқ таълими тизимидаги мактабларнинг VI спартакиада мусобақалари бўлиб ўтди. Стол тенниси бўйича бўлиб ўтган мусобақада Оқдарё, Булунғур, Жомбой, Нуробод, Пахтачи, Каттақўрғон, Қўшработ туманлари, Каттақўрғон шаҳри жамоалари иштирок этмади.

М. АХМЕДОВ,

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган спорт устози

САДИРИН
РОССИЯГА КЕТДИ

Терма жамоамиз бош мураббийи Ўзбекистон шаҳарларини айланиб, номзодларни обдон ўргангандан сўнг, хориж жамоаларида тўп сураётган легионерларимизнинг бугунги ҳолатини билиш учун Россияга жўнаб кетди.

ЧУСОВИТИНА ҚАЙТДИ

Гимнастика бўйича юртимиз шаънини ҳимоя қилиб келган юлдуз — Оксана Чусовитина узок давом этган танаффусдан сўнг яна катта спортга қайтди. Тўрт ой олдин у Фарзандли бўлган эди. Унга Алишер деб исм қўйишган. Алишернинг онаси АҚШда бўлиб ўтган нуфузли турнирда 2-ўринни эгаллади.

РАҚИБИМИЗ —
ГОЛЛАНДИЯ

Дэвис Кубоги жаҳон лигасига ўтиш турнирида қатнашиш ҳуқуқига эга бўлган теннис бўйича терма жамоамиз Голландия терма жамоаси билан учрашадиган бўлди. Ҳал қилувчи бахш шу йилнинг июль ойида “Юносбод” теннис кортида бўлади.

ЧЕМПИОНЛАР
ЧЕМПИОНИ

бўлиш учун кураш ҳал қилувчи паллага кирди. Чемпионлар лигасининг ярим финал ўйинлари 2,3 ва 9,10 май кунлари бўлиб, унда “Барселона” — “Валенсия”, “Реал” — “Бавария” клублари ўзаро куч синашадилар. Финал 24 май куни Парижда бўлиб ўтади.

Она билан қиз суҳбатлаша-суҳбатлаша таом тайёрладилар. Дилнавоз аясининг хатти-ҳаракатларида бугун узгача бир сифат борлигини илгари. Сурай деб бир неча бор чоғланди-ю ботинолмади. Бунинг сабаби кечқурун, дадаси келганидан сунг маълум бўлди. Овқатланиб булишгач, сурида дадаси билан аяси қолиб, нималарнидир узоқ гаплашишди. Сунгра дадаси бир туп газеталарни олганича, айвонга кириб ёнбошлади. Аяси мулоимгина қилиб Дилнавозни чорлади.

— Қизим, бир пиёла чой дамлаб бергин.

— Хўп бўлади аяжон. Қизи чой олиб келганида Нодира чуқур хаёллар огушида эди.

— Аяжон, чой...

Дилнавоз чойнак-пиёлани хонтахтага қўйиб бурилиб кетмоқчи эди, аяси тухтади.

— Бери кел қизим, сенда гапим бор.

Қизнинг юраги шиг этиб кетди. Ҳаяжонни сиғирмасликка ҳаракат қилиб, аясининг қаршисига тиз букди.

— Эшитаман, аяжон?

— Ҳали келганида дадангдан бемаслаҳат бўлмасин деб гапирмаган эдим. Бугун уйимизга яна уша "угри хотинлар" келиб кетишди. Дилнавоз дарров тушунди: яна совчилар келишибди. У аясига қаролмай бош эгди, юзларига ажиб бир қизиллик югурди.

— Аяжон, ўқийман...

— Мен ҳали бирон гап деганимча йўқ, жон қизим, ёшларнинг узи ҳал қилишсин, бир-икки марта қуришсин дедим, холос. Бу уларга ҳам маъқул келди, шекилли эртага соат ун иккида фаввора олдида келишадиган булишди...

Дилнавоз ярим тунгача тулғониб ётди. Эрталаб уйғонганида ҳамма урнидан турган, аяси билан янгаси сурида чой ичиб утиришарди. Салом бериб уларнинг ёнига қушилди.

— Яхши этиб турдингизми, Дилижон?

— янгаси аҳвол суради эркалаб.

— Кайфиятлар аълومي?

Кеннойининг муоммаласидан унинг барча гапдан хабардорлиги сезилиб турарди.

— Раҳмат...

— Раҳматни кеннойингга кейин айтасан, — деди онаси жилмайиб.

— Тез-тез чойингларни ича қолинглар. Дилнавоз фаҳмладики, учрашувга кеннойиси билан бирга боради.

Соат 12. Дилнавоз билан Сурайё Нодира опанинг фотиҳасини олиб ташқари чикдилар. Дилнавознинг устидаги чиройли қўйлаги офтобда ял-ял товланар, узун сочлари шабадада енгил силкиниб,

чор атрофга муаттар ҳиллар тараларди. Фаввора уларнинг уйидан узоқ эмас, икки бекат нарида. Яёв йўлга тушишди. Кучада одам куп, ҳаво иссиқ бўлганидан фаввора атрофи доим гавжум буларди. Манзилга этиб келишган ҳам эдики, уларга туладан келган бир аёл пешвоз чикди ва олдин Сурайё билан, сунг Дилнавоз билан кадрдонларча сурашиб, майдон бурчагидаги дарахт соясига бошлади. У ердан буларнинг истиқболига бир донга оқ, бир донга қизил атиргул ушлаган бир йигит кела бошлади. Этиб келиб саломлашди-да, гулларни Дилнавозга узатди. Қўзлар қўзга тушди ва... йигитнинг узатилган қўли ҳавода муаллақ қолди. Орадан утган бир-икки сония вақт гўё бир-икки соатга қузилгандай туюлди. Биринчи бўлиб узига келган йигит гуноҳ иш қилиб қўйган боладай қўлини аста пастга туширди. Қиз гулни олишга чоғлан-

УЧРАШУВ

(Ҳикоя)

мади ҳам. Қандай қилиб олсин. Ахир бу уша қалбини оғир жароҳатлаб кетган суллоҳ эди. Икки аёлни лол қолдириб қиз билан йигит икки ёққа ажралишди. Сурайё тез-тез юриб кетаётган Дилнавознинг орқасидан зурга етди.

— Дилнавоз, тухтанг! Дилнавоз...

Қиз шитоб билан илгарилари. Сурайё унинг тирсагидан ушлади.

— Бирон нима дедими у? Нима бўлди узи?

— Ҳеч нима.

— Бўлмаса нима гап?

Қизнинг қўзларида ёш айланди.

— Кеннойижон, у ёмон бола...

— Ёмон бола?

Ёмон бўлса узига. Нима, танийсизми уни?

— Ҳа...Йўқ-йўқ, бир марта қурганман холос.

— Тушинтириброк гапиринг, ким узи у? Сизни хафа қилдимиз? — тухтади кеннойиси.

— Йўқ-йўқ... Юраверинг йўлда гапириб бераман.

Шундай дея қиз кеннойисининг қўлигидан судради. Узи эса бултур ёзда булиб утган уша хунук воқеани кўз олдида келтирди... Мактабни битириш арафаси эди. Дилнавоз синфдошлари билан битирув кечасига тайёргарлик қуради. Орзулари бир олам. Оппок қўйлаги Дилнавознинг ҳус-

нини янада очиб юборди. Кеннойисининг уйига кириб каттакон ойнага қараб сочини турмакларкан, янгаси тегишди.

— Вой-бу, Дилижон, нақ фаришта бўп кетдингиз-ку. Бунақада битта-яримтаси...а?

— Э боринг-э, — уялиб қаради қиз. — Ундан кура занжирингизни бериб турсангиз-чи, кеннойижон.

— Олақолинг. Анави қўтичада турибди. Беринг, узим тақиб қўяман.

“Ургилай кеннойимдан!” дея қиз қўтидан йўғонгина тилла занжирни олиб узатди. Сурайё занжирни қизнинг бўйнига тақаркан, қўзғудаги аксига қараб “туф, туф” деб қўйди. Дилнавоз ойиси ва кеннойиси билан хайрлашиб, уч яшар жиянчаси Анваржонни упиб кучага чикди.

Ҳа, вақт дегани оқар сув экан, бирпастда ун йил ҳам ортда қолибди. Эртдан кейин мактаби билан хайрлашади. Ҳаммаси ҳар томонга тарқаб кетишади, на-сибасини теришга. ... Қиз ана шундай ҳаёллар қанотида юриб эмас, гўё учиб борарди. Троллейбус ҳам келди. Дилнавоз орқа эшикдан энди троллейбус ичига қадам босган ҳам эдики, пастдан кимдир бўйнига чанг солди ва зарб билан тортди. Қиз оғриқдан бўйинини ушлаб, нима бўлаётганини англолмай “ялт” этиб орқага қаради ва узи қатори ёшгина бир йигитчанинг чувак юзини қўриб қолди. У қизнинг бўйнидаги тилла занжирини чангаллаганча қўздан гойиб бўлди...

Ҳозир шуларни эсларкан, Дилнавоз кеннойисининг эски ярасини янгилашни истамасди. Аммо начора, тақдир уни яна бир синовдан ўтказмоқчи шекилли. Кучаларига этиб келишганда Дилнавоз узини анча тутиб олган эди. У кеннойисига бултурги воқеани эслатиб, занжирини қўлиб қочган бола шу йигит эканлигини гапириб берди. Буни сира қутмаган Сурайё дарғазаб бўлди.

— Нега шуну у ёқда айтмадингиз? Милиция чақириб бериб юбориш керак эди у бетинг қўргурни! Нимасини аядингиз у босқинчининг!

— Қўйинг жон кеннойижон, орадан шунча вақт ўтди, энди фойдаси йўқ, — дея қиз Сурайёни уйлари томон судради. Шунинг эртасига Дилнавоз барвақт туриб дарвозадаги почта қутисидати газеталарни олаётган эди, кичкинагина елим халтача ҳам қуриди. Халтачада кеннойисиникига ухшаган (эҳтимол, ушадир) тилла занжир ётарди. У занжирни оларкан, қўз унгида гуноҳқорона бош эгиб турган йигит гавдаланди.

Каримжон ҚўЧҚОРОВ,
Тошкент шаҳридаги
29-мактаб директори

САХОВАТЛИ МЕЗБОН

Қўнларнинг бирида кечки пайт камбағал кишининг уйига бир мусофир келибди. Уй эгаси мусофирга қараб, унинг қорни оч эканлигини пайқаб, қорини тўйғазининг йўлини излабди. Меҳмоннинг уйда атиги бир кишилик таом бор экан. У овқатни лаганга сузиб, уйга олиб кирибди. Ўзича: бу озгина таом бўлса, икки кишига барибир етмайди, шундай қилайки, меҳмон уни тўйиб есин, деб ўйлабди.

Мусофирга қараб: меҳмон, энди, рози бўлсангиз чироқни ўчириб ов-

Rivoyat

қатлансак, шунда чироқ ёғи ҳам тежаларди, дебди.

Меҳмоннинг асл ниятидан беҳабар меҳмон рози бўлибди. Розиликни олган уй эгаси чироқни ўчирибди ва улар таом емакка тутунбдилар. Овқатланиш вақтида меҳмон ўзини гўё таом еяётгандай кўрсатиб, овқатни меҳмон тарафга тез-тез суриб қўяверибди. Ора-орада “олинг меҳмон, олинг” деб мулозамат кўрсатибди.

Ҳеч нарсадан беҳабар меҳмон бемалол овқатланиб, қорини тўйғазибди. Меҳмоннинг эса мусофирни тўйғазганидан хурсанд бўлиб, руҳи кўтарилибди.

Наргиза ХОЛМИРЗАЕВА
тайёрлади.

АДИБГА ЭҲТИРОМ

Раҳим Бекниёз ўзбек адабиётида табиат мавзусида қалам тебратган истеъдодли қаламкашлардан эди. У кишининг “Бола мерган”, “Дерсу Узала изидан”, “Қаердасан, Ҳумо?”, “Отажон” каби насрий тўпламларида воҳанин ажайиб табиати, ўсимликлар, ҳайвонот олами моҳирона чизгиларда акс эттирилган. У кишининг шеърларида ҳам табиат ва инсон муносабати ажиб нафас билан сўғорилган.

Хоразмнинг кўҳна Қўлон Қорабоғ қишлоғида туғилган, муаллимлик қилган, иккинчи жаҳон урушида қатнашган, кейинчалик бир қатор ижодий ташкилотларда ишлаган шоир ва ёзувчи Раҳим Бекниёз орамиздан кетганига ўн йилдан ошди. Элдoshiлари унинг хотирасини абадийлаштириб қишлоқдаги ўрта мактабни унинг номи билан атадилар.

Мактабимизда шоир ва ёзувчининг ҳаёт йўли, ижодий

фаолияти тўла акс эттирилган бурчак яратилган. Ҳар йили адиб туғилган кун муносабати билан мактабда катта бадиий кеча ўтказилиши анъанага айланди. Шу кун адибнинг дўстлари, шогирдлари мактабимизга ташриф буюрадилар, ўқувчиларга ўз хотираларидан сўзлайдилар, ўқувчилар адиб асарлари асосида ишланган саҳна кўринишларини намойиш қилишади.

Тадбирнинг аҳамиятли томони — у асосан севиб қалам тебратган табиат мавзусига бағишланади. Экологик номутаносиблик туфайли зарар кўрган воҳада табиат мавзусида сўз айтмоқ гоят савоб иш. Биз муаллимлар шу тадбир орқали ўқувчиларда табиатга бўлган муҳаббатни шакллантиришга интиламиз. Бунга кўп маънода эришамиз ҳам.

Бу йил адибнинг саксон йиллиги тўйи ҳам ана шу анъанага мувофиқ кенг нишонланди.

Эгамберди СОБИРОВ,
Боғот туманидаги Раҳим Бекниёз номи
ўрта мактаб директори ўринбосари

QUTLOV

Ҳурматли ҳамкасбимиз
Ҳолида ИСМОИЛОВА!

Сизни тажрибали ўқитувчи ҳамда ташаббускор раҳбар сифатида яхши биламиз. Айни дамда таваллуд айёмингиз билан чин дилдан қўтлаган ҳолда, сизга бахт-саодат, оилавий хотиржамлик, ишларингизга ривож тилаймиз.

Тошкент вилояти
Зангиота туманидаги
9-ўрта мактаб жамоаси

САНЪАТ ҒУНЧАЛАРИ

Гулистон шаҳар болалар санъат мактабига “Соғлом авлод йили”га бағишланган I-республика болалар санъати фестивали ва III-республика болалар “Санъат ғунчалари” вилоят кўриктанловлари ўтказилди. Кўрик иштирокчилари санъат бўйича ўз маҳоратларини намойиш этдилар. Ҳакамлар ҳулосасига кўра, биринчилик Сирдарё тумани иш-

тирокчиси Мустафо Давлатов /ғижжак бўйича/, Сирдарё шаҳар мусиқа мактабининг “Доирачилар” гуруҳи, Сирдарё шаҳридаги “Соғлом авлод” оммавий-рақс гуруҳи, гулистонлик Сакен Худибоев (масвирий санъат бўйича), Сирдарё тумани мусиқа мактаби ўқувчиси Айдер Якубовларга насиб этди.

Садбархон ЖўРАЕВА

Тошкент Давлат Шарқшунослик институти раҳбарияти ва касаба уюшмаси кўмитаси институтининг Араб тили кафедраси мудири, филология фанлари доктори, профессор Темур Мухторовга онаси

Рўза МУХТОРОВА
вафоти муносабати билан таъзия изҳор этади.

Ma'rifat

ТАБСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Кўмитаси.

Бош муҳаррир
Ҳалим САИДОВ

Тахрир хайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БҮРИБОЕВ, Шукур ЖОНБОВ, Фахриддин КАРИМОВ (масъул котиб), Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ, Нўмонжон РАҲИМЖОНОВ, Йўлдош САИДЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Хўлкар ТҲИМАНОВА, Саъдулла ҲАКИМОВ, Уткир ҲОШИМОВ

“Шарқ” нашриёт матбаа концерни босмаҳонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдилар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш тахририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-54-23.

Газетани IBM компютерида
Абдурасул НАРМАНОВ ва Малоҳат ТОШОВА
сахифалади.

Навбатчилар: Аҳмад ОТАБОВЕВ,
Жамшид САЪДИНОВ

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 20.
ИНДЕКС: 149, 150.
Г-287.
Тиражи 37.728
Г. 1 2 3 4 5 6
Ҳажми 4 босма табок.
Офсет усулида
босилган, қоғоз бичими
А-3.

Босишга топшириш
вақти — 20.00.
Топширилди — 21.00.